

Begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028

Trendbreuk: extra geld
voor waterkwaliteit

Hoogheemraadschap van
Delfland

Begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028

Trendbreuk: extra geld voor waterkwaliteit

Colofon

Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2028

Samenstelling

Hoogheemraadschap van Delfland

Delft, oktober 2023

Hoogheemraadschap van Delfland

Postbus 3061

2601 DB DELFT

Tel: 015-2608108

www.hhdelfland.nl

Leeswijzer

Voor u liggen de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2028 van het Hoogheemraadschap van Delfland. Hierin laat het hoogheemraadschap zien hoe het omgaat met de inkomsten en uitgaven.

In het eerste hoofdstuk bespreken wij enkele ontwikkelingen en onze ambities. We benoemen de uitgangspunten en normen, en geven we een algemeen beeld van onze financiën. In hoofdstuk 2 geven we het meerjarenperspectief. Ook staan wij uitgebreid stil bij duurzaam evenwichtige financiën.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de programma's, inclusief de overkoepelende thema's, die als afzonderlijke programmalijnen zijn opgenomen. In hoofdstuk 4 behandelen wij de verplichte paragrafen en in hoofdstuk 5 geven we een totaaloverzicht van de investeringen weer.

In de hoofdstukken 6 en 7 brengen wij achtereenvolgens de exploitatierekening en de balans in beeld.

In de bijlagen vindt u een lijst van begrippen en afkortingen, Delfland in kengetallen, een toelichting op verbonden partijen, een overzicht van risico's en beheersmaatregelen, een volledig overzicht van de prestatie-indicatoren en de portefeuilleverdeling.

Inhoud

1. Inleiding.....	6
1.1 Ambities en ontwikkelingen	6
1.2 Uitgangspunten, normen en kostentoedeling.....	10
1.3 Ontwikkelingen van 2023 naar 2024	11
2. Meerjarenperspectief.....	14
2.1 Exploitatie	14
2.2 Duurzaam evenwichtige financiën	15
3. Programma's.....	19
3.1 Waterkeringen en waterbewustzijn	19
3.1.1 Programmalijn waterkeringen	19
3.1.2 Programmalijn waterbewustzijn en gedragsbeïnvloeding	20
3.1.3 Programmalijn Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)	21
3.1.4 Exploitatie waterkeringen en waterbewustzijn.....	22
3.1.5 Investeringsuitgaven waterkeringen en waterbewustzijn	22
3.2 Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	23
3.2.1 Programmalijn waterkwaliteit	23
3.2.2 Programmalijn biodiversiteit.....	27
3.2.3 Programmalijn recreatief medegebruik.....	28
3.2.4 Programmalijn verbinding met partners en facilitering vanuit netwerk en kennis.....	29
3.2.5 Exploitatie waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding.....	30
3.2.6 Investeringsuitgaven waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	31
3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	32
3.3.1 Programmalijn waterkwantiteit	32
3.3.2 Programmalijn klimaatadaptatie.....	33
3.3.3 Programmalijn bodem en grondwater	35
3.3.4 Exploitatie waterkwantiteit en klimaatadaptatie.....	36
3.3.5 Investeringsuitgaven waterkwantiteit	36
3.4 Waterketen en circulariteit.....	37
3.4.1 Programmalijn waterketen	37
3.4.2 Programmalijn transitie waterketen	38
3.4.3 Programmalijn energie- en klimaatneutraal	39
3.4.4 Programmalijn circulaire economie	40
3.4.5 Exploitatie waterketen en circulariteit	41
3.4.6 Investeringsuitgaven waterketen en circulariteit.....	42
3.5 Financiën	44
3.5.1 Programmalijn financiën	44
3.5.2 Programmalijn algemene dekkingsmiddelen	46
3.5.3 Exploitatie financiën	47

3.5.4 Waterschapsbelastingen	48
3.6 Organisatie en bedrijfsvoering.....	53
3.6.1 Programmalijn organisatie	53
3.6.2 Programmalijn informatievoorziening.....	53
3.6.3 Programmalijn regulering en dienstverlening	55
3.6.4 Programmalijn interne dienstverlening en bestuursondersteuning	56
3.6.5 Programmalijn communicatie	57
3.6.6 Programmalijn personeel	58
3.6.7 Programmalijn digitale transformatie	59
3.6.8 Programmalijn innovatie	60
3.6.9 Exploitatie organisatie en bedrijfsvoering	61
3.6.10 Investeringsuitgaven organisatie en bedrijfsvoering	62
4. Paragrafen	63
4.1 Incidentele baten en lasten.....	63
4.2 Financiering.....	65
4.3 Reserves en voorzieningen	68
4.4. Risico's en weerstandsvermogen	70
4.5 EMU-saldo	73
4.6 Waterschapsbelastingen	73
4.7 Wet open overheid	73
4.8 Verbonden partijen.....	75
5. Investerings	76
6. Exploitatierkening	77
6.1 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstensoorten	77
6.2 Exploitatierkening per programma per taak.....	81
7. Balans en reserves.....	82
7.1 Balans	82
7.2 Reserves.....	83
8. Bijlagen.....	85
1. Lijst van begrippen en afkortingen.....	85
2. Delfland in kengetallen	88
3. Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden.....	89
4. Top-risico's Waterveiligheid, Waterkwaliteit en Waterkwantiteit	94
5. Overzicht Prestatie indicatoren 2022-2028.....	101
6. Portefeuilles Dijkgraaf en Hoogheemraden Delfland 2023-2027	103

1. Inleiding

Met de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2028 zetten wij een eerste stap op weg naar de realisatie van de ambities en doelstellingen voor onze nieuwe bestuursperiode. Dit doen wij op basis van het coalitieakkoord 2023-2027 'Water voor Mens en Natuur. Een trendbreuk in waterbeheer' en het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP 6).

We zetten deze eerste stap met de benodigde en realistische daadkracht in een tijd van voortdurende onzekerheid en toenemende uitdagingen. Deze eerste stap zetten we ook met een scherp oog voor een duurzame toekomst voor ons gebied en voor onze financiën. De begroting 2024 heeft de vertrouwde indeling en structuur. In dit inleidend hoofdstuk benoemen wij de hoofdlijnen van de begroting 2024.

1.1 Ambities en ontwikkelingen

De ambities en doelstellingen in de begroting 2024 liggen in lijn met de schets, zoals wij die geven in ons coalitieakkoord. Wij beschrijven de ambities en doelstellingen hierna. Daarbij is een aantal externe ontwikkelingen van invloed hierop.

Waterkwaliteit

Het coalitieakkoord 2023-2027 legt meer nadruk op waterkwaliteit. De Kaderrichtlijn Water (KRW) beschrijft de doelen die we in 2027 gerealiseerd moeten hebben. Daarom nemen we extra maatregelen. Temeer omdat de KRW niet het enige is wat wij voor ogen hebben: Delfland is intrinsiek gemotiveerd om sowieso maximaal bij te dragen aan een goede waterkwaliteit en waternatuur in ons gebied, ook buiten de zogenaamde KRW-waterlichamen. We richten ons hierbij op het terugdringen van emissies, versterking van de ecologie en waternatuur en de beïnvloeding van partners om ons heen die ook een belangrijke rol hebben in de verbetering van de waterkwaliteit.

We pleiten voor een strenger toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen. We stimuleren goed gedrag en leggen zwaardere straffen op bij slecht gedrag. Bij de aanpassing en actualisatie van onze beleidsregels en handelingskaders voor vergunningverlening geven we voorrang aan de verbetering van het instrumentarium om de waterkwaliteit te borgen en waar mogelijk te verbeteren. We werken hierbij intensief samen met partners die in ons gebied medeverantwoordelijk zijn. Onze toezicht- en handhavingsactiviteiten volgen een risicogestuurde aanpak.

Ook stimuleren we de kringlooplandbouw en zetten we in op vermindering van emissies uit rioleringsstelsels. We continueren de uitvoering van de strategie microverontreinigingen en dringen aan op een integrale rijksaanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen, zoals PFAS. We onderhouden ons watersysteem zo goed mogelijk, zodat dit optimaal bijdraagt aan de ontwikkeling en instandhouding van de ecologie en de versterking van de biodiversiteit. We onderhouden de aangelegde waternatuur en passen ecologisch baggeren toe gekoppeld aan de huidige baggercyclus. Ook zetten we in op een intensievere aanpak van de Amerikaanse rivierkreeften en meer waterbewustzijn rond waterkwaliteit.

Klimaatverandering

De omvang en het tempo van klimaatverandering wordt steeds duidelijker. Deze klimaatverandering gaat sneller dan gedacht. Als we de regio willen blijven ontwikkelen en tegelijkertijd leefbaar en gezond willen houden, moeten we de bestaande omgeving aanpassen, toekomstbestendige functie- en locatiekeuzes maken en klimaatbestendig bouwen. Dat zijn allemaal zaken die Delfland niet alleen voor het zeggen heeft. Wel kunnen wij vol inzetten op samenwerking met anderen. Ook kunnen we zoveel mogelijk aan de voorkant van

ontwikkelingen heldere kaders meegeven vanuit het perspectief van het waterbeheer. Intensieve samenwerking is, kortom, cruciaal. We verleggen in 2024 daarom de focus van vergroting van het bewustzijn bij het brede publiek naar intensievere samenwerking met mede-overheden en andere maatschappelijke partners. We richten ons daarbij zowel op beperking van klimaatverandering (mitigatie) als op aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie).

We houden vast aan de eerder vastgestelde doelen: energieneutraal in 2025 en voor klimaatneutraal streven we naar 2035. Dit is een bijstelling van de eerdere doelstelling (2050), die we met alle waterschappen gezamenlijk voor elkaar proberen te krijgen. Met het uitvoeringsprogramma Energieneutraal zetten we in op de realisatie van duurzame energiebronnen, zoals zonne- en windenergie. Ook blijven we kansen voor energiebesparing in onze processen verkennen en verzilveren. Om klimaatneutraliteit te bereiken, voeren we de benodigde maatregelen uit om uiterlijk in 2025 niveau 4 van de CO₂-prestatieladder te behalen.

We implementeren de langetermijnstrategie wateroverlast 'Wapenen tegen extreme neerslag', die in februari 2023 is vastgesteld. Ook werken we de strategie 'Toekomstbestendige zoetwatervoorziening Delfland 2050' nader uit. Daarbij richten we ons op het behoud en de versterking van de zoetwateraanvoermogelijkheden, beperking van de watervraag en het meer circulair maken van de watervoorziening. We gebruiken de nieuwe KNMI-klimaatscenario's van oktober 2023 in onze strategieën, beleid en instrumenten.

Natuurlijk evenwicht

De benodigde integrale aanpak om voor de langere termijn voldoende en schoon water te hebben, streeft naar een natuurlijk evenwicht tussen onze wateropgave en het grotere natuursysteem waarvan die deel uitmaakt. We werken vanuit het waterbelang mee aan de gebiedsprocessen die in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) worden gemaakt. Aanvankelijk richtte het NPLG zich vooral op natuurherstel (stikstof), waterkwaliteit en klimaat (broeikasgassen), maar inmiddels worden meer opgaven aan deze programmatische aanpak gekoppeld. Voor Delfland gaat het onder meer om het in kaart brengen van grondwateronttrekkingen en bodemdaling.

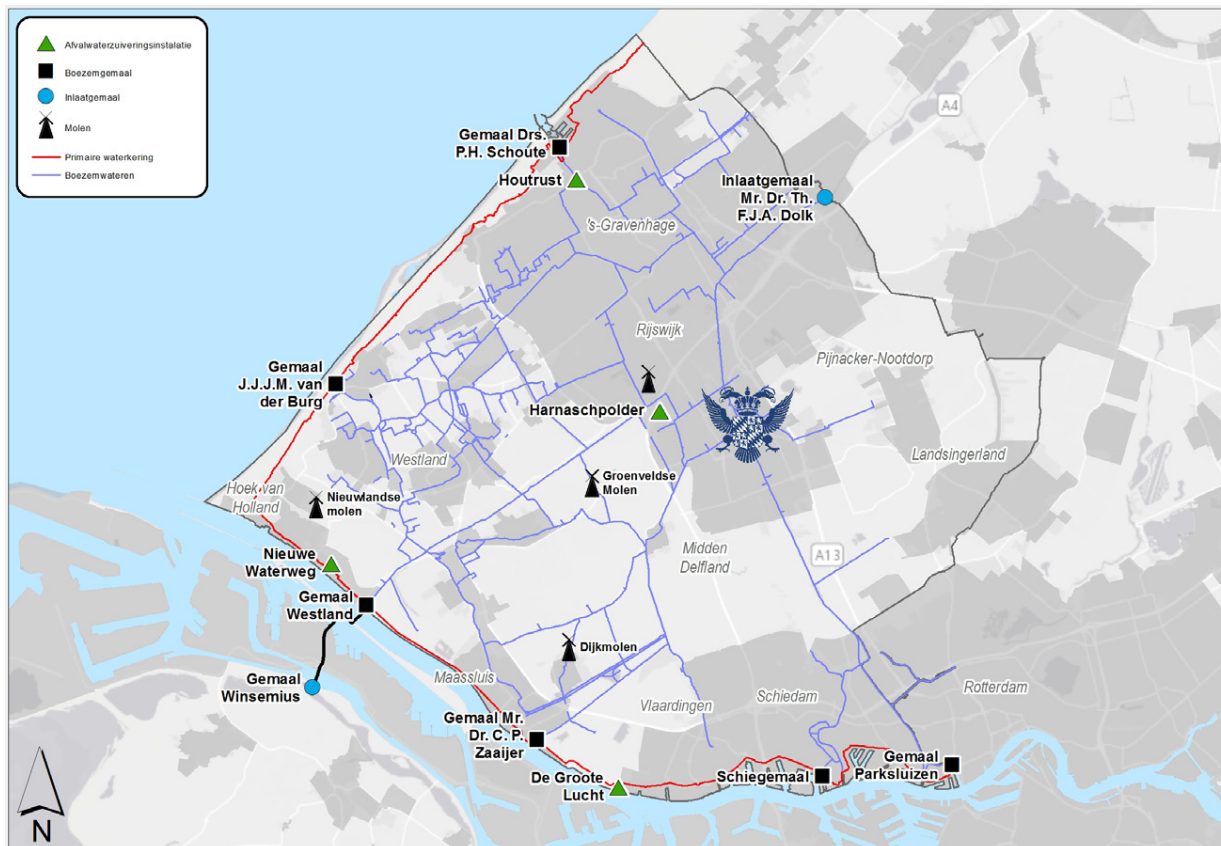
Met instrumenten als de watervisie, de watertoets en waterplannen zorgen wij ervoor, dat Delfland vroegtijdig betrokken is bij kansen in de fysieke leefomgeving om deze te combineren met de realisatie van de eigen opgave. Deze eigen opgave richt zich op een robuust en klimaatbestendig watersysteem dat we zodanig inrichten, dat mensen in het beheergebied ook in de toekomst goed kunnen wonen, werken en recreëren.

Water en bodem sturend

Om de positie van Delfland in ruimtelijke processen verder te versterken, maken we gebruik van het momentum dat voortkomt uit de beleidsbrief van het Rijk over 'Water en bodem sturend'. Daarbij hebben we oog voor alle belangrijke stakeholders. De richtinggevende keuzes uit de beleidsbrief vertalen we door naar eventuele aanpassingen in ons beleid en instrumentarium. Bovenal zetten we in op versterking van de externe samenwerking om onze doelen te realiseren.

Concreet geven we – om voortgang te boeken – prioriteit aan het doorvoeren van relevante beleidswijzigingen. We leggen daarbij de focus op de thema's wateroverlast en droogte. Ook geven we verder vorm aan gebiedsgericht en integraal werken voor ruimtelijke processen, zoals het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) en de ruimtelijke puzzel voor het programma NOVEX (Nationale Omgevingsvisie Extra). Ook zetten we de samenwerking op het gebied van water en bodem sturend met gemeenten voort.

Daarnaast zetten we samen met de andere Zuid-Hollandse waterschappen in op beïnvloeding van het omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland. Tot slot volgen en beïnvloeden we ontwikkelingen op landelijk niveau via de Unie van Waterschappen.

Waterketen

Ons hoofddoel voor de waterketen blijft een doelmatig en toekomstbestendig transport en zuiveringsproces van afvalwater. We geven hieraan ook in 2024 uitwerking door onze installaties effectief en efficiënt te bedienen en te beheren en door risicogestuurd onderhoud uit te voeren. Daarnaast gaan we door met de maatregelen om de waterketen energie- en klimaatneutraal te maken, zoals het produceren van groen gas.

Tegelijkertijd geven we uitvoering aan de 'Strategie Transitie Waterketen 2050'. We maken een impactanalyse van de voorgestelde herziening Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater en we werken uit of en hoe effluent een bron van zoet water kan zijn. We doen dit voor al onze bestaande zuiveringen en voor het ontwerp van de nieuwe De Groote Lucht (afvalwaterzuiveringsinstallatie).

Voor de nieuwe De Groote Lucht zetten we in 2024 de voorbereidingen voort. Op basis van de stappen die in 2023 zijn gezet, gaan we een voorstel maken voor de scope van de nieuwe afvalwaterzuiveringsinstallatie (AWZI). Vooralsnog is een raming van de investeringen op basis van de laatste inzichten meegenomen in de meerjarenraming. We gaan er van uit dat de nieuwe De Groote Lucht in 2030 operationeel kan zijn.

Waterveiligheid

Voor veilige en toekomstbestendige waterkeringen werken we in 2024 verder aan het op orde brengen van de regionale keringen. We doen dit risicogestuurd. We ronden de toetsing van de regionale keringen af, zodat we actueel in beeld krijgen welke keringen aan de norm voldoen en welke nog niet. Voor het op orde brengen van een van onze primaire keringen, de

Delflandsedijk, voeren we de afspraken uit die we maakten binnen de kaders van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en met Rijkswaterstaat.

Personeel en organisatie

Om bestaande en nieuwe uitdagingen te kunnen aanpakken, heeft Delfland medewerkers nodig met de juiste competenties en vaardigheden. De krapte op de arbeidsmarkt maakt dat de invulling van vacatures een grotere inzet vraagt. We richten ons in 2024 op de ontwikkeling en inzet van verschillende arbeidsmarktinstrumenten, zoals doorlopende werving, arbeidsmarktcommunicatie en campusrecruitment. Ons diversiteitsbeleid blijft hierbij een belangrijke leidraad. Daarnaast kiezen we steeds vaker voor 'learning on the job', waarbij we moderne leermiddelen inzetten om nieuw personeel gaandeweg in het vak te laten groeien.

Cyberveiligheid, digitalisering en innovatie

Door de verdergaande digitalisering blijft cyberveiligheid een relevant en steeds kritischer onderwerp vanwege de groeiende cyberrisico's, mede versterkt door de geopolitieke situatie. De focus van cybercriminelen is steeds vaker gericht op organisaties en onderdelen van de kritische infrastructuur, waaronder de watersector. Daarbij is het bovendien belangrijk dat wij voldoen aan relevante wet- en regelgeving, zoals de Baseline informatiebeveiliging overheid (BIO), de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), NIS2-richtlijn (EU-brede wetgeving inzake cyberbeveiliging) en de Wet open overheid (WOO). Ook zijn specifieke kaders van belang voor de beveiliging van de procesautomatisering en de privacyaspecten als onderdeel van de Wet politiegegevens (Wpg).

De maatregelen die wij in 2024 nemen om onze ICT-infrastructuur en onze informatievoorzieningsprocessen op orde te houden zullen mede voortkomen uit de waterschapsbrede BIO/AVG-audit. Deze vindt eind 2023 plaats.

Tegelijkertijd houden we vast aan de wens om continu te leren en te verbeteren door te innoveren. We blijven samen met partners als Greenport West-Holland, Stowa en Het Waterschapshuis op zoek naar kansen om nieuwe vaardigheden en technieken te integreren in onze werkprocessen.

Financiële ruimte

Voor een betaalbaar en volhoudbaar financieel beleid beperken we de stijging van de uitgaven zoveel mogelijk. Maar hoewel de inflatie minder is gestegen dan verwacht, heeft deze ook voor 2024 gevolgen. Daarnaast vragen onze ambities op het gebied van de waterkwaliteit en onze voorbereidingen voor de nieuwe De Grootte Lucht nu om extra financiële ruimte. Voor de toekomst moeten we rekening houden met de extra investeringen voor de bouw van de nieuwe De Grootte Lucht en de implementatie van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

We dekken de extra uitgaven 2024 voor een deel door ombuigingen of efficiency binnen de bestaande financiële ruimte. Dit betekent bijvoorbeeld dat we bestaande activiteiten meer inzetten voor waterkwaliteit of dat we beheer en onderhoud meer risicogestuurd gaan inrichten. Ook maakten we een aantal dekkingskeuzes om de kosten te drukken. Bijvoorbeeld door activiteiten in de IV-keten (informatievoorziening) te temporiseren. Voor het resterende deel van de extra uitgaven stijgen onze heffingen in 2024 met een gemiddeld percentage van circa 7%. Voor de zuivering is dit inclusief een stijging van 3% in verband met de reserveringen voor de toekomstige investeringen die hiervoor genoemd zijn. In het watersysteem is de stijging inclusief 3% in verband met een storting van € 0,4 miljoen in de tariefegalisatiereserve watersysteem ten behoeve van de waterkwaliteit (0,5%), een extra storting in de reserve kapitaallasten investeringen (0,5%) en door minder inzet van de reserve tariefdemping voor een bedrag van € 2,5 miljoen in 2023 (2%). Verderop in deze begroting maken we inzichtelijk

wat hiervan de gevolgen zijn voor de lasten voor onze inwoners en bedrijven. Voor de daaropvolgende jaren streven we naar een gelijkmatige lastenontwikkeling.

Inwoners en bedrijven

Al onze inwoners, instellingen en bedrijven merken de gevolgen van de huidige financiële situatie. Dit kan doorwerken op de inning van onze heffingen. Het lijkt op dit moment nog niet nodig voor deze onzekerheid aanvullende beheersmaatregelen te treffen. We volgen samen met de Regionale Belasting Groep op de voet hoe de betalingen verlopen en zullen we waar nodig betalingsafspraken maken.

1.2 Uitgangspunten, normen en kostentoedeling

De begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028 zijn gebaseerd op het coalitieakkoord 2023-2027 'Water voor Mens en Natuur', het Waterbeheerprogramma 2022-2027, de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 en de structurele mutaties uit de bestuursrapportage (Burap) 2023. Vanwege de verkiezingen is voor 2024 geen kadernota opgesteld.

Door de extreem gestegen kosten legden we in 2023 op de zuiveringsheffing een energieopslag van € 15 per vervuilingseenheid (ve). Hierbij is toegezegd dat als de energiekosten weer dalen de energieopslag wordt aangepast in de volgende begroting. Voor zowel 2023 als 2024 is de verwachting dat de indexering van de dienstverleningsvergoeding PPS (publiek-private samenwerking) lager uitkomt. Voor 2023 levert de lagere index € 3,1 miljoen lagere kosten op. Bij de vaststelling van de Burap 2023 besloot de verenigde vergadering (VV) om deze lastenverlaging in de tariefdempingreserve zuiveringsbeheer te storten. Door deze reserve te gebruiken om de heffing te dempen, vloeien de te veel opgehaalde belastingen terug naar de belastingbetaler. Voor 2024 blijft de index gelijk en worden de € 3,1 miljoen lagere kosten verdisconteerd in de energieopslag waardoor deze daalt van € 15 per ve naar € 13 per ve

Voor de lastenprofielen zijn in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2028 de beschikbare tariefdempingsreserves voor de twee taken ingezet. Na 2028 zijn deze twee reserves leeg. De heffingen laten een stijging zien. Deze wordt veroorzaakt door de eindigheid van de beschikbare reserves voor tariefdemping en een jaarlijks oplopend prijsniveau.

Voor het opstellen van de begroting 2024 en de hierop aansluitende meerjarenraming tot en met 2028 hanteren wij de volgende onderstaande uitgangspunten en normen.

Kostenverdeling	De in 2022 vastgestelde nota Systematiek Kostenverdeling vormt de basis voor de begroting 2024 voor wat betreft de toerekening van kosten aan de twee wettelijke taken.
Kostentoedeling	Voor de toerekening van de kosten voor de watersysteemtaak aan de verschillende categorieën belastingplichtigen wordt de verdeling conform de door de VV vastgestelde kostentoedelingsverordening watersysteemheffing Delfland 2022 gehanteerd.
Inflatie	Er is uitgegaan van een indexering van de kosten van 3,3% in 2024, 2,5% in 2025 en 2% voor de jaren daarna. Deze percentages zijn gebaseerd op de consumentenprijsindex (CPI) zoals in juni 2023 afgegeven. Het gewogen gemiddelde van de inflatie en cao-ontwikkeling wordt ook toegepast op de belastingheffingen 2025-2028.
Loonkosten	In de begroting 2024 is uitgegaan van een loonkostenontwikkeling van 4% ten opzichte van 2023. Voor 2025 is gerekend met 2,5% en

	2% voor de jaren daarna.
Onvoorzien	In de meerjarenraming is € 0,1 miljoen voor onvoorziene kosten (wettelijk onvoorzien) opgenomen.
Groei heffingseenheden	Voor de groei van het areaal aan ingezetenen, huishoudens en gebouwd wordt uitgegaan van ca. 1%. Eenzelfde groeipercentage wordt gebruikt voor de woningen binnen de zuiveringsheffing. De overige heffingseenheden blijven constant. In de berekening van de belastingtarieven is het percentage kwijtschelding en oninbaar gehanteerd zoals dat gemiddeld tot en met 2022 is gerealiseerd.
Belastingtarieven	De belastingtarieven stijgen in 2024 met ongeveer 7%.
Vergelijkende begrotingscijfers	In de tabellen staan ter vergelijking de realisatie jaarrekening 2022 en de bijgestelde begroting 2023 (primaire begroting inclusief de begrotingswijzigingen uit de Burap 2023). De toelichting wordt gegeven op verschillen tussen de begroting 2024 en de bijgestelde begroting 2023. In de kop van de tabellen staat Begroting 2023.
Leningenportefeuille	Op nieuwe (vanaf 2024) af te sluiten leningen gaat jaarlijks worden afgelost.
Uurtarieven 2024	Voor externe subsidieaanvragen en levering van diensten aan derden gelden in 2024 de uurtarieven in de volgende tabel:

Component/schaal (in €)	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Loonkosten inclusief overhead	75	78	82	88	95	103	103	122	134

1.3 Ontwikkelingen van 2023 naar 2024

In deze paragraaf behandelen we normaliter de financiële ontwikkeling van 2023 naar 2024. Het coalitieakkoord 2023-2027 'Water voor Mens en Natuur. Een trendbreuk in waterbeheer' heeft echter tot wijzigingen geleid. Ook de toezegging aan de VV om de prestatie-indicatoren te beoordelen op duurzaam- en bruikbaarheid maakt dat we in de begroting onderdelen hebben aangepast. Daarom bespreken wij in deze paragraaf meer dan alleen de financiële ontwikkelingen.

Indeling begroting

De indeling van de begroting hebben we aangepast aan de indeling van de jaarstukken. Hierdoor maken wij de planning en control producten meer herkenbaar en beter vergelijkbaar. Zo hebben we de verplichte paragrafen opgenomen in hoofdstuk 4 en het totaaloverzicht van de investeringen in hoofdstuk 5. De hoofdstukken 6 en 7 bevatten respectievelijk de exploitatieoverzichten en de balans en komen daarmee overeen met het jaarrekeningdeel uit de jaarstukken.

Beoordeling prestatie-indicatoren

Aan de VV is toegezegd de huidige set prestatie-indicatoren bij de start van de nieuwe bestuursperiode te beoordelen op duurzaam- en bruikbaarheid. Het traject dat we hiervoor hebben doorgelopen, heeft een aantal resultaten opgeleverd. Ten eerste hebben we binnen het programma waterketen en circulariteit een paar prestatie-indicatoren laten vervallen.

- Vermindering rioolvreemd water in %.
- GWW-opdrachten met duurzame/ circulaire ambitie.
- (Advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie.

Binnen het programma financiën hebben we de prestatie-indicator vervangen 'externe financiering in % vaste activa' laten vervallen.

Daarnaast hebben we drie nieuwe prestatie-indicatoren gedefinieerd.

1. In het programma waterketen en circulariteit: aandeel toegepaste secundaire en biobased materialen in GWW-projecten.
2. In het programma financiën: kapitaallasten als % van de totale lasten.
3. In het programma organisatie en bedrijfsvoering: mate van cyberweerbaarheid.

Tot slot hebben we binnen het programma organisatie en bedrijfsvoering twee prestatie-indicatoren aangescherpt.

1. Werkgeverschap.
2. TRCF (Total Recordable Case Frequency).

We hebben, zoals we ook in de jaarstukken doen, de prestatie-indicatoren in één overzicht gezet en in bijlage 5 opgenomen.

Nieuwe programmalijnen

We hebben twee nieuwe programmalijnen toegevoegd: (1) Nationaal Programma Landelijke Gebied en (2) bodem en grondwater.

Delfland is als één van de adviserende stakeholders betrokken bij de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG). Wij onderschrijven de inzet van dit programma volledig. Deze programmalijn is opgenomen onder het programma waterkeringen en waterbewustzijn (zie paragraaf 3.1.3).

Voor bodem en grondwater voeren wij al werkzaamheden uit, waarvoor ook budget beschikbaar is, maar tot en met 2023 zijn die activiteiten ondergebracht in andere programmalijnen. Door de onderwerpen onder te brengen in een aparte programmalijn inclusief de huidige budgetten worden ze zichtbaarder. Deze programmalijn is opgenomen onder het programma waterkwantiteit en klimaatadaptatie (zie paragraaf 3.3.3).

Financiële ontwikkeling

In de begroting wijzigt het exploitatiesaldo met € 9,8 miljoen ten opzichte van 2023. Dit is het gevolg van € 10,4 miljoen hogere kosten en € 20,2 miljoen hogere opbrengsten.

Kosten

De netto kostenstijging is € 10,4 miljoen. De bruto kosten zijn ongeveer € 19 miljoen hoger, maar door maatregelen als temporiseren van werkzaamheden, het inwisselen van nieuw voor oud, en het creëren van extra opbrengsten hebben we de kostenstijging deels kunnen compenseren.

De kostentoeename wordt voor een groot deel veroorzaakt door de sterk gestegen personeelskosten en inflatie (samen goed voor ruim € 15 miljoen) en de energiekosten met ongeveer € 2,8 miljoen. Andere oorzaken zijn bijvoorbeeld de intensivering van waterkwaliteit met € 3,0 miljoen en de (door)ontwikkeling van onderhouds- en beheerssystemen met circa € 1,0 miljoen. Daarentegen dalen de kapitaallasten met ongeveer € 4,2 miljoen, omdat de rentelasten afnemen door de aflossingen van leningen en door de incidentele rentebaten op het schatkistbankieren. De overige € 1,4 miljoen zit bijvoorbeeld in de toename van bijdragen aan derden, zoals HWBP (€ 0,5 miljoen) en de RBG (€ 0,5 miljoen), en andere activiteiten (zowel plus als min).

Zoals aangegeven hebben we de kostentoeename van € 19 miljoen gecompenseerd met diverse maatregelen zoals nieuw voor oud, temporisering van werkzaamheden en door nieuwe

opbrengsten met een totale waarde van € 8,6 miljoen. In de tabel hierna geven we de diverse maatregelen weer.

Omschrijving	Bedragen
<i>Nieuw voor oud</i>	
Klimaatadaptatie voor Strategie wateroverlast	0,6
Herijking binnen waterketen	1,0
Vrijval Klimaatbewustzijn en -netwerk	0,2
Biodiversiteit voor waterkwaliteit	0,4
Efficiency vergunningverlening	0,1
Bestaande taakstelling	0,7
<i>Subtotaal</i>	3,0
<i>Temporiseren</i>	
Temporiseren onderhoud watersysteem (waarvan € 0,5 miljoen structureel)	1,5
Temporiseren uitvoering waterketen	1,1
Temporiseren IV basis-op-orde	1,1
Opleiding en innovatie (waarvan € 0,4 miljoen structureel)	0,6
Langer openhouden van vacatures (volledig structureel)	1,0
<i>Subtotaal</i>	5,3
<i>Nieuwe opbrengsten</i>	
Aanpassing legesverordening	0,3
<i>Subtotaal</i>	0,3
Totaal aan kostenbesparingen	8,6

Opbrengsten

Aan de opbrengstenkant zijn het met name de belastingopbrengsten die met € 19,2 miljoen voor de toename zorgen. Hieraan ligt een aantal oorzaken ten grondslag.

nr	Omschrijving	Bedragen
1	Doorbelasting gevolgen inflatie, cao	9,9
2	Groei areaal huishoudens en ingezetenen en ontwikkeling WOZ-waarde	2,3
3	Verlaging energieopslag met € 2 per vervuilingseenheid door lagere energie-index	-3,1
4	Reserveren voor grote investeringsopgaven de nieuwe De Groote Lucht en Europese Richtlijnen Stedelijk Afvalwater (structureel oplopend)	1,4
5	Extra storting in egaliseriereserve AWZI Harnaspolder om de hogere kosten in 2031-2033 volledig uit de reserve te kunnen dekken (structureel)	3,3
6	Overige mutaties reserves	0,4
7	Intensivering waterkwaliteit	3,0
8	Overige opgaven (bijvoorbeeld ontwikkeling onderhoud beheer systeem)	2,0
	Totaal stijging belastingopbrengsten	19,2

Alle verschillen tussen 2023 en 2024 voor zowel de kosten als de opbrengsten lichten we in dit document toe.

2. Meerjarenperspectief

2.1 Exploitatie

De meerjarenraming 2025-2028 heeft een indicatief karakter. Allereerst geldt elk jaar bij de meerjarenraming het voorbehoud dat in het proces van kadernota en begroting in het komende jaar pas definitieve voorstellen worden gedaan. Voor de raming 2025-2028 gelden bovendien de volgende bijzonderheden:

- In de meerjarenraming blijven de hogere kosten voor energie doorlopen. Deze is voor € 19,5 miljoen verwerkt in de opbrengst van de zuiveringsheffing. Als de stijging van de energiekosten minder wordt, zal in het betreffende jaar ook de energieopslag afnemen.
- In de meerjarenraming is een bijdrage van € 3 miljoen aan de gemeente Den Haag opgenomen voor Molenvliet in het jaar 2025 (was 2024). Tegenover deze uitgave staat een onttrekking aan de reserve kapitaallasten watersysteembeheer. Hiervoor is gekozen omdat schommelingen in bijdragen aan derden een gelijkmatige ontwikkeling van de heffingen belemmeren.
- De opslag voor reserveren toekomstige investeringen (De Grote Lucht en Europese Richtlijnen Stedelijk Afvalwater) wordt in de meerjarenraming doorgetrokken. Ook na 2028 moet een opslag worden toegepast om de kapitaallasten te kunnen dekken en aflossingen van (nieuwe) leningen te kunnen doen. In paragraaf 2.2 gaan we hierop verder in.
- De initiële en de extra stortingen in de egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder lopen tot en met 2030. Vanaf 2031 wordt aan de reserve onttrokken om de hogere lasten te dekken.

Voor de hele meerjarenraming geldt dat we de financiële ontwikkeling niet per programma toelichten. In de basis geldt voor alle programma's dat de kosten steeds verder toenemen als gevolg van de stijgende prijzen en de raming van de kapitaallasten op basis van de investeringsagenda. In de tabel van het meerjarenperspectief is dit niet direct bij alle programma's zichtbaar, omdat de hogere kosten voor loonontwikkeling en inflatie vanaf 2025 staan geraamd in het onderdeel Financiën.

Programma's (bedragen in € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkeringen en waterbewustzijn	27.185	26.871	28.930	28.852	28.894	33.266	33.559
Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	11.308	13.129	16.252	17.138	17.256	17.910	17.871
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	40.933	46.133	44.238	47.838	44.805	44.662	43.255
Waterketen en circulariteit	101.181	121.199	125.395	127.448	130.787	134.522	139.429
Financiën	-233.874	-261.158	-283.581	-292.304	-302.710	-314.327	-319.817
Organisatie en bedrijfsvoering	48.406	54.526	59.733	60.546	60.501	59.349	59.036
Resultaat voor bestemming	-4.860	700	-9.034	-10.481	-20.467	-24.617	-26.666
Dotaties reserves	7.958	12.214	14.284	16.256	21.877	26.067	30.416
Onttrekkingen reserves	-12.063	-12.914	-5.250	-5.775	-1.410	-1.450	-3.750
Resultaat na bestemming	-8.965	0	0	0	0	0	0

In de tabel hiervoor geven we de ontwikkeling 2025-2028 per programma weer. Te zien is dat het resultaat van € 9,0 miljoen in 2024 oploopt naar € 26,2 miljoen in 2028. Dat is met name toe te schrijven aan de extra opslag voor de grote investeringsopgaven (zie hiervoor punt d.). In 2028 wordt uiteindelijk € 20,4 miljoen gestort in de reserve kapitaallasten investeringen zuiveringssysteem, € 8,5 miljoen in de egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder en € 1,0 miljoen in de reserve kapitaallasten investeringen watersysteem.

De onttrekkingen betreffen de reserves tariefdemping voor het watersysteem en het zuiveringssysteem. Deze worden tot en met 2028 volledig ingezet om de ontwikkeling van de tarieven (heffingen) zo gelijkmatig te laten ontwikkelen.

2.2 Duurzaam evenwichtige financiën

Vanuit de VV is aandacht gevraagd voor het evenwicht in de Delflandse financiën op langere termijn. Dit raakt de toedeling van de kosten van de watersysteemheffing, de zorgen over de (gelijkblijvende) rentelast, de stijgende prijzen, de groter wordende opgave door klimaatverandering en de nieuwbouw van de afvalwaterzuiveringsinstallatie De Groote Lucht. Ook worden de Europese Richtlijnen Stedelijk Afvalwater aangescherpt. Zowel in een motie van de VV als in het coalitieakkoord 2023-2027 'Water voor Mens en Natuur; een trendbreuk in waterbeheer' wordt gevraagd om ook op langere termijn, na deze bestuursperiode, een duurzame balans tussen opgaven, kosten, opbrengsten en schuldpositie te blijven realiseren. In de voorbereiding van de begroting is hieraan op meerdere manieren aandacht besteed. Daarbij gaat het onder meer om een jaarlijks sluitende begroting, een houdbare schuldpositie (een NSQ (netto schuldquote) die onder de 250% blijft), een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven en inherent daaraan de lastenprofielen.

Renteontwikkeling

Delfland heeft tot (en met) 2023 niet kunnen profiteren van de rentestand op de kapitaalmarkt. De rente van de leningen die zijn afgesloten in de periode tot 2010 staan vast; de looptijd is een gegeven en de te betalen rente ook. Een vervroegde aflossing zou gepaard gaan met een boeterente, waardoor geen noemenswaardig voordelig effect zou overblijven. Aangezien sinds eind 2022 de markttrentes zijn gestegen, zal in 2024 de leningenportefeuille en de optie van vervroegd aflossen opnieuw tegen het licht worden gehouden.

Een positief bijeffect van de rentestijging is dat we na jaren van nul rente op het schatkistbankieren sinds het vierde kwartaal van 2022 een interestvergoeding ontvangen op ons uitstaand saldo. De verwachting is dat ook in 2023 en 2024 nog interestvergoeding wordt ontvangen. Vanaf 2025 wordt het saldo negatief en gaat het ons geld kosten.

Leningenportefeuille en financieringsbehoefte

Per 1 januari 2024 bedraagt de langlopende geldleningenportefeuille afgerond € 605,0 miljoen. Deze portefeuille bestaat uit leningen voor de herfinanciering van de PPS uit 2016 en leningen voor de eigen activa. De PPS-lening loopt nog acht jaar; hierop wordt elk jaar circa € 20 miljoen afgelost. De overige leningen worden elk voor zich aan het eind van de looptijd ineens afgelost (op één uitzondering na). In de periode 2024-2028 bedragen de aflossingen in totaal € 98,5 miljoen. De overige € 352 miljoen wordt afgelost in de periode 2029-2039. Zie paragraaf 4.2 voor een verdere toelichting op de leningen.

Voor de aflossingen van de huidige leningen zullen wij naar verwachting vanaf 2026 herfinanciering moeten gaan regelen. Daarbovenop komt de financieringsbehoefte die gaat ontstaan door de grote investeringsopgaven die van 2027 gaan lopen: de nieuwe De Groote Lucht en de Europese Richtlijnen Stedelijk Afvalwater. Hierover zo meteen meer. Deze ontwikkelingen zijn mede aanleiding om in 2024 het Treasurystatuut te herzien.

Eventueel handback PPS

Een gebeurtenis die een aantal jaar voorbij deze meerjarenraming eventueel gaat plaatsvinden, maar waar we nu al rekening mee moeten houden, is de mogelijke handback van de PPS. Op dit moment beheert Delfluent de assets van de AWZI's Houtrust en Harnaschpolder en is zij verantwoordelijk voor de prestaties van het zuiveren conform het dienstverleningscontract.

Vanaf 2033 komen deze assets (contractueel gezien), inclusief personeel en de bijbehorende kwaliteitssystemen weer terug naar Delfland. De afspraak die daarbij hoort, is dat wij de eerste vijf jaar geen (grote) investeringen hoeven te doen in de twee zuiveringsinstallaties. De drie jaar voorafgaand aan de handback zal Delfluent nog de nodige investeringen doen om die afspraak na te kunnen komen. Het gevolg is dat de vergoeding die wij jaarlijks betalen de laatste drie jaar fors omhoog gaat. Hiervoor voegen wij sinds 2016 jaarlijks € 5,2 miljoen toe aan de egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder. Op basis van de laatste berekeningen zal deze reservering onvoldoende zijn en zullen wij vanaf 2024 tot 2031 € 3,3 miljoen per jaar extra moeten doteren aan de reserve om de hogere lasten in 2031-2033 te kunnen compenseren.

Klimaat

Vers van de pers zijn de nieuwste klimaatscenario's van het KNMI. De komende jaren zijn aanvullende besluiten nodig om Nederland beter voor te bereiden op klimaatverandering later deze eeuw. Maken we nu de juiste keuzes? Dat weten we niet. De scenario's lopen uiteen, veel is nog onduidelijk, maar volgens het KNMI zijn de gevolgen groot voor Nederland, zelfs in het meest optimistische scenario.

Ook al is nog niet duidelijk hoe snel het klimaat verandert, Delfland bepleit samen met de Unie van Waterschappen om nu al te kiezen "voor een robuuste aanpak en opties open te houden voor toekomstige maatregelen". De minister van Infrastructuur en Water geeft op zijn beurt aan dat veel dijken nu al versterkt worden met oog op de situatie in 2050. Maar we moeten verder kijken: naar de tweede helft van deze eeuw en zelfs de periode daarna." Hij erkent dat dit veel geld gaat kosten. "Maar niks doen, kost nog veel meer."

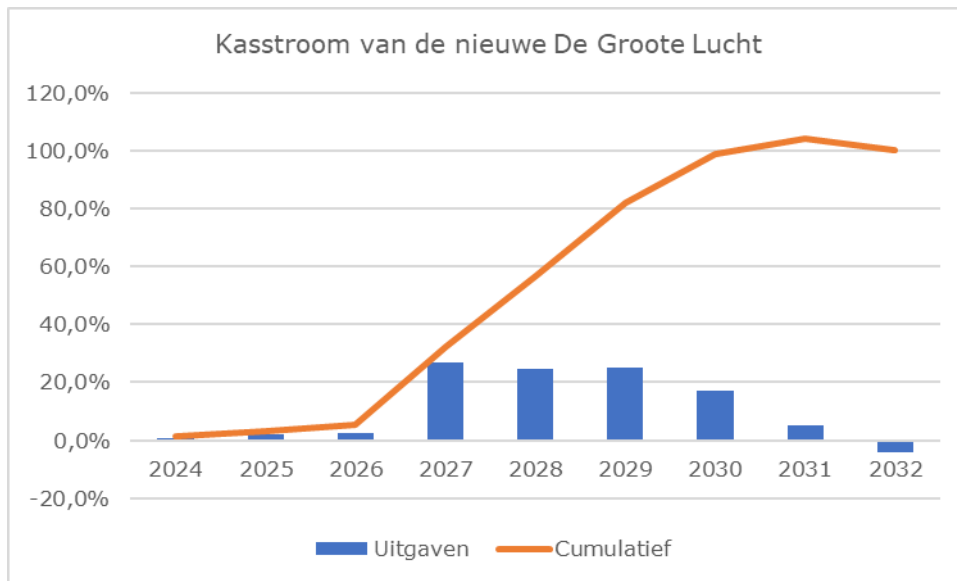
Wat dit voor Delfland gaat betekenen, zal de komende jaren duidelijker moeten worden.

Investeringsopgaven

Naast de reguliere investeringen in onze assets staan de komende 10 tot 15 jaar tenminste twee grote opgaven voor de deur: de bouw van een nieuwe zuiveringsinstallatie in Vlaardingen en de implementatie van nieuwe strengere Europese richtlijnen voor de zuivering van het stedelijk afvalwater. De Europese richtlijnen raken alle vier de AWZI's in ons gebied en dienen voor 2040 te zijn doorgevoerd. Met het ontwerp en de bouw van de nieuwe zuiveringsinstallatie in Vlaardingen houden wij direct rekening met de nieuwe richtlijnen.

Voor de nieuwe zuiveringsinstallatie in Vlaardingen wordt in 2024 begonnen met het opstellen van het schetsontwerp en dat ontwerp wordt in de loop van 2025 verder gedetailleerd. Tegelijkertijd wordt het investeringsplan opgesteld en wordt de omvang van de investering langzaam concreter. Tot die tijd maken wij gebruik van de gegevens die voorhanden zijn. Zo is het huidige cashflowoverzicht met onzekerheid gebaseerd op onder andere het referentieontwerp uit 2022 (probabilistische raming), het feit van een duurdere grondaankoop (per 2027) dan waarmee in het ontwerp krediet rekening is gehouden, een grove inschatting van randvoorwaardelijke activiteiten en een voorziening om risico's af te dekken die aan een omvangrijk project als dit hangen.

Ongeacht de omvang van de investering zal het uitgavenpatroon er ongeveer uit gaan zien zoals in onderstaande grafiek is weergegeven.

De meeste investeringen vinden plaats in de periode van 2027 tot en met 2030. Tot 2027 zijn het met name de voorbereidingen (de diverse ontwerpstadia, investeringsplan, Europese aanbestedingen, e.d.) die tot uitgaven leiden en in 2031 betreft het bijvoorbeeld de nazorg. In 2031 gaat de cumulatieve lijn boven de 100% uit om daarna op 100% in 2032 uit te komen. Dat wordt veroorzaakt door de verkoop van de grond waar de huidige De Grote Lucht op staat. In 2024 zal Delfland een kredietaanvraag doen voor de planstudiefase waarmee op 1 januari 2024 wordt gestart.

Een andere grote investeringsopgave die nu nog buiten beeld is, maar mogelijk wel in het volgend decennium gaat spelen, betreft de AWZI Nieuwe Waterweg. In de huidige berekeningen houden we daar nog geen rekening mee.

Gelijkmatige ontwikkeling heffingen (belastingtarieven)

Om de impact van bovenstaande onderwerpen in beeld te brengen, hebben wij doorrekeningen gemaakt die tot buiten het bestek van de meerjarenraming doorlopen. Deze berekeningen helpen ons om beeld te krijgen van de mogelijke gevolgen voor onder andere de liquiditeitsbehoefte en heffingen. Als wij nu niets doen, dan heeft dat een aantal belangrijke gevolgen:

1. om in onze financiële behoeften te voorzien, moeten wij over een paar jaar de belastingtarieven en daarmee de heffingen ineens met tientallen procenten verhogen (percentages van 20% en meer);
2. de NSQ zal vanaf 2030 boven de 250% uitkomen en daar een aantal jaar boven blijven (de hoogte van het percentage en het aantal jaar zijn afhankelijk van de verhoging van de heffingen die dan wordt doorgevoerd).

Het streven naar duurzaam evenwichtige financiën verplicht ons om deze gevolgen te voorkomen en ons voor te bereiden op de komende ontwikkelingen.

Extra opslag voor duurzaam evenwichtige financiën

Om aan onze toekomstige financiële verplichtingen (investeren, aflossen schulden, betalen rente) te voldoen en tegelijkertijd de heffingen gelijkmatig te laten ontwikkelen, gaan wij boven op de reguliere heffing een extra opslag leggen. Daarmee beginnen wij al in 2024. De extra opslag heeft voorsnog alleen betrekking op de zuiveringsheffing. In de tabel hieronder zijn de toegepaste opslagen opgenomen, waarbij opgemerkt:

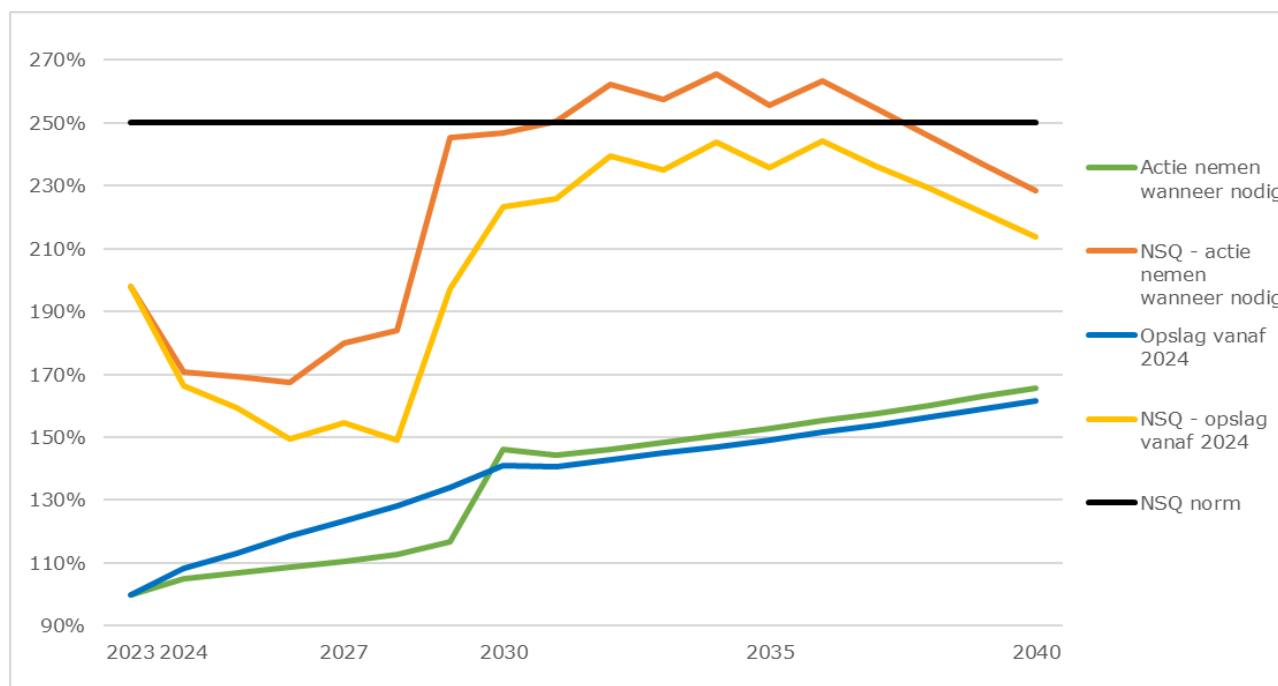
- de opslagen tot en met 2028 zijn verwerkt in de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028. De jaren daarna hebben wij gebruikt voor onze doorrekening;

- de opslagen werken cumulatief door zoals ook is te zien in de tabel. Met andere woorden: de opslag van 3% in 2025 is boven op de 3% in 2024.

Extra opslag	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
per jaar	3,0%	3,0%	3,0%	2,0%	2,0%	1,0%	1,0%	1,0%	0,0%
Cumulatief	3,0%	6,1%	9,3%	11,5%	13,7%	14,8%	16,0%	17,1%	17,1%

Volgens deze berekening zal de NSQ niet boven de 250% uitkomen en zijn wij in staat om onze leningen af te lossen en rente te betalen. Op basis van de huidige gegevens en te verwachte ontwikkelingen kunnen we vanaf 2032 stoppen met de extra opslag. Cumulatief leidt dit scenario tot een extra opslag van 17,1% in 2031.

In onderstaande grafiek zijn de twee opties weergegeven: (1) we doen nu niets en we verhogen de heffingen wanneer de NSQ boven de 250% dreigt uit te komen en (2) we gaan vanaf 2024 een extra opslag doorvoeren conform bovenstaande tabel.

De zwarte lijn is een NSQ van 250% (norm). Als we nu niets doen en de heffing pas verhogen als de NSQ boven de 250% dreigt uit te komen, dan is de minimale verhoging van de zuiveringsheffing circa 20% (eenmalig in 2030). Met een dergelijke verhoging van de heffing komt de NSQ pas na zeven jaar weer onder de norm terecht (oranje lijn). De bijbehorende ontwikkeling van de zuiveringsheffing wordt weergegeven door de groene lijn. In 2030 schiet deze hard omhoog om vervolgens boven de blauwe lijn te blijven.

Willen wij dat de NSQ helemaal niet boven de 250% uitkomt, dan zal de eenmalige opslag ongeveer 25% zijn. Inherent daaraan zal de zuiveringsheffing nog hoger boven de blauwe lijn uitkomen.

Met reserveren vanaf 2024 ontwikkelt de zuiveringsheffing zich gelijkmatig (blauwe lijn). De eerste paar jaar zijn de heffingen wellicht hoger dan nodig om de huidige kosten te dekken. Uiteindelijk is over de lange termijn deze optie goedkoper. De NSQ blijft onder een NSQ van 250%.

3. Programma's

3.1 Waterkeringen en waterbewustzijn

3.1.1 Programmalijs waterkeringen

Doel

Veilige toekomstbestendige waterkeringen.

Toelichting

De primaire, regionale en overige waterkeringen zijn stevig en toekomstbestendig, zodat mensen in het beheergebied veilig kunnen wonen, werken en recreëren. We zorgen voor adequaat onderhoud en toetsen de waterkeringen periodiek op stabiliteit en hoogte. We nemen risicogestuurd passende maatregelen die we afstemmen met de omgeving.

De primaire waterkering Delflandsedijk tussen Maassluis en Hoek van Holland voldoet nog niet overall aan de nieuwe normen voor waterveiligheid. De landelijke ambitie is dat alle primaire waterkeringen in 2050 op orde zijn. Samen met het Hoogwaterbeschermingsprogramma en Rijkswaterstaat bekijkt Delfland wanneer de Delflandsedijk wordt versterkt.

In 2024 ronden we de tweede toetsronde van de regionale keringen af zodat we actueel in beeld krijgen welke keringen aan de norm voldoen en welke niet. De prognose is dat de opgave hierdoor toeneemt ten opzichte van de eerste toetsronde uit 2012. Dit komt met name door het zakken van de keringen door bodemdaling en zetting. De streefwaarde voor de prestatie-indicator is hierdoor in 2024 lager dan in 2023. De prognose is dat deze daalt tot 73%.

Prestatie-indicator

Het percentage waterkeringen dat voldoet aan de normen die door het Rijk en de provincie Zuid-Holland zijn vastgesteld.

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Primaire waterkeringen (55 kilometer)	87%	87%	87% ⁽¹⁾	87%	87%	87%	87%
Regionale waterkeringen (437 kilometer)	87%	87%	73% ⁽²⁾	75%	77%	78%	80%

(1) Op dit moment is nog niet bekend binnen welke termijn de Delflandsedijk wordt versterkt. De landelijke ambitie is dat alle primaire waterkeringen in 2050 aan de norm voldoen.

(2) Als gevolg van de verwachte nieuwe opgave uit de toetsing van regionale waterkeringen is de streefwaarde 2024 lager dan 2023.

Activiteiten 2024

- We werken verder aan het op orde brengen van de regionale waterkeringen. We nemen risico gestuurd passende maatregelen die we afstemmen met de omgeving.
- We houden de dijken, sluizen en compartimenteringswerken op orde door inspectie, onderhoud en testsluitingen.
- In 2024 ronden we de toetsing van de regionale waterkeringen af. Hiermee krijgen we een actueel beeld van welke regionale waterkeringen aan de norm voldoen en welke nog niet.
- We geven invulling aan de zorgplicht voor de bomen op onze waterkeringen.
- We geven vervolg aan de afspraken die we in 2023 maakten met het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en Rijkswaterstaat over het op orde brengen van de Delflandsedijk.

3.1.2 Programmatisch waterbewustzijn en gedragsbeïnvloeding

Doel

Gedragskennis inzetten om bij te dragen aan de doelen van Delfland.

Toelichting

Om de leefbaarheid van de omgeving en de effectiviteit van ons werk te bevorderen, verkennen we de meerwaarde van menselijk gedrag. Ook leren we kansrijke gedragsvraagstukken te herkennen, te agenderen en gedragsinzichten via projecten toe te passen en daarmee de primaire doelen van Delfland te realiseren.

Activiteiten 2024

- Gedragsbeïnvloeding toepassen binnen programma's en projecten.
- Kennis over gedrag ontwikkelen en borgen binnen en buiten de organisatie.

3.1.3 Programmalijs Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Doel

Delfland draagt integraal bij aan het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG).

Toelichting

Delfland is als één van de adviserende stakeholders betrokken bij de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) in een provinciaal programma (ZH-PLG). Wij onderschrijven de inzet van dit programma volledig: natuur, water en klimaat. De betrokkenheid van Delfland is er allereerst via de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarnaast zijn of worden vraagstukken rondom bodemdaling, CO₂-reductie, grondwater, wateroverlast en biodiversiteit ook onderdeel van de gebiedsgerichte uitwerking van het NPLG. Wij trekken hierin gezamenlijk op met de gebiedspartners, de andere waterschappen in Zuid-Holland en de provincie Zuid-Holland. We verwachten een grotere opgave dan nu rondom het thema grondwater en bereiden ons hierop proactief voor. Dit doen we door inzicht te krijgen in de werkelijke onttrekkingen in ons beheergebied. Ook zetten wij in op het onderbrengen van het eigenaarschap bij één partij.

Activiteiten 2024

- We organiseren ons zo dat Delfland met heldere gebiedsgerichte en integrale afwegingen bijdraagt aan het ZH-PLG.
- We ontwikkelen het kennisveld bodem en grondwater.
- We ontwikkelen het kennis- en beleidsveld landelijk gebied.

3.1.4 Exploitatie waterkeringen en waterbewustzijn

Waterkeringen en waterbewustzijn (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkeringen	27.168	26.656	28.502	28.424	28.466	32.838	33.130
Waterbewustzijn en gedragsbeïnvloeding	17	216	428	428	428	428	428
Nationaal Programma Landelijk Gebied	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	27.185	26.871	28.930	28.852	28.894	33.266	33.559

Het exploitatiesaldo in het programma stijgt in 2024 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2023 met € 2,1 miljoen door hogere kosten.

Programmalijs waterkeringen (hogere kosten van € 1,9 miljoen)

Een toename in de bijdrage aan het HWBP. De hoogte van de bijdrage is afhankelijk van het aantal bedrijven, inwoners en de totale WOZ-waarde binnen het beheergebied.	0,5
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,4
Een stijging van de kapitaallasten (zie paragraaf 6.1 voor een toelichting).	1,5
Subsidie van de provincie Zuid-Holland voor het beheer van Natura 2000-gebieden.	-0,3
Diverse kleine kostenverlagingen.	-0,2
Totaal	1,9

Vanaf 2027 verwachten we een significante toename van de kosten. Dit wordt veroorzaakt door een hogere bijdrage aan het HWBP (€ 1,9 miljoen) gebaseerd op het laatst vastgestelde HWBP-programma (2024 t/m 2035). Ook nemen de kapitaallasten (€ 2,2 miljoen) toe.

Programmalijs waterbewustzijn (hogere kosten van € 0,2 miljoen)

De toename van de kosten heeft betrekking op personele kosten, namelijk de groei van de organisatie, inhuur personeel van derden en een cao-stijging van 4%.

Programmalijs NPLG

Binnen deze programmalijs is sprake van zowel € 0,3 miljoen kosten als opbrengsten. De opbrengsten komen in de vorm van een subsidie. Hierdoor is het exploitatiesaldo nihil.

3.1.5 Investeringsuitgaven waterkeringen en waterbewustzijn

Programmalijs	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkeringen	5,9	9,0	8,7	14,0	13,5	12,0	12,0
Totaal	5,9	9,0	8,7	14,0	13,5	12,0	12,0

De investeringsraming voor 2024 is lager dan in de meerjarenraming 2024-2027 was opgenomen. Het inpassen van de projecten in de omgeving vraagt veel voorbereiding. Om de realisatie slagvaardiger te maken, zijn we in 2023 gestart met een extra project-ontwikkelfase. Als gevolg van de doorlooptijd van dit soort projecten verwachten we het effect van deze maatregel vanaf 2025 terug te zien in de realisatie en bijbehorende uitgaven.

3.2 Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding

3.2.1 Programmaliijn waterkwaliteit

Doel

Schoon, gezond en levend water.

Toelichting

Het water in het beheergebied is schoon, gezond en levend voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De ecologische en chemische waterkwaliteit van Delfland voldoet in 2027 aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (resultaatverplichting KRW 2027). Ook werken we aan de verdere verbetering van de waterkwaliteit in lokaal water (inspanningsverplichting doelen overig water).

Prestatie-indicatoren

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
1) Zomergemiddelde stikstofgehalte Boezem Westland/Midden Delfland & Boezem Haaglanden/Schie	2,3 & 2,0 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l
2) ESF's: aantal verbeterstappen voor de acht ESF's in de KRW-waterlichamen	14	6*	6	6	6	7	PM
3) Toxiciteit: percentage metingen pesticiden dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	92%	94%	96%	98%	99%	100%	100%

* De prestatie-indicator ESF's (ecologische sleutelfactoren) voor de ecologie is gebaseerd op het aantal benodigde verbeterstappen om de ecologie op orde te krijgen. Op basis van de prognose uit het KRW-programma werd vertoegaan van 84 benodigde verbeterstappen. Deze prognose is in 2023 bijgesteld, omdat het effect van de doelaanpassing voor Stroomgebiedbeheerplan3 (SGBP3) is verwerkt. Op basis hiervan zijn vanaf 2022 38 verbeterstappen nodig tot en met 2027. Dat betekent voor 2024 tot en met 2027 iets meer dan 6 verbeterstappen per jaar in plaats van 14.

Schoon, gezond en levend water is van belang voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, de biodiversiteit en een goed vestigingsklimaat. Een goede ecologische en chemische waterkwaliteit heeft de hoogste prioriteit; ook om in 2027 te voldoen aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water. Onze waterkwaliteit voldoet nog niet aan deze normen. We zien lokaal lichte verbetering, maar zien ook dat de verbetering op veel plekken blijft stagneren. Er zitten nog te veel stoffen in het water die daarin niet thuis horen. Onze waternatuur blijft achter en is nog niet veerkrachtig en robuust genoeg. Het watersysteem van Delfland staat nog altijd onder grote druk van menselijk handelen. Er moet nog veel gebeuren om de waterkwaliteit op orde te krijgen. De opgave is urgent en eenvoudige oplossingen zijn er niet.

Activiteiten 2024

De basis voor de activiteiten is het vastgestelde KRW-programma Delfland 2022-2027. Hierin staan realistische doelen met een ambitieus maatregelenpakket om de waterkwaliteit te verbeteren. De huidige voortgang en kostenontwikkeling eisen dat wij meer doen en daarvoor aanvullende financiële middelen en menskracht inzetten. Onze focus ligt hierbij op het verder terugdringen van emissies naar het oppervlaktewater en op de ontwikkeling van meer waternatuur: een gezond en natuurlijk ingericht en beheerd watersysteem. Wij zetten in op een sterkere beïnvloeding van onze omgeving om ook hun benodigde forsere inspanning en aanvullingen op het KRW-programma mee te kunnen nemen op weg naar 2027.

Een optimale mix van maatregelen bevat kortom drie bouwstenen, namelijk:

- Versterking van het terugdringen van emissies.
- Versterking van de waternatuur.
- Versterking van de beïnvloeding van (stakeholders) in onze omgeving.

Deze drie bouwstenen werken we hierna verder uit.

Versterking terugdringen emissies

Een belangrijke randvoorwaarde voor schoon, gezond en levend water is dat de hoeveelheid voedingsstoffen en milieuvreemde stoffen in het water beperkt is. We blijven inzetten op maatregelen bij de bron om vervuiling te voorkomen. Dit gaat om de glastuinbouw en landbouw, maar ook om andere bronnen: de gemeentelijke riolering en diffuse verontreinigingen.

Concreet ondernemen we de volgende activiteiten:

- In de glastuinbouw versterken we risicogestuurd toezicht en handhaving door meer personele inzet. Ook zetten we communicatiemiddelen in om het bewustzijn te vergroten, koppelen we versneld metingen terug en zetten we watercoaches in. Daarnaast zetten we in op meer monitoring, versterking van de data-analyse en verdere ontwikkeling van opsporingstechnieken. We onderzoeken de invloed van historische verontreinigingen.
- We hanteren het strakkere handhavingsregime dat in 2022 is ontwikkeld en op 1 januari 2023 is gestart. Binnen de kaders van de landelijke handhavingsmatrix leggen we eerder sancties op met hogere boetes en treden we strenger bestuursrechtelijk op.
- We voeren het actieplan uit het Afsprakenkader Emissieloze Kas uit. We kijken verder dan alleen de horizon van 2027. Parallel ontwikkelen we een perspectief vanaf 2028 waarin nul emissies de norm is. De ambitie is emissie en zeker geen afwenteling van kosten naar de maatschappij.
- We dringen bij de Rijksoverheid aan op een steviger bronbeleid, waaronder scherpere regels voor het toelaten van gewasbeschermingsmiddelen en andere stoffen die de waterkwaliteit bedreigen. We doen een beroep op de lokale overheden om alle mogelijke instrumenten in te zetten om verontreinigingen te voorkomen.

- We volgen de ontwikkelingen op het landbouwdossier nauwlettend en blijven inzetten op de samenwerking met de kringloopboeren in ons gebied, onder andere door subsidieverlening. We zijn extra alert bij uitschieters in onze meetresultaten en zetten in op actief toezicht.
- We intensiveren het onderzoek en de aanpak van verontreinigingen uit andere bronnen, zoals vervuiling vanaf wegen en riolering (met name hemelwaterafvoeren).
- We zetten de uitvoering van de strategie microverontreinigingen voort en dringen aan op een integrale rijksaanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen, zoals PFAS.

Versterking waternatuur

Belangrijk voor de ecologische waterkwaliteit in Delfland zijn: uitbreiding van oppervlakte waternatuur tot een robuust, samenhangend netwerk, de ontwikkeling en bescherming van de kwaliteit daarvan en het uitvoeren van ecologisch onderhoud.

Waterplantzones, natuurvriendelijke oevers (nvo) en vispaaiplaatsen maken samen een gezond en robuust ecologisch systeem. Het zijn communicerende vaten die niet los van elkaar te zien zijn. Daar waar veel waterplantzones voorkomen, hoeven minder nvo's te worden aangelegd. Daar waar waterplantzones minder mogelijk zijn of onvoldoende tot ontwikkeling komen, kan een nvo de functie in het ecologisch systeem invullen. Hierbij gaat het niet alleen om vierkante meters, maar ook om de juiste locatie en voldoende kwaliteit van de waternatuur. Bovendien wordt het in het intensief gebruikte gebied van Delfland steeds moeilijker om ruimte te vinden en nemen de complexiteit en kosten toe.

Concreet ondernemen we de volgende activiteiten:

- We werken aan het uitbreiden en beschermen van waternatuur en het robuuster maken van het ecologisch netwerk. Hierbij zoeken we nadrukkelijk de koppeling met het groen-blauwe netwerk en biodiversiteit. Dit doen we in al ons water.
- Bij elk plan voor de aanleg van waternatuur maken wij de afweging of de kosten in verhouding staan tot het gewenste resultaat. Wij zoeken continu naar andere manieren om de inrichting te verbeteren.
- We brengen de mogelijkheden in beeld om onze eigen assets, zoals harde beschoeiingen en damwanden, te verzachten. Ook ontwikkelen we beleid om de aanleg van zachtere oevers te stimuleren. Dit doen we ook op gronden die in pacht zijn uitgegeven.
- We werken aan het binnen aanvaardbare grenzen houden van recreatievaart, onder andere door beschermende maatregelen en een verkenning naar de invoering van een vergunningensysteem voor vaarverkeer.
- We verwerken nieuwe kennis en inzichten om te kijken of we nog de juiste richting volgen of dat we moeten bijsturen op de te nemen maatregelen, zoals het aanscherpen van de Waterschapsverordening.
- We voeren het best mogelijke onderhoud uit aan onze waternatuur, zodat dit optimaal bijdraagt aan de ontwikkeling en instandhouding van de ecologie en we meer rendement halen uit het geïnvesteerde kapitaal.
- We voeren aangepast maaibeheer uit volgens de ecokleurenkoers en stimuleren onze gebiedspartners dat ook te doen.
- We brengen de mogelijkheden voor ecologisch baggeren in kaart en passen dit toe, zo veel mogelijk gekoppeld aan de huidige baggercyclus.
- We zetten de aanpak van rivierkreeften voort, in samenwerking met diverse partijen. We intensiveren het onderhoud, lokaal en knelpuntgericht. Ook bepalen we de beheers- en mitigerende maatregelen en dringen we met andere waterschappen aan op inzet vanuit het Rijk.
- We onderzoeken hoe we functiegericht kunnen sturen met water, zodat verspreiding van de verontreinigingen zo min mogelijk impact heeft.
- We maken een plan van aanpak voor de inzet van gebiedsmanagement. Wij maken bewoners lokaal en in het veld bewust van waterkwaliteit en hun handelingsperspectief daarbij.
- We ontwikkelen een subsidieregeling voor de aanleg van waternatuur door particulieren.

Versterking beïnvloeding omgeving

Delfland trekt samen met de omgeving op om schoon, gezond en levend water te realiseren. We kunnen het niet alleen en hebben niet overal rechtstreeks invloed op. Het halen van de KRW-doelen hangt sterk samen met het handelen van mede-overheden, de glastuinbouwsector en de agrarische sector. Samen kunnen we de enorme opgave aanpakken en daarmee toekomstige risico's verkleinen. Wij sturen op impact naar onze stakeholders en spreken onze gebiedspartners aan op hun verantwoordelijkheden, zodat zij hun verantwoordelijkheid nemen en samen met ons alles op alles zetten om de waterkwaliteit in de eigen leefomgeving te verbeteren. We richten ons ook op belangengroepen.

Centraal in onze aanpak staat informatie met impact; de feiten moeten voor zich spreken. Daarmee informeren wij periodiek stakeholders in ons beheergebied op een aansprekende manier over de waterkwaliteit en waternatuur. Daarnaast onderzoeken we of er aanvullende reguleringsinstrumenten zijn, waarmee we de partners in de omgeving écht in beweging kunnen krijgen.

Concreet ondernemen we de volgende activiteiten:

- We maken een plan van aanpak voor beïnvloeding van de omgeving en geven hieraan uitvoering. Belangrijk onderdeel van de beïnvloedingsstrategie is de benutting van data ter onderbouwing van analyse en advies.
- We continueren en intensiveren de samenwerking met gemeenten en andere gebiedspartners. We blijven de urgentie van de opgave en de mogelijke risico's van het niet halen van de KRW-doelen agenderen. We informeren elke gemeente over de 'Staat van het Water' binnen hun gemeentegrenzen, waarbij wij aansluiten bij hun behoeften. We zorgen voor lokale watersysteemanalyses.
- We houden ons eigen beleid en handelen tegen het licht om te bezien of daar activiteiten bij zitten die de waterkwaliteit negatief beïnvloeden. Daarna beraden we ons op een eventueel vervolg.
- We versterken de mogelijkheden om de instrumenten in wet- en regelgeving beter in te zetten voor de ontwikkeling en bescherming van de waterkwaliteit. Waar nodig ontwikkelen we aanvullend beleid, zoals een breder toetsingskader, emissiebeheer en inrichtingseisen.
- We versterken de communicatie over waterkwaliteit om het waterkwaliteits-bewustzijn van onze mede-overheden en inwoners te vergroten.

Niet-halen KRW-doelen

De waterkwaliteitsopgave is groot; alle partijen moeten alle redelijkerwijs mogelijke maatregelen nemen om aan de verplichtingen te voldoen. Mogelijk leidt de uit te voeren juridische toets van het KRW-programma van Delfland en de landelijke tussentijdse evaluatie nog tot aanvullende maatregelen. Wij anticiperen hierop en actualiseren in dat geval het KRW-programma.

Vooralsnog verwachten wij voor ecologie de gestelde doelen te halen. Voor chemie hebben wij vooral zorgen over verontreinigende stoffen afkomstig van de glastuinbouw en diffuse bronnen. Wij dreigen voor onder andere polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) en zware metalen niet aan de normen van de KRW te gaan voldoen. Opgeven is echter geen optie en elke verbetering van de waterkwaliteit telt voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.

3.2.2 Programmatische biodiversiteit

Doel

Delfland zet zich actief in voor de biodiversiteit door verbeteringen in werk en terreinen uit te voeren en bij alle werkzaamheden flora en fauna te ontzien. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteitsherstel.

Toelichting

In juli 2023 stemde het Europees Parlement met de Europese natuurherstelwet. De concrete impact van de wet wordt pas echt duidelijk op het moment dat het nationale herstelplan is opgesteld. Op dit moment is al wel duidelijk dat de inzet op biodiversiteit een wettelijke taak wordt. Inhoudelijk sluit de wet aan bij de ontwikkeling van een blauwgroen netwerk (via Water en bodem sturend, het Nationaal Programma Landelijk Gebied, het manifest Blauwgroen Netwerk en Agenda Natuurinclusief). Dit betekent dat voor ons geen compleet nieuwe opgave ontstaat. Hoogstwaarschijnlijk wordt de opgave wel meer omvangrijk met een hoger tempo. Versterking van biodiversiteit wordt door de wet een op-zichzelf-staande opgave voor Delfland, mee koppelen met regulier werk zal niet meer toereikend zijn.

Activiteiten 2024

Bij de doorontwikkeling van de inzet op biodiversiteit richten wij ons op samenwerking met onze gebiedspartners en het uitnodigen tot participatie. De vijf icoonsoorten, ofwel 'small five van Delfland', zijn richtinggevend (niet exclusief) en representatief voor de bijdrage die Delfland in de uitvoering van zijn taken kan leveren aan versterking van de biodiversiteit. De vijf icoonsoorten zijn: grutto, weidehommel, glassnijder (een libelle), bittervoorn en rugstreeppad. Om de versterking van de biodiversiteit te realiseren zetten we in op:

- Biodiversiteit op eigen terreinen:
  1. Vaststellen van streefbeelden en de werkwijze natuurrijke dijken (impactanalyse natuurrijke keringen).
  2. Advisering over de biodiversiteit in het groot onderhoud van waterbergingen.
  3. (Verdere) borging van biodiversiteit in de inrichting en het beheer van bedrijfsterreinen, waarvoor we een impactanalyse opstellen.
- De vastlegging van biodiversiteit in de werkwijze van projecten, als onderdeel van duurzaam opdrachtgeverschap. Ondersteuning van projectteams in de toepassing van de daarvoor ontwikkelde instrumenten.
- Verdere uitwerking van de blauwdruk voor een blauwgroen netwerk waarin watergangen, oevers en keringen leef- en migratieruimte bieden aan planten en dieren en verbonden zijn met andere natuurnetwerken. Voor de implicaties van de realisatie van het blauwgroen netwerk wordt in 2024 een impactanalyse opgesteld.
- Uitvoeren van pilotprojecten op het gebied van monitoring van biodiversiteit.
- Volgen van de uitwerking van de Europese natuurherstelwet en vertalen naar het nationale herstelplan en de impact hiervan op Delfland.

3.2.3 Programmatisch recreatief medegebruik

Doel

Delfland faciliteert recreatief medegebruik waar mogelijk.

Toelichting

Recreatiemogelijkheden dragen bij aan de kwaliteit van de leefomgeving, de gezondheid en het welzijn van de bevolking en zichtbaarheid van ons waterschap. Delfland faciliteert recreatie in, op en langs het water waar dit kan in duurzame samenhang met de andere functies van het watersysteem.

Activiteiten 2024

- We voeren de in 2022 vastgestelde visie voor recreatief medegebruik uit. Hiertoe behoort ook het onderzoek naar de wenselijkheid van de herinvoering van een registratiesysteem voor vaartuigen en de implementatie van het bebodingsplan.
- Samen met de provincie Zuid-Holland voeren we een draagkrachtanalyse uit om de impact van gemotoriseerde vaarrecreatie op het watersysteem beter in beeld te brengen.
- We gaan verder met het werkproces voor wijziging van bijlagen 2 en 3 bij de Vaarverordening (vaarkaart).
- We gaan integraal reageren op vragen over recreatief medegebruik en in het bijzonder (gemotoriseerd) varen.

Prestatie-indicator

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken	6	6	5	4	3	3	3

Bij alle gesprekken over zwemlocaties gebruiken we het in 2021 vastgestelde beleid als uitgangspunt. Als ingrijpen gewenst is, maken we maatregelplannen op grond van verantwoordelijkheden en gezamenlijke financiering.

Activiteiten 2024

- Als de bronnen van fecale verontreinigingen bekend zijn, werken we voor de zwemlocaties Wollebrand (Westland), Madestein-Zuid en Madestein-Noord (Den Haag) samen met de gemeente maatregelpakketten uit voor de aanpak van fecale bacteriën en blauwalg.
- Voor de Plas Wilhelminapark (Rijswijk) kijken we in overleg met de gemeente of de plas nog een keer drooggelegd kan worden. Dit als onderhoudsmaatregel in de strijd tegen blauwalg.

3.2.4 Programmalijn verbinding met partners en facilitering vanuit netwerk en kennis

Doel

Het waterbelang en de doelen van Delfland inbrengen en borgen in ruimtelijke en complexe plannen van derden voor de fysieke leefomgeving. Daarnaast kennisuitwisseling in binnen- en buitenland en ondersteuning van het streven om 20 miljoen mensen en 40 stroomgebieden wereldwijd te voorzien van schoon, voldoende en veilig water.

Toelichting

De benadering die we hierbij toepassen is denken, werken en handelen vanuit gemeenschappelijke belangen. Met behulp van strategisch omgevingsmanagement signaleren we tijdig waar we maatschappelijke vraagstukken kunnen verbinden met de belangen van Delfland. Zo dragen wij bij aan het verbeteren van de fysieke leefomgeving. Deze manier van werken ontwikkelen we verder.

Activiteiten 2024

- We houden de Watervisie actueel. Door het gebruik van de Watervisie in onze ambtelijke en bestuurlijke contacten met andere overheden leren en ervaren we wat nodig is om deze verder te ontwikkelen.
- Met water en bodem als leidend principe adviseren wij bij gemeentelijke plannen. Het wateradvies, in het kader van de watertoets, blijft ook met de invoering van de Omgevingswet het instrument hiervoor. Om de doelen van de Omgevingswet te kunnen realiseren, vindt nauwe samenwerking met gemeenten plaats.
- We werken samen en maken afspraken met gemeenten over de gezamenlijke wateropgaven en borgen deze in de water-/klimaatplannen van de gemeenten.
- Met (proces)instrumenten als de Watervisie, watertoets en waterplannen zorgen wij ervoor, dat Delfland vroegtijdig betrokken is bij kansen in de fysieke leefomgeving, om deze te combineren met de realisatie van de eigen opgave. Gemaakte afspraken leggen we vast in samenwerkingsovereenkomsten.
- We zetten de regionale samenwerking met gemeenten in de Haagse regio voort en werken gezamenlijk aan de uitwerking van de Handreiking Haagse regio en de provinciale ruimtelijke puzzel.
- Bij complexe plannen van derden zorgen we als Delfland voor een integrale en gecoördineerde aanpak. Via deze weg van samenwerken borgen we onze belangen en nemen we gezamenlijk verantwoordelijkheid voor verbeteringen in de fysieke leefomgeving.
- We participeren in initiatieven van derden en dragen daarmee bij aan verbetering van de fysieke leefomgeving. Waar mogelijk koppelen we onze wateropgaven aan deze initiatieven. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Nationaal Park Hollandse Duinen, Broekpolder 2040 en Oranjepolder zijn voorbeelden van de initiatieven die in 2024 worden voortgezet.

- Voortzetting van activiteiten in het buitenland door deelname aan de Blue Deal programma's Colombia, Indonesië en Zuid-Afrika (digitaal of missies ter plaatse, afhankelijk van de situatie ter plaatse).

3.2.5 Exploitatie waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding

Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkwaliteit	9.275	10.199	13.952	14.841	15.016	15.675	15.641
Biodiversiteit	387	257	177	177	177	177	177
Recreatief medegebruik	633	625	754	752	694	689	684
Externe verbinding	1.014	2.048	1.369	1.369	1.369	1.369	1.369
Totaal	11.308	13.129	16.252	17.138	17.256	17.910	17.871

Het exploitatiesaldo in het programma stijgt in 2024 ten opzichte van de begroting 2023 met € 3,1 miljoen door hogere kosten die worden veroorzaakt door:

Programmalijn waterkwaliteit (hogere kosten van € 3,8 miljoen)

In het coalitieakkoord is extra aandacht gevraagd voor waterkwaliteit. Hiervoor is € 3 miljoen vrijgemaakt. Deze extra middelen gaan we onder andere inzetten voor het versterken van de waterkwaliteit in de glastuinbouw, beïnvloeding van de omgeving, het versterken van ecologie, het gebruik van instrumenten en het verder ontwikkelen van beleid. Omdat we acties moeten uitzetten en personeel moeten werven, zullen we in 2024 niet de volledige € 3 miljoen besteden. De inschatting is dat we € 2,6 miljoen gaan uitgeven. De overige € 0,4 miljoen storten we in de tariefegalisatiereserve watersysteem. Voor 2025 tot en met 2027 is ook € 3 miljoen per jaar beschikbaar aangevuld met de € 0,4 miljoen uit de reserve. Hiermee is voor de coalitieperiode 2023-2027 in totaal € 12 miljoen beschikbaar.	2,6
Doordat we bestaande projecten aanpassen, stijgen de kosten voor de ontwikkeling van ecologisch onderhoud aan watergangen.	0,2
Stijging van de kapitaallasten (zie paragraaf 6.1 voor de toelichting).	0,2
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,8
Totaal	3,8

Programmalijn biodiversiteit (lagere kosten van € 0,1 miljoen)

Vanuit waterkwaliteit besteden we extra aandacht aan biodiversiteit. Hiervoor hebben wij in de programmalijn waterkwaliteit € 0,2 miljoen opgenomen. Dit heeft als gevolg dat wij € 0,1 miljoen hebben verschoven van de programmalijn biodiversiteit naar de programmalijn waterkwaliteit.

Programmalijn recreatief medegebruik (hogere kosten van € 0,1 miljoen)

Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en een cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.

Programmalijn externe verbinding (lagere kosten van € 0,7 miljoen)

De afname van de kosten komt door een herverdeling van de personele inzet.

3.2.6 Investeringsuitgaven waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkwaliteit	1,4	1,6	2,3	3,0	3,0	3,0	2,0
Totaal	1,4	1,6	2,3	3,0	3,0	3,0	2,0

De komende jaren investeren we vooral in de aanleg van natte ecologische zones. Tegelijk hebben de eerder aangelegde natte ecologische zones ondertussen groot onderhoud nodig om te kunnen blijven functioneren. Ook wordt een deel ingezet om vispassages aan te leggen ter bevordering van de visstand. Dit is een belangrijke voorwaarde om aan de Kaderrichtlijn Water te voldoen. Na 2024 volgen bij een positieve besluitvorming investeringen in het zwemwater. Ook zal in deze collegeperiode € 8,0 miljoen meer worden geïnvesteerd ter versterking van de waternatuur.

3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

3.3.1 Programmatische waterkwantiteit

Doel

Een robuust, klimaatbestendig watersysteem.

Toelichting

In 2027 is het watersysteem zodanig ingericht dat in het beheergebied mensen kunnen wonen, werken en recreëren. De kans op inundatie van het gebied door hevige regenval wordt zodanig verkleind dat deze aan de normering voldoet.

Prestatie-indicator

Het oppervlak van het beheergebied van Delfland (totaal: 40.600 hectare), dat voldoet aan de normen voor inundatie zoals genoemd in de provinciale waterverordening.

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare)	40.022 (98,7%)	40.050 (98,7%)	40.200 (99%)	40.325 (99,3%)	40.450 (99,7%)	40.600 (100%)	40.600 (100%)

Activiteiten 2024

- We monitoren de waterpeilen. Met die informatie, aangevuld met de weersverwachtingen, bedienen we de gemalen en stuwen. Dat doen we om wateroverlast te voorkomen, de toevoer van zoet water te regelen en bij te dragen aan de waterkwaliteit.
- Wij blijven inzetten op Rainlevelr, een oplossing om in glastuinbouwgebied wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen.

- We voeren dagelijks en groot onderhoud uit, zodat gemalen, stuwen, duikers, oevers, peilschalen, watergangen en andere kunstwerken in goede conditie zijn.
- Om de doelmatigheid en doeltreffendheid van het baggeren te vergroten, werken we ook in 2024 de aanbevelingen uit het rapport van de rekeningcommissie verder uit. We implementeren deze, met de al ingezette verbeteringen, in de werkwijze, het proces en de organisatie rondom het baggeren.
- We verbeteren en verbreden het onderhoudsbeheersysteem verder, zodat kwaliteitsverbetering mogelijk is bij het bepalen en inplannen van onderhoudswerkzaamheden. Zo weten we steeds beter wat we moeten doen om ons watersysteem in goede conditie te houden.
- Om dit onderhoudssysteem te vullen met betrouwbare gegevens, gaan we door met het bepalen van de onderhoudsstaat van de beschoeiingen;
- We werken zoveel mogelijk samen met onze partners en voeren maatregelen uit om het watersysteem te verbeteren (Uitvoeringsprogramma wateroverlast 2023-2027).

3.3.2 Programmalijs klimaatadaptatie

Doel

De regio Delfland is klimaatbestendig en waterrobuust in 2050.

Toelichting

De regio Delfland is dichtbevolkt. Tot 2030 worden in de provincie Zuid-Holland nog eens 230.000 woningen gebouwd. Ook de energietransitie, de transitie van de landbouw, de effecten van klimaatverandering en de natuur claimen de beperkte ruimte. Een groot deel van het gebied ligt onder zeeniveau en het watersysteem heeft weinig rek om de extremen van droogte en neerslag op te vangen. De beschikbaarheid van zoet water loopt terug en is in de toekomst niet meer vanzelfsprekend. We zitten aan de grens van het huidig waterbeheer.

Als we de regio willen blijven ontwikkelen en leefbaar en gezond willen houden, moeten we de bestaande omgeving aanpassen, toekomstbestendige functie- en locatiekeuzes maken en klimaatbestendig bouwen. We staan voor een stevige uitdaging. Delfland zet zich in voor de beste leefomgeving voor gebruikers nu en in de toekomst, maar kan dit niet alleen. Dit is alleen met intensieve samenwerking haalbaar.

De afgelopen jaren stond het programma Klimaatadaptatie van Delfland in het teken van bewustwording en beïnvloeding van gedrag. We zien dat steeds meer gemeenten, bedrijven, instellingen en inwoners klimaat adaptieve maatregelen treffen. En dat is mooi. Maar het klimaat verandert in hoog tempo. De afgelopen droge zomers (2018 en 2022) en de wateroverlast in Limburg (2021) laten zien dat er meer nodig is in de ruimtelijke keuzes die we als samenleving maken.

In 2024 verleggen we daarom de focus van het vergroten van het bewustzijn naar de samenwerking. Voor de thema's wateroverlast, droogte en zoetwaterbeschikbaarheid zetten we in op ruimtelijke processen, zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de ruimtelijke puzzel van het Rijk en de provincie Zuid-Holland. Ook zoeken we actief met gemeenten, woningcorporaties en andere impactrijke partijen naar kansen om klimaatadaptatie van de regio te versnellen.

Activiteiten 2024

- We implementeren de in februari 2023 vastgestelde langetermijnstrategie wateroverlast 'Wapen tegen extreme neerslag'.
- We werken de strategie Toekomstbestendige zoetwatervoorziening Delfland 2050 nader uit. Daarbij richten we ons op het behouden en versterken van de zoetwater

aanvoermogelijkheden, het beperken van de watervraag en het meer circulair maken van de watervoorziening. We leggen de verbinding met de implementatie van de langetermijnstrategie wateroverlast en de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en vergroten de samenwerking met watergebruikers.

- We implementeren de nieuwe KNMI-klimaatscenario's van oktober 2023 in onze strategieën, beleid en instrumenten.
- We ontwikkelen en ontsluiten instrumenten en informatie om het water(overlast)bewustzijn en de zelfredzaamheid te vergroten bij gemeenten, bedrijven, instellingen en inwoners. We stimuleren hen om zelf maatregelen te treffen.
- We bouwen voort op de samenwerking tussen partijen binnen het netwerk Klimaatkrachtig Delfland. We zetten dit netwerk in om initiatieven en projecten te faciliteren en andere partijen te activeren.
- We intensiveren de samenwerking met gemeenten en andere impactrijke partijen zoals woningcorporaties en verbinden de waterbelangen en -opgaven aan andere (maatschappelijke) opgaven.
- We dragen actief bij aan de ruimtelijke processen van het Rijk en de provincie, zoals het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied en de ruimtelijke puzzel.
- We borgen de Delflandse belangen van een goede zoetwateraanvoer bij externe ontwikkelingen. We voeren de afspraken uit het Deltaprogramma Zoetwater uit.
- Wij stimuleren innovatie en innovatief denken (en doen), onder andere door actieve betrokkenheid bij de WaterStraat en The Green Village (TU Delft), en sluiten andere partijen niet uit. Wij zetten ons in om bruikbare innovaties op het gebied van klimaatadaptatie binnen het beheergebied van Delfland te implementeren.

3.3.3 Programmajijn bodem en grondwater

Doel

Delfland heeft een integraal beleid voor bodem en grondwater.

Toelichting

We verwachten een grotere opgave dan nu rondom het thema bodem en grondwater en bereiden ons hierop proactief voor. Dit doen we door landelijke en Europese ontwikkelingen te volgen, afstemming te zoeken met regionale partners, gezamenlijk een vertaling te maken naar de gevolgen voor het beheergebied en vandaar uit de handelingsperspectieven voor Delfland te schetsen.

Activiteiten 2024

- We brengen de grondwateronttrekkingen verder in kaart.
- We hebben zitting in relevante gremia van de Unie van Waterschappen (themagroepen bodemdaling, grondwater, waterbodem, enz.).
- We ontwikkelen het beleidsveld Bodem en grondwater en werken daarbij nauw samen met onze regionale partners.
- Deze activiteiten worden in samenhang met die van het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de ruimtelijke puzzel uitgevoerd.

3.3.4 Exploitatie waterkwantiteit en klimaatadaptatie

Waterkwantiteit en klimaatadaptatie (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkwantiteit	39.102	43.808	41.496	45.189	42.155	42.012	40.606
Klimaatadaptatie	1.831	2.220	2.643	2.550	2.550	2.550	2.550
Bodem en grondwater	0	105	99	99	99	99	99
Totaal	40.933	46.133	44.238	47.838	44.805	44.662	43.255

Het exploitatiesaldo in het programma daalt in 2024 ten opzichte van de begroting 2023 met € 1,9 miljoen door lagere kosten.

Programmaliijn waterkwantiteit (lagere kosten van € 2,3 miljoen)

In de bestuursrapportage 2023 zit een eenmalige verhoging voor het onderhoudsbaggeren 2021 en 2022. Die verhoging komt in 2024 niet terug.	-3,7
De kapitaallasten nemen toe (zie paragraaf 6.1 voor toelichting).	0,5
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,9
Totaal	-2,3

Programmaliijn klimaatadaptatie (hogere kosten van € 0,4 miljoen)

Het budget voor toekomstbestendige zoetwatervoorziening hebben we overgeheveld van de programmaliijn waterkwaliteit naar de programmaliijn klimaatadaptatie.	0,1
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,3
Totaal	0,4

Programmaliijn bodem en grondwater

De begroting 2024 blijft nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2023.

3.3.5 Investeringsuitgaven waterkwantiteit

Programmaliijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkwantiteit	3,8	6,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Totaal	3,8	6,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0

Op basis van de verwachte realisatie om aan de doelen te voldoen en wat de organisatie weggezet krijgt in de markt, verwachten we volgend jaar en de komende jaren ongeveer € 5,0 miljoen aan investeringsuitgaven. Dat betreft het groot onderhoud aan en vervanging van vooral gemalen en ook andere objecten zoals oeverconstructies en stuwen voor de instandhouding van het watersysteem. Daarnaast worden ter verbetering van het watersysteem projecten uitgevoerd, bijvoorbeeld in het kader van het uitvoeringsprogramma wateroverlast 2023-2027. Bij een positieve besluitvorming volgen ook nog investeringen in de zoetwatervoorziening.

3.4 Waterketen en circulariteit

3.4.1 Programmatische waterketen

Doel

Doelmatig en toekomstbestendig transport van afvalwater en het zuiveringsproces.

Toelichting

Delfland transporteert en zuivert afvalwater en verwerkt adequaat het vrijkomende zuiveringsslib. Daarbij optimaliseren wij de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transport- en zuiveringsproces.

Prestatie-indicatoren

Het verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat.

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Verwijderingsrendement stikstof	80%	80%	80%	80%	80%	80%	80%
Verwijderingsrendement fosfaat	80%	80%	80%	80%	80%	80%	80%

Activiteiten 2024

- We transporteren en zuiveren het aangeboden afvalwater en verwerken het daarbij vrijkomende zuiveringsslib. Daarbij bedienen we onze installaties zo effectief en efficiënt mogelijk. Naast deze taak geven we invulling aan de maatschappelijke behoeftes zoals de realisatie van de collectieve zuivering.
- We nemen maatregelen om de waterketen energie- en klimaatneutraal te maken (zoals het plaatsen van zonnepanelen en het produceren van groen gas).
- Binnen het kader van regulier beheer voeren we klein en groot onderhoud uit aan onze zuiveringen, rioolgemaal en ons afvalwatertransportstelsel. We doen dit steeds meer risico gestuurd. Dit laatste houdt in dat we een goede afweging maken tussen enerzijds de kosten en anderzijds de prestaties en risico's van het werk dat we uitvoeren binnen de waterketen. We werken toe naar een verhouding gepland en correctief onderhoud van 70%-30% (momenteel is dat andersom).
- Specifiek voor AWZI De Grote Lucht worden de komende jaren instandhoudingsmaatregelen uitgevoerd.
- Voor de noordelijke zuiveringen beheren we de dienstverleningsovereenkomst met Delfluent (PPS-contract) en bereiden we ons voor op de handback. Ook worden levensduuranalyses opgesteld met het oog op deze handback, alsmede in het kader van de nieuwe Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- Er is een arbitrage gestart met Delfluent over de hoogte van de service fee. De indexeringen zijn zodanig hoog, dat Delfluent volgens Delfland een onevenredige winst maakt. Er is nog geen uitspraak te doen over de uitkomst van de arbitrage. De geschatte kosten van de arbitrage zijn wel opgenomen in de Burap 2023 en begroting 2024.
- We bereiden een nieuwe toekomstbestendige zuivering voor (planfase) ter vervanging van de huidige AWZI De Grote Lucht.

3.4.2 Programmatische transitie waterketen

Doel

Transitie van een lineaire naar een circulaire waterketen.

Toelichting

Delfland is onderdeel van de waterketen. Onze kerntaken zijn het transporteren en zuiveren van het afvalwater. Dit doen we duurzaam en in samenwerking met de andere waterketenpartners. We streven naar een toekomstbestendige waterketentransitie van lineair naar circulair.

Activiteiten 2024

- We werken actief mee aan de totstandkoming van het nieuwe Europese beleid rond het lozen en hergebruik van afvalwater en verwerken dit in onze toekomstplannen en ons beleid. We maken een impactanalyse van de voorgestelde herziening Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- Effluent is een potentiële bron van zoet water. We werken dit uit voor de vervanging van De Grootte Lucht en de andere zuiveringen. De installaties voor slibverwerking verduurzamen we verder. Dit doen we ook met behulp van de Gemeenschappelijke Regeling Slib en samen met afvalverwerkingsbedrijf HVC.
- We werken verder aan het vergroten van onze grip op influent dat op onze zuiveringen wordt aangeboden onder het motto 'Wat er niet in zit, hoeft er ook niet uit te worden gehaald'. Dit doen we onder andere met onze partners van het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD).
- We verkennen samen met NAD-partners een meer toekomstbestendige organisatievorm voor het Netwerk Waterketen Delfland.
- Belangrijke innovaties waarin wordt geparticipeerd (tijd en middelen), zijn Blue City Closed Loop, Harkos en de Ultieme Waterfabriek. Blue City Closed Loop is een onderzoek om op gebouwniveau circulariteit toe te passen op hemel-, drink- en afvalwater. Harkos is een optimalisatie van zuiveringstechniek, waardoor ruimte- en energieverbruik op bestaande zuiveringen kan worden beperkt. De Ultieme Waterfabriek is een samenwerking van waterschappen, drinkwaterbedrijven en onderzoekbureaus om de directe bereiding van drinkwater uit effluent voor de toekomst mogelijk te maken.

3.4.3 Programmatisch energie- en klimaatneutraal

Doel

Delfland is energieneutraal in 2025 en klimaatneutraal in 2050 (*streven* naar 2035).

Prestatie-indicatoren

Energieneutraal in % en hoeveelheid CO₂-uitstoot (in tonnen) inclusief methaan- en lachgasemissies (Waarden conform rekenmethodiek Klimaatmonitor).

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Energieneutraal	92,3%*	96,8%*	97,6%	98,2%	98,4%	98,6%	100%
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen, inclusief methaan en lachgas)	58.838**	58.550	58.350	57.750	57.550	53.500	50.000

* Dit betreft gerealiseerde waarden

** Gerealiseerde waarden gebaseerd op de rekenmethodiek van de Klimaatmonitor.

Toelichting

We zijn energieneutraal wanneer het energieverbruik gelijk is aan de energieopwekking uit onze duurzame bronnen.

We zijn klimaatneutraal wanneer we niet meer bijdragen aan klimaatverandering (netto geen uitstoot van broeikasgassen). We verbeteren onze CO₂-footprint door de ontwikkelstappen die we zetten.

De Klimaatmonitor is het monitoringsinstrument om onze CO₂-uitstoot te meten. De rekenmethodiek van de Klimaatmonitor is nog volop in ontwikkeling. Ieder jaar worden nieuwe inzichten opgedaan en aanpassingen doorgevoerd in deze rekenmethodiek. Zo worden sinds

2020 polymeren en metaalzouten meegewogen, en sinds 2021 ook de verwachte emissies van methaan en lachgas.

Met name het meewegen van methaan- en lachgasemissies is een grote en belangrijke wijziging, aangezien deze emissies een zeer grote impact hebben op de totale CO₂-uitstoot van Delfland. Echter, de beïnvloedbaarheid van methaan- en lachgasemissies is deze bestuursperiode nog zeer beperkt, gezien de ontwikkelfase waarin mogelijke maatregelen zich nu bevinden. De komende jaren ligt de focus op onderzoek naar reductiemaatregelen. Om die reden is een de reductie in methaan- en lachgasemissies op korte termijn zeer beperkt mogelijk, wat terug te zien is in de totale CO₂-uitstoot in de komende jaren.

Na 2024 verwacht Delfland een verdere daling van de CO₂-uitstoot als gevolg van verduurzamingsprojecten.

Activiteiten 2024

- Om in 2025 energieneutraal te worden, geeft Delfland uitvoering aan het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal. Hierbij zetten we in op de realisatie van duurzame energiebronnen, zoals zonne- en windenergie. Ook blijven wij kansen voor energiebesparing in onze processen verkennen en verzilveren.
- We zetten ontwikkelstappen op weg naar klimaatneutraliteit. Dat doen we door maatregelen uit te voeren, die nodig zijn om niveau 4 van de CO₂-prestatieladder te behalen. Niveau 4 willen we uiterlijk in 2025 behalen. De maatregelen die we hiervoor treffen, richten zich op het reduceren van de CO₂-uitstoot in onze (samenwerking)ketens.
- We blijven inzetten op kennisontwikkeling door het benutten, verstevigen en uitbreiden van ons externe netwerk. We verkennen samenwerkingstrajecten rondom thermische energie uit afvalwater (TEA) en oppervlaktewater (TEO). Ook nemen we actief deel aan het Ambtelijk Netwerk Energie, ambtelijk opdrachtgeversteam, het Bestuurlijk Netwerk Energie en de bestuurlijk stuurgroep van de Regionale Energie Strategie (RES).

3.4.4 Programmatisch circulaire economie

Doel

Delfland draagt actief bij aan de ontwikkeling van een circulaire economie door producten, materialen en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk te hergebruiken.

Prestatie-indicatoren

Het aandeel toegepaste secundaire en biobased materialen in GWW-projecten, uitgedrukt in een percentage van de totale hoeveelheid toegepast materiaal in GWW-projecten in het te rapporteren jaar.

Als waterschap hebben we met de circulaire economie als doel om onze CO₂-voetafdruk te verlagen en óók om het gebruik van grondstoffen in balans te houden en kringlopen te sluiten. In 2050 zijn we daarom 100% circulair, met als eerste stap: 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030 (beide doelen conform het Grondstoffenakkoord (2017)). Wij bereiken dit door minder primaire grondstoffen te gebruiken en door de toepassing van vooral secundaire en biobased materialen.

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Aandeel toegepaste secundaire en biobased materialen in GWW-projecten	3%*	5%	7%	10%	12%	15%	20%

* Dit is een nieuwe prestatie-indicator. Het percentage 2022 is berekend en is niet eerder in andere beleidsdocumenten gerapporteerd.

Activiteiten 2024

- We blijven inzetten op kennisontwikkeling over de circulaire economie door het benutten, verstevigen en uitbreiden van ons externe netwerk. Bijvoorbeeld door nauwe samenwerking met Aquaminerals voor hoogwaardig hergebruik van reststoffen. In 2024 zetten we met Aquaminerals verkennende stappen voor de ontwikkeling van een nieuwe afzetmarkt voor roostergoed.
- In 2024 ontwikkelen we circulaire strategieën voor assets (werken), producten (diensten en leveringen) en reststromen. Op basis van de circulaire strategieën ontwikkelen we beleid voor circulair inkopen, beheren, bouwen en werken. Daarbij formuleren we passende maatregelen om het beleid te implementeren in de organisatie.
- We zetten in 2024 verdere stappen naar een duurzame en circulaire werkwijze in onderhoud, beheer en projecten. Ook vertalen we onze duurzaamheidsambities naar een concreet beleid en instrumentarium, toepasbaar in onze dagelijkse praktijk.

3.4.5 Exploitatie waterketen en circulariteit

Waterketen en circulariteit (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterketen	99.589	119.710	123.486	125.437	127.313	131.098	136.037
Transitie waterketen	561	635	652	652	649	649	649
Energie- en klimaatneutraal	392	277	191	287	1.733	1.683	1.632
Circulaire economie	639	578	1.065	1.072	1.092	1.092	1.112
Totaal	101.181	121.199	125.395	127.448	130.787	134.522	139.429

Het exploitatiesaldo van het programma stijgt in 2024 ten opzichte van 2023 met € 4,2 miljoen door per saldo hogere kosten.

Programmaliijn waterketen (hogere kosten van € 10,5 miljoen, lagere kosten van € 5,3 miljoen, hogere opbrengsten van € 1,4 miljoen)

Het gestegen prijsniveau zorgt voor hogere kosten voor met name energie en chemicaliën.	2,2
Het gestegen prijsniveau zorgt voor hogere kosten voor klein en groot onderhoud aan onze zuiveringen, rioolgemaal en het afvalwatertransportstelsel.	2,5
De kosten voor het door derden zuiveren van het grensoverschrijdend afvalwater regio Zuid zijn toegenomen als gevolg van het gestegen aantal vervuilingseenheden (ve's) en de heffing	0,6
De service fee die wij betalen aan Delfluent stijgt. De stijging komt (a) door een vaste jaarlijkse stijging en (b) door gemiddeld genomen hoger verwachte indices per januari 2024 dan afgelopen jaar. Ook hebben we een post opgenomen voor de arbitragekosten voor het dispuut met Delfluent over de hoogte van de service fee. Wij hebben in de begroting geen rekening gehouden met de uitkomsten van het arbitragetraject.	2,2
Extra inzet ter bevordering van kwaliteit, arbeid, milieu en beheersing.	0,1
Extra kosten voor het updaten en vernieuwen van de procesautomatisering in de waterketen.	0,2
In 2024 is een levensduuranalyse gepland van de AWZI' s Harnaschpolder, Houtrust en het transportstelsel Noord.	0,4
Extra kosten voor het amoveren van slibgistingstanks op AWZI Nieuwe Waterweg. Deze worden veroorzaakt door het onderzoek naar asbest en de	0,7

verwijdering daarvan.	
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	1,1
De kapitaallasten nemen toe (zie paragraaf 6.1 voor toelichting).	0,5
<i>Subtotaal hogere kosten</i>	<i>10,5</i>
Door jaarlijks af te lossen op de PPS-lening nemen de rentelasten af.	-1,0
De productiekosten voor groengas nemen af. De energieprijzen zijn de laatste twee jaar zeer lastig te voorspellen. In de begroting is daarom uitgegaan van de laatst bekende marktprijzen in 2023 en die zijn lager dan een jaar eerder.	-2,4
Omdat we verwachten geen winst te maken op de productie van groengas neemt de af te dragen vennootschapsbelasting ook af.	-0,9
Voor de gehele programmaliijn zijn dekkingskeuzes in de vorm van een incidentele taakstelling ingebracht.	-1,0
<i>Subtotaal lagere kosten</i>	<i>-5,3</i>
De opbrengsten uit de verkopen van groengas nemen toe. Wij hebben de verkoopprijzen van de certificaten voor duurzaam geproduceerde energie op een gunstiger moment vastgezet dan in 2023 (€ 1,1 miljoen). Ook verwachten we dat de verkoopprijzen van groengas toenemen (€ 0,3 miljoen).	-1,4
<i>Subtotaal hogere opbrengsten</i>	<i>-1,4</i>
Totaal	3,8

Programmaliijn transitie waterketen

Het exploitatiesaldo blijft nagenoeg ongewijzigd.

Programmaliijn energie- en klimaatneutraal

Het exploitatiesaldo daalt per saldo met € 0,1 miljoen door lagere personele lasten van € 0,2 miljoen en hogere kapitaallasten (rente) van € 0,1 miljoen.

Programmaliijn circulaire economie

De personele lasten stijgen met € 0,5 miljoen als gevolg van de intensivering van beleid, sturing en beheer van de circulaire economie bij de projecten.

3.4.6 Investeringsuitgaven waterketen en circulariteit

Programmaliijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterketen	6,7	6,9	12,0	13,5	15,0	15,0	15,0
Energie- en klimaatneutraal		1,1	2,0	1,7			
Subtotaal excl. de nieuwe De Grote Lucht	6,7	8,0	14,0	15,2	15,0	15,0	15,0
De nieuwe De Grote Lucht		0,8	3,9	8,1	9,9	114,5	105,6
Totaal	6,7	8,8	17,9	23,3	24,9	129,5	120,6

De investeringsraming voor 2024 is hoger dan in de meerjarenraming 2024-2027 was opgenomen. Reden is dat de komende jaren meer maatregelen nodig zijn bij de AWZI De Grote Lucht.

Voor de nieuwe De Grootte Lucht zetten we in 2024 de voorbereidingen voort. Vooralsnog is een raming van de investeringen op basis van de laatste inzichten meegenomen in de meerjarenraming. Na 2028 neemt het verwachte investeringsvolume nog toe tot € 108 miljoen in 2029, waarna het jaarlijks geleidelijk afneemt in de jaren 2030 t/m 2032. We gaan ervan uit dat de nieuwe De Grootte Lucht in 2030 operationeel kan zijn.

De projecten voor de programmalijn Energie- en klimaatneutraal worden ook vanuit het verzamelkrediet assetsysteem waterketen uitgevoerd. De voortgang wordt gerapporteerd in het projectoverzicht assetsysteem waterketen bij de Burap en de Jaarrekening.

3.5 Financiën

3.5.1 Programmalijn financiën

Doel

Een duurzaam financieel evenwicht.

Toelichting

Een goed beheer van de concernfinanciën door het tijdig, juist en volledig opleggen van kostendekkende belastingaanslagen, het opnemen in de begroting van baten en lasten, waaronder verplichte (stel)posten, en het beheren en muteren van reserves en voorzieningen.

De Regionale Belasting Groep verzorgt de volledige, tijdige en efficiënte heffing en invordering van de belastingen. De Financiële eenheid - een samenwerking tussen de hoogheemraadschappen Rijnland, Schieland en Delfland - verzorgt de financiële administratie. De fiscale administratie verzorgt Delfland zelf.

Daarnaast beheersen we onze financiële processen goed op basis van een sluitende P&C-cyclus, actueel financieel beleid en adequate ondersteuning van de bedrijfsprocessen op het gebied van financiën, inkoop en vastgoed. Dit wordt gevolgd met drie prestatie-indicatoren.

Prestatie-indicatoren

Voor de programmalijn financiën hebben we drie prestatie-indicatoren.

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Netto-schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet)	231%	202%	184%	176%	165%	182%	195%
Kapitaallasten als % van de totale lasten*	25%	23%	21%	20%	20%	20%	21%
Vrije kasstroom (in € 1 miljoen)	23,1	-31,2	-28,0	-47,7	-27,7	-103,5	-117,6

* De PI 'kapitaallasten als % van de totale lasten' is nieuw en vervangt 'externe financiering in % vaste activa'.

Door de verhoogde belastingopbrengst middels de energieopslag van € 19,5 miljoen (was € 22,6 miljoen in 2023) en door extra reservering voor grote investeringsopgaven daalt de NSQ verder in 2024. Vanaf 2027 stijgt deze, met name door investeringen in de nieuwe De Grootte Lucht.

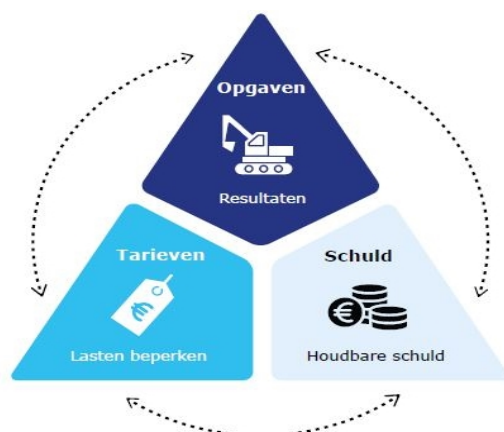
In onderstaand overzicht wordt de opbouw van de vrije kasstroom weergegeven.

Bedragen * € 1 miljoen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1 - Kasstroom uit exploitatie							
Totale opbrengsten	280,3	300,3	320,5	331,9	344,7	358,1	369,7
Totale lasten	-275,4	-301,0	-311,4	-321,4	-324,3	-333,5	-343,0
Afschrijvingen	42,4	40,2	39,6	39,6	40,3	43,1	46,9
Invloed vorderingen en schulden	13,1	1,1					
Invloed voorzieningen	0,3						
Totaal kasstroom exploitatie	60,6	40,6	48,6	50,1	60,8	67,7	73,5
2 - Kasstroom uit investeringen							
Investeringen	-18,5	-31,6	-36,8	-48,0	-49,1	-150,5	-140,6
Subtotaal kasstroom voor verplichte aflossingen	42,1	9,0	11,8	2,1	11,7	-82,8	-67,1
3 - Kasstroom uit financiering							
Aflossingen PPS-leningen en overige leningen	-19,0	-40,2	-39,8	-49,8	-39,4	-20,7	-50,5
Totale vrije kasstroom	23,1	-31,2	-28,0	-47,7	-27,7	-103,5	-117,6

De kasstroom uit exploitatie (bovenste deel van het overzicht) is positief en neemt de komende jaren toe door de extra opslag op de heffingen. Hiermee reserveren wij voor de toekomstige investeringsopgaven.

Duurzaam financieel evenwicht

Figuur 3.5: Balans tussen opgaven, lasten en schuldpositie.

Een duurzaam financieel evenwicht betekent een gezonde balans tussen (1) huidige en toekomstige opgaven, (2) de ontwikkeling van de lasten voor de belastingplichtigen en (3) de ontwikkeling van de schuldpositie. We kijken hierbij verder dan de duur van het coalitieakkoord. In 2024 is het uitgangspunt voor het programma Financiën het coalitieakkoord 2023-2027 'Water voor Mens en Natuur'.

De hoofdlijn van het financieel beleid van Delfland, zoals neergelegd in het coalitieakkoord, is dat we een deugdelijke financiële huishouding voeren die ook ruimte biedt aan nieuwe

ontwikkelingen die op ons afkomen. Het te voeren financieel beleid moet betaalbaar en volhoudbaar zijn en tegelijkertijd uitvoerbaar en uitlegbaar. We lossen schulden af en reserveren voor de onderscheiden taken om structureel een toekomstbestendige verhouding tussen schulden en opbrengsten te bereiken en om de belastingen gelijkmatiger te laten ontwikkelen ten gevolge van de forse investeringen die de komende jaren op Delfland afkomen. Denk daarbij aan de investeringen vanwege de nieuwbouw van de AWZI De Groote Lucht, het aanpassen van de AWZI's aan de vereisten van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater en het verbeteren van de waterkwaliteit. Daarnaast is zichtbaar dat de lonen en prijzen stijgen als gevolg van schaarste aan personeel en inflatie. Beoogd wordt om de heffingen mee te laten stijgen met de inflatie en de hiervoor genoemde (investerings)kosten, voor zover we deze niet anders kunnen dekken.

Bij de dekking van de kosten kijken we langs drie lijnen.

1. Ombuigen: 'nieuw voor oud', temporiseren, externe inkomsten, leges etc.
2. Anders werken: innovatie, efficiency, samenwerking etc.
3. Heffingen bijstellen.

Door de extreem gestegen olie- en gasprijzen door de oorlog in Oekraïne legden we in 2023 noodgedwongen op de zuiveringsheffing een energieopslag van € 15 per vervuilingseenheid (ve). Hierbij zegden we ook toe dat we de energieopslag aanpassen in de volgende begroting mits de energiekosten weer dalen. Voor zowel 2023 als 2024 is de verwachting dat de indexering van de dienstverleningsvergoeding PPS lager uitkomt. Voor 2023 komen de kosten € 3,1 miljoen lager uit door de lagere index. In de Burap 2023 zijn deze lagere kosten gestort in de tariefdemperingsreserve zuiveringsbeheer, zodat het kan terugvloeien naar de belastingbetaler. Voor 2024 verwachten we dat de index ten opzichte van 2023 gelijk blijft. Dat betekent dat de energieopslag van € 15 per ve naar beneden wordt bijgesteld naar € 13 per ve.

Activiteiten 2024

- Wij beheren de financiën en financiële processen van Delfland. We doen dit onder andere door het voorbereiden en opstellen van P&C-producten en de bestuurlijke behandeling ervan, het beheren en monitoren van budgetbenutting overeenkomstig de vastgestelde begroting en het beleid, het uitvoeren van treasurybeleid, het beheren van ons vastgoed en het voldoen aan het (wettelijke) inkoopbeleid.
- Om dit te realiseren, blijven wij ons ontwikkelen en zetten wij het traject voor de versterking van de financiële sturing en beheersing voort.
- We actualiseren periodiek de financiële beleidsdocumenten. Voor 2024 staat in ieder geval het Treasurystatuut op de planning.

3.5.2 Programmalijn algemene dekkingsmiddelen

Doel

Financiering van de waterschapstaken door het tijdig, juist en volledig opleggen van belastingaanslagen.

Toelichting

De Regionale Belasting Groep is verantwoordelijk voor het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen.

Activiteiten 2024

- Wij berekenen de belastingtarieven voor de heffingen om de kosten van de waterschapstaken te financieren. Hiervoor actualiseren we de belastingverordeningen.
- We innen (via de RBG) de waterschapsbelastingen en leges.

3.5.3 Exploitatie financiën

Financiën (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Financiën	9.783	10.415	10.757	12.652	14.685	16.316	17.691
Algemene dekkingsmiddelen	-243.657	-271.574	-294.338	-304.956	-317.395	-330.642	-337.508
Totaal	-233.874	-261.158	-283.581	-292.304	-302.710	-314.327	-319.817

In dit programma zijn met name opgenomen de kosten van de afdeling Financiën Inkoop en Control en de kosten gerelateerd aan de financiële administratie en de belastingheffing (programmaliijn Financiën). In de programmaliijn Algemene dekkingsmiddelen zitten de belastingopbrengsten, rentekosten en -baten en dividend. Het exploitatiesaldo van het programma daalt in 2024 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2023 met € 22,4 miljoen.

Programmaliijn financiën (hogere kosten van € 0,3 miljoen)

Een toename van de bijdrage van Delfland aan de RBG door de hoge inflatie en de stijging van de personeelskosten van € 0,5 miljoen.	0,5
Een verwachte afname van de opbrengsten uit verkoop van grond en objecten van € 0,2 miljoen, omdat de hoeveelheid te verkopen objecten en grond afneemt.	0,2
In de Burap 2023 zijn incidenteel extra personeelskosten doorbelast.	-0,3
Overige kleine wijzigingen.	-0,1
Totaal	0,3

Programmaliijn algemene dekkingsmiddelen (hogere opbrengsten € -22,8 miljoen)

Verwachte renteopbrengsten op ons tijdelijk liquiditeitsoverschot. Uiteindelijk worden deze opbrengsten in mindering gebracht op de kapitaallasten (daarom verantwoordt we ze als negatieve kosten).	-2,5
Afname rentelasten door de aflossingen op leningen.	-0,6
Een deel van de kostenstijging door de inflatie en cao wordt opgevangen door dekkingskeuzen. Het gaat om minder personeelskosten door personeelsverloop (periode tussen vertrek personeel en invulling van vacatures) en het onvolledig benutten van het opleidingsbudget. Het opleidingsbudget wordt verplicht (wettelijk) gebaseerd op de formatie, maar onder andere door vacatures wordt dat budget niet volledig benut.	-2,3
In de begroting 2023 is het voordeel van de activering van de personeelsinzet voor de nieuwbouw De Groote Lucht hier opgenomen. In de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028 zijn deze geactiveerde kosten direct als voordeel in de personeelslasten van de betreffende afdelingen verwerkt.	0,5
Lagere opbrengsten door het wegvallen van de coronacompensatie.	2,0
De opbrengsten leges nemen toe door nieuwe verordening.	-0,3
Hogere belastingopbrengsten. Zie paragraaf 3.5.4 Waterschapsbelastingen voor een nadere toelichting.	-19,2
Diverse kleine afwijkingen waaronder lagere doorbelasting personeelskosten onder andere door het onderbrengen van de leges onder een andere afdeling.	-0,4
Totaal	-22,8

3.5.4 Waterschapsbelastingen

De Regionale Belasting groep heft en int de belastingen.

Heffingsgrondslagen

Op basis van de inzichten uit de jaarrekening 2022 en de ontwikkelingen in 2023 komen we tot de volgende heffingsgrondslagen voor de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028.

Belastingsoort	Eenheid	Rekening 2022*	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Watersysteemheffing (bruto aantallen)								
Ingezetenen	Huishoudens	536.592	538.000	544.051	550.171	556.359	562.617	568.945
- Kwijtschelding	Huishoudens	52.072	52.209	57.100	57.800	58.400	59.100	59.800
- Oninbaar	Huishoudens	8.505	9.684	7.000	7.000	7.100	7.200	7.300
Gebouwd	WOZ (miljoen)	211.183	239.163	243.784	248.494	253.296	258.191	263.181
Ongebouwd (overig)	Hectare	13.958	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Ongebouwd (wegen)	Hectare	4.857	4.650	4.650	4.650	4.650	4.650	4.650
Natuur	Hectare	3.068	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Verontreinigingsheffing**	Vervuilingseenheid	800	400	400	400	400	400	400
Zuiveringsheffing (bruto aantallen)								
Woningen	Vervuilingseenheid	1.207.206	1.224.000	1.237.230	1.250.603	1.264.121	1.277.785	1.291.596
- oninbaar	Vervuilingseenheid	19.135	22.032	22.100	22.400	22.600	22.900	23.100
Bedrijven	Vervuilingseenheid	301.390	302.100	302.100	302.100	302.100	302.100	302.100
- oninbaar	Vervuilingseenheid	3.034	3.041	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100

* In de jaarrekening 2022, vastgesteld door de verenigde vergadering in juni 2023, waren de werkelijk gerealiseerde belastingeenheden 2022 nog niet bekend. Deze zijn teruggerekend op basis van de opbrengsten en tarieven. De eenheden die hier zijn opgenomen, zijn de werkelijk gerealiseerde belastingeenheden 2022.

** Voor de verontreinigingsheffing wordt standaard 400 vervuilingseenheden begroot. Op basis van de realisatie belastingopbrengsten verontreinigingsheffing 2022 kan worden berekend dat er 800 vervuilingseenheden zijn belast. De RBG heeft de werkelijke realisatie tot op heden niet opgegeven.

Kwijtschelding en oninbaar

Op grond van de kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsuitkering en op basis van gerealiseerde eenheden in het verleden verwachten wij dat circa 57.100 huishoudens (10,5% van het totaal) in 2024 voor kwijtschelding van de heffing 2024 in aanmerking komen. Het percentage van 10,5% is een gemiddelde van de laatste acht jaar en ligt boven het percentage uit 2022 en 2023.

De mate van oninbaarheid voor ingezetenen wordt geraamd op 7.000 huishoudens (1,3%). Ook dit percentage is een gemiddelde van de laatste acht jaar, maar ligt daarentegen onder de percentages van 2022 en 2023.

Bij de zuiveringsheffing wordt voor woningen rekening gehouden met een oninbaarheid van 22.100 vervuilingseenheden (1,8% van het totaal aantal vervuilingseenheden woningen). Voor bedrijven wordt een oninbaarheid van 3.100 vervuilingseenheden verwacht (1,0%). Ook deze percentages zijn een gemiddelde van de laatste acht jaar.

Belastingtarieven

In onderstaande tabel geven we de tariefontwikkeling weer. Voor de berekening van de belastingen voor watersysteembeheer hanteren we de verdeling conform de kosttoedelingsverordening 2022, zoals deze door de VV is vastgesteld. Het tarief van de verontreinigingsheffing (directe lozingen) is wettelijk gekoppeld aan het zuiveringstarief.

Belastingsoort (bedragen * € 1)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
<i>Watersysteembeheer</i>							
Tarief ingezetenen per huishouden	116,88	120,68	133,39	134,37	137,17	140,33	140,50
Tarief gebouwd in proc. economische waarde	0,0276%	0,0245%	0,0241%	0,0246%	0,0246%	0,0251%	0,0249%
Tarief ongebouwd per ha.	91,11	91,87	96,26	100,02	109,29	120,04	136,80
Tarief ongebouwd per ha. (wegen)	455,53	459,34	481,30	500,10	546,45	600,20	684,00
Tarief natuur per ha.	4,40	4,40	4,53	4,71	4,80	4,99	5,06
Tarief verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid	83,75	98,92	106,04	111,18	116,57	121,18	126,13
<i>Zuiveringsbeheer</i>							
Tarief woningen en bedrijven per vervuilingseenheid	83,75	98,92	106,04	111,18	116,57	121,18	126,13

De tarieven voor het watersysteembeheer lopen de komende jaren op. Dit gestegen kosten veroorzaken dit voor een belangrijk deel. Een andere belangrijke oorzaak is de opgaven waarvoor we staan, zoals het verbeteren van de waterkwaliteit.

Door de inzet van de tariefdemingsreserve watersysteem zijn wij in staat om de stijging te beperken en geleidelijk te laten ontwikkelen.

Ook het tarief van het zuiveringsbeheer loopt op door enerzijds de gestegen kosten en anderzijds door compensatie van de lagere groengasopbrengsten. Daarnaast wordt het tarief door twee andere componenten beïnvloed: (1) de energieopslag en (2) grote investeringen.

1. In de begroting 2023 is voor zuiveringsbeheer een energieopslag van € 15 per ve toegepast als gevolg van de sterk gestegen energiekosten. Hierbij is toegezegd dat de energieopslag wordt aangepast in de volgende begroting als de energiekosten weer dalen. Voor 2024 wordt verwacht dat de energiekosten ongeveer € 3,1 miljoen lager uitvallen vergeleken met 2023. De energieopslag wordt om die reden met € 2 per ve verlaagd naar € 13 per ve
2. Vanwege investeringsopgaven als de nieuwe De Groote Lucht en de Europese Richtlijnen Stedelijk Afvalwater zullen we de komende tien tot twintig jaar veel middelen nodig hebben, die met name het tarief van het zuiveringsbeheer gaan raken. Hiervoor willen wij vanaf 2024 gaan reserveren door op het zuiveringstarief een extra opslag te leggen. Hiermee bereiken wij dat het tarief geleidelijk oploopt in plaats van dat wij over een paar jaar het tarief voor de zuivering in één keer fors moeten verhogen. Bovendien krijgen wij hierdoor meer belastinggeld binnen, waardoor we een deel van de investeringen zelf kunnen financieren. Daarnaast stelt dit ons in staat om de huidige leningen deels af te lossen in plaats van te herfinancieren. De opslag die wij toepassen voor de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2028 is in de tabel hierna weergegeven.

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Per jaar	3,0%	3,0%	3,0%	2,0%	2,0%
Cumulatief	3,0%	6,1%	9,3%	11,5%	13,7%

We hebben op basis van de gepresenteerde belastingtarieven voor een aantal voorbeeldprofielen de aanslagen berekend voor 2024. In de volgende tabel geven we de totale lasten per profiel weer.

Voorbeeldprofielen – totale lasten (bedragen * € 1)	Begroting 2023	Begroting 2024	Stijging 2024 t.o.v. 2023	Stijging in %
Eigenaar natuurterrein, 25 hectare	110	113	3	2,7%
alleenwonend, woning woz-waarde 500K	342	360	18	5,3%
Alleenwonend, geen eigenaar	220	239	19	8,6%
alleenwonend, woning woz-waarde 250K	281	300	19	6,8%
Glastuinbouwbedrijf, woz-waarde 0,4 mln., 1 ha	395	415	20	5,1%
meer personen, woning woz-waarde 500K	540	572	32	5,9%
meer personen, woning woz-waarde 250K	479	512	33	6,9%
Meer personen, geen eigenaar	417	452	35	8,4%
Glastuinbouwbedrijf, woz-waarde 1,125 mln., 3 ha	1.166	1.225	59	5,1%
Veeteeltbedrijf, 40 hectare	3.675	3.850	175	4,8%
Openbare landweg, 25 hectare	11.484	12.033	549	4,8%
bedrijfspannd, woz-waarde 5 mln., 100 ve	11.117	11.809	692	6,2%

De gemiddelde stijging van de lasten is ongeveer 7%. Per profiel kan de lastenstijging afwijken van dat gemiddelde. Dat komt doordat ieder profiel andere categorieën krijgt toegerekend.

In de volgende twee tabellen tonen wij respectievelijk de lasten per profiel van het watersysteem en die van het zuiveringssysteem. Het watersysteem heeft vier categorieën (vijf als de tariefdifferentiatie voor de wegen wordt meegeteld) en deze ontwikkelen zich verschillend. Hierdoor hangen de lasten van een profiel af van welke categorieën aan dat profiel worden toegerekend. Omdat het tarief gebouwd daalt ten opzichte van 2023 werkt die daling door op de lasten van de profielen waar de categorie gebouwd in zit.

Voorbeeldprofielen – lasten watersysteem (bedragen * € 1)	Begroting 2023	Begroting 2024	Stijging 2024 t.o.v. 2023	Stijging in %
Eigenaar natuurterrein, 25 hectare	110	113	3	2,7%
alleenwonend, woning woz-waarde 500K	243	254	11	4,5%
Alleenwonend, geen eigenaar	121	133	12	9,9%
alleenwonend, woning woz-waarde 250K	182	194	12	6,6%
Glastuinbouwbedrijf, woz-waarde 0,4 mln., 1 ha	98	97	-1	-1,0%
meer personen, woning woz-waarde 500K	243	254	11	4,5%
meer personen, woning woz-waarde 250K	182	194	12	6,6%
Meer personen, geen eigenaar	120	134	14	11,7%
Glastuinbouwbedrijf, woz-waarde 1,125 mln., 3 ha	275	271	-4	-1,5%
Veeteeltbedrijf, 40 hectare	3.675	3.850	175	4,8%
Openbare landweg, 25 hectare	11.484	12.033	549	4,8%
bedrijfspannd, woz-waarde 5 mln., 100 ve	1.217	1.209	-8	-0,7%

Omdat het watersysteem meerdere tarieven heeft die zich verschillend ontwikkelen, lopen de afwijkingen per profiel uit elkaar.

Voorbeeldprofielen –lasten zuiveringssysteem (bedragen * € 1)	Begroting 2023	Begroting 2024	Stijging 2024 t.o.v. 2023	Stijging in %
Eigenaar natuurterrein, 25 hectare	0	0	0	0,0%
alleenwonend, woning woz-waarde 500K	99	106	7	7,1%
Alleenwonend, geen eigenaar	99	106	7	7,1%
alleenwonend, woning woz-waarde 250K	99	106	7	7,1%
Glastuinbouwbedrijf, woz-waarde 0,4 mln., 1 ha	297	318	21	7,1%
meer personen, woning woz-waarde 500K	297	318	21	7,1%
meer personen, woning woz-waarde 250K	297	318	21	7,1%
Meer personen, geen eigenaar	297	318	21	7,1%
Glastuinbouwbedrijf, woz-waarde 1,125 mln., 3 ha	891	954	63	7,1%
Veeteeltbedrijf, 40 hectare	0	0	0	0,0%
Openbare landweg, 25 hectare	0	0	0	0,0%
bedrijfspan, woz-waarde 5 mln., 100 ve	9.900	10.600	700	7,1%

Het zuiveringssysteem heeft één tarief per vervuilingseenheid. De procentuele stijging is hierdoor voor ieder profiel dezelfde. De absolute stijging hangt af van het aantal vervuilingseenheden dat wordt toegerekend: één voor een eenpersoonshuishouden, drie voor een meerpersoonshuishouden, drie per hectare voor een glastuinbouwbedrijf en in dit voorbeeld 100 voor een bedrijfspan. Enkele profielen krijgen geen vervuilingseenheden toegerekend zoals natuurterreinen.

Belastingopbrengsten 2023-2028

De verwachte ontwikkeling van de belastingopbrengsten in de komende jaren geven we in de volgende tabel weer.

Belastingsoort (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Watersysteembeheer							
Ingezetenen	62.717	64.924	72.571	73.926	76.316	78.952	79.937
Kwijtschelding ingezetenen	-6.086	-6.300	-7.617	-7.767	-8.011	-8.294	-8.402
Oninbaar ingezetenen	-1.014	-1.169	-934	-941	-974	-1.010	-1.026
Gebouwd*	58.276	58.374	58.752	61.129	62.311	64.806	65.532
Ongebouwd (overig)	1.272	1.286	1.348	1.400	1.530	1.681	1.915
Ongebouwd (wegen)	2.212	2.136	2.238	2.325	2.541	2.791	3.181
Natuur	14	13	14	14	14	15	15
Verontreinigingsheffing	65	40	42	44	47	48	50
Opbrengst voorgaande jaren**	1.382						
Totaal watersysteem	118.838	119.304	126.414	130.133	133.774	138.989	141.203
Zuiveringsbeheer							
Opbrengst lopend jaar	126.345	150.967	163.231	172.630	182.574	191.450	201.013
Oninbaar	-2.112	-2.480	-2.672	-2.835	-2.996	-3.151	-3.305
Opbrengst voorgaande jaren**	-71						
Totaal zuiveringsbeheer	124.162	148.486	160.558	169.794	179.579	188.300	197.708

* De opbrengst gebouwd 2022 is inclusief € 10k oninbaar. De oninbaarheid wordt niet begroot vanwege de beperkte omvang.

** De opbrengst voorgaande jaren wordt niet begroot, omdat deze lastig is in te schatten. Het bedrag 2022 is inclusief de coronacompensatie 2020 ad € 370k voor het watersysteem en € 1.160k voor het zuiveringsbeheer. Voor 2021 en verder verwachten wij geen coronacompensatie meer.

Door enerzijds de groei van het aantal ingezetenen, WOZ-waarde gebouwd (watersysteem) en huishoudens (zuiveringsbeheer) en anderzijds de stijging van de tarieven nemen de belastingopbrengsten in totaal met € 19,2 miljoen toe: € 7,1 miljoen binnen het watersysteem en € 12,1 miljoen voor het zuiveringsbeheer.

3.6 Organisatie en bedrijfsvoering

3.6.1 Programmatisch organisatie

Doel

Een professionele, toekomstbestendige, rechtmatig handelende en resultaatgerichte organisatie.

Toelichting

We zijn een professionele organisatie die in verbinding staat met de maatschappij, strategieën ontwikkelt om veranderingen tegemoet te treden en deze vertaalt naar ons handelen. We opereren resultaatgericht door duidelijke sturing op doelen en goed ingerichte processen, die ervoor zorgen dat medewerkers goed toegerust zijn voor die toekomstige ontwikkelingen. Gerichtte aandacht voor integriteit en auditen verankert rechtmatigheid en bevordert continu leren.

Activiteiten 2024

- Op basis van de evaluatie in 2023 van ons organisatie ontwikkeltraject 'Samenspel' bekijken we op welke punten de sturing van onze organisatie nadere aanpassing behoeft en versterken we de inzet op het continu verbeteren van onze werkprocessen.
- We implementeren het nieuwe integriteitsbeleid dat in 2023 is geactualiseerd op basis van de huidige wetgeving.
- We trainen en oefenen onze calamiteitenorganisatie met het oog op actuele dreingingsanalyses rond wateroverlast, cybercrime en andere calamiteiten. Ook versterken we de continuïteit van onze organisatie door de ontwikkeling van Business Continuity Management.
- We organiseren en onderhouden de actieve inzet van vrijwilligers voor onze vrijwillige dijkwacht, de bediening van molens en educatieve doeleinden.
- We gaan door met de ontwikkeling van het onderhoudsbeheersysteem (1OBS). Hierdoor kunnen wij aan de hand van historisch opgebouwde (onderhouds)gegevens over elke asset goed onderbouwde keuzes maken voor het onderhoud.

3.6.2 Programmatisch informatievoorziening

Doel

Een betrouwbare, wendbare en efficiënte informatievoorziening.

Toelichting

Zorgdragen voor een betrouwbaar informatiebeleid, architectuur, (geo-)informatievoorziening, een centrale regie op functioneel beheer en gegevensbeheer, en betrouwbare ICT-diensten.

Het werk van Delfland wordt steeds verdergaand gedigitaliseerd. Vraagstukken als informatiebeveiliging en privacy vragen meer aandacht. De benodigde kennis en het volume van werk nemen toe.

A. Informatiebeveiliging

Prestatie-indicator

Verbetering van de cyberweerbaarheid als gevolg van dreigingen en risico's. Dit betreft een nieuwe prestatie-indicator voor cybersecurity, die voor het eerst in de begroting is opgenomen. Intern is deze prestatie-indicator al sinds medio 2022 in gebruik.

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Mate van cyberweerbaarheid	n.v.t.	13-16	16-18	16-18	18-20	18-20	18-20

Het speelveld van cyber security is continu in beweging. Delfland voert daarom voortdurend maatregelen door ter verbetering van de cyber security als gevolg van dreigingen en risico's. Daarom wordt deze KPI ieder kwartaal geactualiseerd of frequenter als hiervoor aanleiding is. Hierbij streeft Delfland minimaal naar de KPI-score behorend bij cyberweerbaarheid. Deze scores zijn als volgt gedefinieerd: <9 Kritiek, 9-13 Erg kwetsbaar, 13-16 Kwetsbaar, 16-18 Weerbaar, 18-20 Sterk.

Door verdergaande digitalisering blijft cyberveiligheid een relevant en steeds kritischer onderwerp vanwege de groeiende cyberrisico's. Dit wordt mede versterkt door de oorlog in Oekraïne. De focus van cybercriminelen is steeds vaker gericht op organisaties en onderdelen van de kritische infrastructuur, waaronder de watersector. Daarbij is het bovendien cruciaal dat wij voldoen aan relevante wet- en regelgeving, zoals de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de privacywetgeving (AVG) overeenkomstig de ambitieniveaus van Delfland. Ook zijn specifieke kaders van belang voor de beveiliging van de procesautomatisering en de privacyaspecten als onderdeel van de Wet politiegegevens (Wpg).

De activiteiten voor 2024 voor informatiebeveiliging en privacy zijn gericht op het steeds weer verder verbeteren, borgen en beleggen van verantwoordelijkheden in de (lijn)organisatie en processen. Het doel: weerstand bieden aan de cyberdreigingen en voldoen aan de hiervoor genoemde kaders. Ook wordt eind 2024 een nieuwe richtlijn voor informatiebeveiliging, de NIS2, als een wet van kracht die ook voor Delfland van toepassing is.

Activiteiten 2024

- We brengen de gevolgen van de invoering van NIS2 in kaart en voeren de benodigde maatregelen in.
- We ondersteunen en toetsen diverse projecten en activiteiten op het gebied van informatiebeveiliging, die worden uitgevoerd binnen het domein van de kantoor- en procesautomatisering. Bijvoorbeeld: het verder segmenteren van netwerken, de verdere uitbreiding van de logging- en monitoringactiviteiten en de beveiliging van (mobiele) apparatuur en onze data.
- We vergroten de bewustwording en het handelingsperspectief bij medewerkers om de digitaliseringskansen te benutten en tegelijkertijd rekening te kunnen houden met cyberbedreigingen en deze het hoofd te bieden.
- We zorgen voor de invoering en structurele borging in de organisatie van te nemen (verbeter)maatregelen. Deze kwamen voort uit de waterschapbrede BIO/AVG-audit in lijn met de ambitieniveaus van Delfland: volwassenheidsniveau 4.
- We zorgen voor de verdere borging van de diverse activiteiten van informatiebeveiliging en privacy in de PDCA-cyclus, bijvoorbeeld op het gebied van risicomangement en afdelingsjaarplannen.
- We stellen samen met de organisatie calamiteiten- en bedrijfscontinuïteitsplannen op en zorgen voor training en oefening.

B. Toekomstgericht informatievoorziening

De impact op de informatievoorziening van de snel opvolgende wet- en regelgeving in combinatie met de ontwikkelingen in de maatschappij is groot. Om naar de toekomst toe goed op deze ontwikkelingen te kunnen inspelen, is onze strategie gericht op (1) het op orde brengen van de basis, zoals applicatie-eigenaarschap, functioneel beheer, it-werkprocessen en opvolging van wet- en regelgeving, en op een sterkere regie op wijzigingen binnen de

informatievoorziening. Daarbij is het noodzakelijk om te investeren in de betrouwbaarheid, kwaliteit en beschikbaarheid van informatie en gegevens, zodat we kunnen sturen en werken met betrouwbare en actuele data.

Activiteiten 2024

- We ronden de volgende fase af van de met de UvW afgesproken meerjarige implementatie van de Wet open overheid (Woo). Deze is gericht op de openbaarmaking van Woo-stukken en inrichting van de benodigde IT-infrastructuur.
- We versterken de regie op functioneel beheer en gegevensbeheer Delfland-breed en de primaire processen bij wijzigingen in de informatievoorziening.
- We leveren betrouwbare en veilige Geo- en ICT-diensten.
- We vervangen verouderde mobiele devices en laptops en starten met de uitrol van de 'Werkplek van de toekomst'.
- We gaan succesvolle digitale innovaties inbedden.

3.6.3 Programmatisch regulering en dienstverlening

Doel

Een effectieve en efficiënte regulerings- en dienstverleningsketen als schakel tussen buiten en binnen.

Toelichting

De reguleringsketen vormt de transparante en efficiënte schakel tussen buiten en binnen. We zetten toezicht en handhaving effectief in om het naleefgedrag te bevorderen en waar mogelijk structureel te verbeteren. Met de implementatie van de Omgevingswet verbeteren we onze dienstverlening en borgen we het waterbelang in onze eigen instrumenten en in die van andere overheden. Ook maken wij de participatie van inwoners in onze besluitvorming eenvoudiger.

Prestatie-indicator

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van meestal 8 weken verstrekt	95%	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Door de complexiteit van een deel van de vergunningaanvragen is de termijn soms niet haalbaar. Daarom hanteren we een streefwaarde van 95%.

A. Regulering

Activiteiten 2024

- We verwerken circa 1.600 aanvragen voor omgevingsvergunningen en een vergelijkbaar aantal meldingen op basis van Delflandse en/of landelijke algemene regels.
- We leggen de focus (naast het reguleren binnen de wettelijke termijn) op het verder verbeteren van de kwaliteit, de integraliteit en de belangenafweging. Hierbij zoeken wij de balans tussen maatwerk en uniformiteit.
- Bij de aanpassing en actualisatie van beleidsregels en handelingskaders geven we voorrang aan verbetering van het instrumentarium om de waterkwaliteit te borgen en waar mogelijk te verbeteren.

B. Toezicht en handhaving

Activiteiten 2024

- We voeren controles/handhavingsacties uit op de meest risicovolle verleende vergunningen, organiseren 6 handhavingsdagen, 10 inspectievluchten en besteden circa 500 uur aan vaarsurveillances.
- We leveren accurate en betrouwbare (meet)gegevens voor de integrale en actuele legger voor alle waterstaatkundige werken.
- We registreren alle nieuwe meldingen van grondwateronttrekkingen en vergunningen voor grondwateronttrekkingen in het Landelijk Grondwater Register.
- We optimaliseren een aantal van onze toezichtprocessen, zoals de schouw en baggeren.
- We versterken de samenwerking intern en extern, met collega-waterschappen en samenwerkingspartners. Dit uit zich bijvoorbeeld in de controles binnen de risicogestuurde aanpak in de glastuinbouw waar bedrijfscontroles samen met de Omgevingsdienst Haaglanden worden uitgevoerd.
- Samen met onze collega's Leren en Ontwikkelen werken we aan een inwerkprogramma voor nieuwe collega's naast learning on the job. Dit programma bestaat uit moderne leermiddelen als tutorials, procesflows en instructiefilmpjes.

C. Omgevingswet en waterschapsverordening.

De Omgevingswet en daarmee ook de waterschapsverordening treden op 1 januari 2024 in werking. Dit is meer dan alleen nieuwe wet- en regelgeving. Het betekent ook onder andere een nieuw digitaal stelsel, andere vormen van afstemming en samenwerking. Ondanks alle voorbereiding zal dit veel inzet vragen van een aantal afdelingen. Met name in het eerste kwartaal 2024, omdat we dan ook nog zaken en plannen (die in 2023 zijn aangevraagd), onder de oude wet- en regelgeving moeten afhandelen.

Activiteiten 2024

- We zorgen voor de doorontwikkeling, het beheer en de implementatie van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en de waterschapsverordening.
- We onderzoeken en ontwikkelen beleidsinstrumenten voor verhardingsactiviteiten.
- Toezicht en Handhaving wordt getraind in de veranderende wetgeving.

D. Leges

Gelijk met de waterschapsverordening zal ook een vernieuwde legesverordening in werking treden. Deze is meer kostendekkend is en de lasten komen, meer dan in het verleden, voor rekening van de initiatiefnemer/veroorzaker.

3.6.4 Programmalijn interne dienstverlening en bestuursondersteuning

Doel

Een betrouwbare, wendbare en efficiënte interne product- en dienstverlening en een juiste, tijdige en transparante besluitvorming.

Activiteiten 2024

- We zorgen voor goede ondersteuning van de dagelijkse en de algemene bestuursleden. Dat geldt ook voor hun besluitvorming. Dit doen we onder andere door verbetering van de informatievoorziening en door verbetering van de vergader- en besluitvormingsprocessen.
- We verlenen juridische advies op alle zaken binnen Delfland. Ook verzorgen we de aan- en verkoop van gronden et cetera, voor zover passend bij de doelstellingen van Delfland.

3.6.5 Programmalijs communicatie

Doel

Communicatie wordt ingezet als een strategisch instrument voor doelrealisatie en draagt bij aan de reputatie van Delfland als deskundige, betrouwbare en transparante overheid en partner.

Prestatie-indicator

Klanttevredenheid.

Streefwaarden	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	n.v.t.*	7,5	7,6	7,7	7,8	7,9	8,0

*In 2022 is het klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd

Activiteiten 2024

- We brengen helder en effectief de inzet van Delfland over bij maatschappelijke opgaven en leveren communicatieondersteuning bij strategische vraagstukken en beeldbepalende projecten.
- We vergroten de tevredenheid bij klanten over hun contact met Delfland door:
  - onze visie op dienstverlening in de meest voorkomende processen te vertalen naar een goede externe dienstverlening en reputatie van Delfland;
  - de frontoffice en backoffice bij externe dienstverlening efficiënter in te richten vanuit het belang van de klant én de organisatie.
- We helpen de organisatie om de juiste (met name technisch geschoolde) experts aan te trekken door effectieve en doelgroepgerichte arbeidsmarktcommunicatie.

3.6.6 Programmalijn personeel

Doel

Een toekomstgerichte, aantrekkelijke en veilige werkgever.

Prestatie-indicatoren

Streefwaarden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Werkgeverschap*	n.v.t.	7,3	n.v.t.	7,5	n.v.t.	7,6	n.v.t.
TRCF**	2,5	2,5	2,3	2,1	1,9	1,7	1,5

* Voor werkgeverschap houden wij één keer per twee jaar een waterschapsbreed sectoraal medewerkersonderzoek.

** TRCF (Total Recordable Case Frequency) = de mate van veiligheid in de organisatie uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren

Toelichting

Delfland blijft in beweging: wij zijn extern georiënteerd en zetten in op continue verbetering. Kennisdeling en duurzame inzetbaarheid staan centraal. We houden oog voor de veiligheid en gezondheid van medewerkers. Daarnaast willen we een aantrekkelijke werkgever zijn.

Activiteiten 2024

- We voeren het veiligheidsprogramma uit om niveau 3 van de veiligheidsladder te realiseren.
- We blijven medewerkers trainen om digitaal veilig te werken en phishing mail te herkennen.
- We implementeren talentmanagement om de kwaliteiten van medewerkers goed in te kunnen zetten, door voor verschillende doelgroepen ontwikkeltrajecten aan te bieden.
- We ontwikkelen en voeren recruitmentactiviteiten uit in relatie tot de krapte op de arbeidsmarkt (campusrecruitment, continue werving, lange termijn arbeidsmarktcommunicatie en zetten extra in op bemensing van het project de nieuwe De Grote Lucht.
- We versterken contractmanagement bij inhuur.

3.6.7 Programmalijs digitale transformatie

Doel

Delfland hanteert digitale transformatie als strategisch instrument voor de verbetering van primaire en ondersteunende werkprocessen en systemen.

Toelichting

Ondersteuning van de transitie van Delfland om in 2029 minder handmatig werk uit te voeren en te werken met veiligere en intelligentere systemen, die medewerkers ondersteunen met advies en werk voorspellen (bijvoorbeeld voorspellend onderhoud).

Digitale innovaties bieden steeds meer mogelijkheden om werkzaamheden verdergaand te automatiseren, maar ook om wendbaar op nieuwe ontwikkelingen van buiten te kunnen inspelen. Dit vraagt nieuwe vaardigheden van Delfland. Veranderingen blijven elkaar opvolgen en we zullen die continu moeten opvolgen. Digitale transformatie ondersteunt Delfland in het continu leren en verbeteren door de inzet van digitale innovaties, het integreren van digitale vaardigheden en het informeren van de organisatie. Zo weet iedereen wat digitale transformatie is, hoe kansen te herkennen zijn en hoe deze toepasbaar zijn in het dagelijks werk.

Activiteiten 2024

- We maken middels experimenten de meerwaarde van digitale innovaties voor de primaire processen van Delfland zichtbaar, waaronder Monitoring riooloverstorten, Augmented reality rioolgemaal en Kennisbank KCC.
- We dragen beproefde digitale innovaties vanuit datagedreven werken en satellietmonitoring over aan de lijn.

- We doen ervaring op met de ethische kant van digitale transformatie, zoals het gebruik van mogelijk privacy-gevoelige informatie.
- We bieden de leerlijn digitale transformatie, ontwikkeld door het Waterschapshuis, aan medewerkers aan.
- We informeren en inspireren Delflanders over digitale transformatie.

3.6.8 Programmatisch innovatie

Doel

Ontwikkelen van kennis en stimuleren van innovaties gericht op het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Activiteiten 2024

- We stimuleren leiderschap dat ruimte en sturing geeft aan een innovatiecultuur. Zo komen we bestuurlijk en ambtelijk tot een enthousiaste en effectieve ondersteuning van innovaties en leren we hier samen van.
- We gebruiken ons Innovatiefonds voor innovaties gekoppeld aan maatschappelijke ontwikkelingen, zoals water en bodem sturend, klimaatadaptatie, circulariteit en energieneutraliteit, en technologische ontwikkelingen, zoals artificiële intelligentie en digitale monitoringstechnieken. Hierbij hebben we speciale aandacht voor de implementatie van innovaties in de Delflandse primaire processen.
- We nemen deel en dragen bij aan innovatieve ecosystemen van samenwerkingspartners, zoals Green Village, het Waterschapshuis, Greenport West Holland, STOWA en Aquon, om met en voor elkaar nieuwe waarde te creëren.

3.6.9 Exploitatie organisatie en bedrijfsvoering

Organisatie en bedrijfsvoering (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Organisatie	10.097	9.225	11.638	11.908	11.903	10.282	10.247
Informatievoorziening	15.864	17.805	19.963	20.846	20.872	20.900	20.929
Regulering en dienstverlening	8.800	10.012	10.472	10.440	10.290	10.290	10.290
Interne dienstverlening en bestuursondersteuning	7.129	9.629	9.485	9.296	9.426	9.536	9.199
Communicatie	2.316	2.110	2.111	2.022	2.076	2.379	2.379
Personeel	1.629	2.178	2.563	2.543	2.441	2.441	2.441
Digitale transformatie	248	716	742	735	735	735	735
Innovatie	2.324	2.851	2.758	2.757	2.757	2.787	2.817
Totaal	48.406	54.526	59.733	60.546	60.501	59.349	59.036

Het exploitatiesaldo in het programma neemt in 2024 ten opzichte van de begroting 2023 toe met € 5,2 miljoen. Deze stijging is grotendeels toe te rekenen aan een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe. Hierna lichten we de verschillen per programmalijn toe.

Programmalijn organisatie (hogere kosten € 2,4 miljoen)

Verder ontwikkelen van het onderhoudsbeheersysteem (OBS). Hiermee komt het budget voor 2024 uit op € 1 miljoen. In de jaren 2025 en 2026 is hiervoor € 1,5 miljoen opgenomen.	0,5
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	1,9
Totaal	2,4

Programmalijn informatievoorziening (hogere kosten € 2,2 miljoen)

Tijdelijk dubbele beheerkosten vanwege de vervanging van het Document Management Systeem (DMS).	0,1
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	2,1
Totaal	2,2

Programmalijn regulering en dienstverlening (hogere kosten € 0,5 miljoen)

Minder advieskosten voor de Omgevingswet en de legger.	-0,2
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,7
Totaal	0,5

Programmalijn interne dienstverlening en bestuursondersteuning (lagere kosten € 0,1 miljoen)

In het verkiezingsjaar 2023 was het verkiezingsbudget € 0,5 miljoen. Voor de tussenliggende jaren is de begroting lager, omdat we dan alleen kosten hebben aan de bijdragen aan het Rijk voor het meeliften met de Provinciale verkiezingen.	-0,3
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,3

Overige kleine wijzigingen leidend tot lagere kosten.	-0,1
Totaal	-0,1

Programmalijn communicatie (per saldo gelijkblijvende kosten)

Subsidie van het Rijk voor de Wet open overheid (Woo).	-0,3
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,3
Totaal	0,0

Programmalijn personeel (hogere kosten € 0,4 miljoen)

Doordat de organisatie groeit, nemen de opleidingskosten toe.	0,1
Een toename van personele kosten door de groei van de organisatie en door de cao-stijging van 4%. Ook nemen de kosten van inhuur personeel van derden toe.	0,3
Totaal	0,4

Programmalijn digitale transformatie

De begroting 2024 blijft nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2023.

Programmalijn innovatie (lagere kosten € 0,1 miljoen)

Hogere kosten voor het Innovatiefonds. In 2023 is incidenteel een deel van het budget ingezet voor de taakstelling.	0,2
De personele kosten zijn lager door verschuivingen.	-0,3
Totaal	-0,1

3.6.10 Investeringsuitgaven organisatie en bedrijfsvoering

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Informatievoorziening	0	1,4	2,9	2,7	2,7	1,0	1,0
Totaal	0	1,4	2,9	2,7	2,7	1,0	1,0

Toelichting

In 2023 wordt het plan uitgewerkt voor de 'werkplek van de toekomst', dat naar verwachting in 2024 en 2025 wordt uitgerold. Hiervoor is in 2024 € 2 miljoen geraamd. Voor 2024 is circa € 0,2 miljoen begroot voor de 'reguliere' vervanging van onder andere beeldschermen en telefoons en wordt gewerkt aan de verbetering van de IV-infrastructuur voor € 0,4 miljoen. In het kader van verdere verbetering van de IV-security wordt software, zoals OT Insights, vervangen en/of geüpgraded voor een bedrag van € 0,1 miljoen. Het Document Management Systeem wordt in 2024 vervangen voor € 0,2 miljoen. Voor 2027 en 2028 houden we rekening met vervanging van telefoons, laptops, beeldschermen en dergelijke.

4. Paragrafen

In dit hoofdstuk behandelen we de paragrafen die verplicht zijn conform het Waterschapsbesluit, artikel 4.11. Voor een aantal geldt dat deze al in andere hoofdstukken van deze begroting zijn verwerkt:

- In hoofdstuk 1:
  - ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar;
  - uitgangspunten en normen;
  - kostentoedeling.
- In hoofdstuk 3.6: Bedrijfsvoering.

4.1 Incidentele baten en lasten

Het verwachte resultaat over het begrotingsjaar 2024 en de periode 2025-2028 wordt beïnvloed door incidentele baten en lasten. Onder dit begrip wordt verstaan de baten en lasten van materiële betekenis die eenmalig in maximaal drie begrotingsjaren voorkomen.

Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves beschouwen we als incidenteel, tenzij het gaat om (1) reguliere toevoegingen en onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of (2) om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel om structurele lasten te dekken. Baten uit de verkoop van grond en overige eigendommen kwalificeren we als incidentele baten.

In de volgende tabel zijn de incidentele baten en lasten opgesomd. Hierbij geldt dat een voordeel met een minteken is weergegeven.

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Resultaat exclusief incidentele baten en lasten voor bestemming	-3,8	1,5	-9,9	-15,6	-22,6	-24,9	-26,8
<i>Incidentele baten en lasten</i>							
Nationaal Programma Landelijk Gebied			0,3				
Eenmalige bijdrage van derden voor Nationaal Programma Landelijk Gebied			-0,3				
<i>Subtotaal programma Waterkeringen en waterbewustzijn</i>	-	-	-	-	-	-	-
Bebordingsplan recreatief medegebruik		0,1					
Subsidie provincie nieuw vangtuig rivierkreeften en verrekening aanloopkosten organisatie gedeelde salarisadministratie	-0,1						
Advieskosten voor pilot rivierkreeften			0,1				
<i>Subtotaal programma Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Waterkwantiteit peilbeheersing			0,2	0,2	0,2		
Bijdrage Molenvlietpark				2,9			
Temporiseren onderhoud			-0,2				
<i>Subtotaal programma Waterkwantiteit en klimaatadaptatie</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>3,1</i>	<i>0,2</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Bouw Zoetwaterfabriek en zandfilter beëindigd; investering t/m 2022 als lasten genomen	1,7						
Advieskosten beheer PPS-contract			0,7				

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Beheer zuiveringsinstallaties			0,1				
Dekkingskeuze in vorm van taakstelling binnen waterketen			-1,0				
<i>Subtotaal programma Waterketen en circulariteit</i>	1,7	-	-0,2	-	-	-	-
Schade-uitkering coronacompensatie 2020 en 2021	-1,5	-2,0					
Kinderopvangtoeslagaffaire 2021 en 2022	-1,1						
<i>Subtotaal programma Financiën</i>	-2,6	-2,0	-	-	-	-	-
Inhuurkosten moeilijk vervulbare functies		0,3					
Niet begrote subsidie voor de Wet open overheid	-0,1						
Verkoop gebouwen en grond		-0,5	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Investeringen in onderhoud beheer systeem (OBS)			1,5	1,5	1,5		
Dekkingskeuze voor OBS			-0,5				
Implementatie nieuw e-HRM pakket			0,1				
Temporiseren innovatie			-0,2				
Tijdelijke formatieplaatsen			1,5	0,9	0,7	0,5	0,4
Temporiseren ontwikkeling IV-keten			-1,1				
<i>Subtotaal programma Organisatie en bedrijfsvoering</i>	-0,1	-0,2	1,0	2,1	2,0	0,3	0,2
<i>Subtotaal incidentele baten en lasten exclusief reserves</i>	-1,1	-2,1	0,9	5,2	2,2	0,3	0,2
Algemene reserve vrij inzetbaar		-7,9	-1,3	-0,5	-0,3	-	-
Kostenegalisatiereserve watersysteem	-2,6						
Tariefdempingreserve watersysteem	-8,9	-3,7	-1,2	-2,3	-1,0	-0,8	-0,3
Tariefegalisatiereserve watersysteem			0,4	-0,1	-0,2	-0,2	
Reserve kapitaallasten investeringen watersysteem				-2,9			
Kostenegalisatiereserve zuiveringssysteem	-0,5						
Tariefdempingreserve zuiveringssysteem			-2,8			-0,5	-3,5
<i>Subtotaal mutaties reserves</i>	-12,0	-11,6	-4,9	-5,8	-1,5	-1,5	-3,8
Totaal incidentele baten en lasten	-13,1	-13,7	-4,0	-0,6	0,7	-1,2	-3,6
Resultaat inclusief incidentele baten en lasten voor bestemming	-16,9	-12,2	-13,9	-16,2	-21,9	-26,1	-30,4
<i>Bestemming resultaat</i>							
Reserve kapitaallasten investeringen watersysteem			0,5	1,1	1,2	1,2	1,0
Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringssysteem	2,7	7,0	4,9	6,6	12,2	16,4	20,9
Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder	5,2	5,2	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Totaal toevoegingen aan reserves	7,9	12,2	13,9	16,2	21,9	26,1	30,4
Resultaat na bestemming	-9,0	-	-	-	-	-	-

Zowel inclusief als exclusief incidentele baten en lasten laat het resultaat voor bestemming structureel een overschot zien.

4.2 Financiering

Inleiding

De kaders voor het treasurybeleid van Delfland zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie (exclusief artikel 108 Waterschapswet), het Waterschapsbesluit en het Treasurystatuut Delfland 2020. In dit hoofdstuk gaan we in op de financieringsactiviteiten van Delfland in relatie tot bovengenoemde kaders.

Risicobeheer

Kasgeldlimiet

Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde kasgeldlimiet van kortlopende financiering (Wet fido) 23% van het begrotingstotaal van de kosten per 1 januari 2024. Voor 2024 betekent dit een kasgeldlimiet van € 71,6 miljoen (23% van € 311,3 miljoen).

Renterisiconorm

De renterisiconorm is wettelijk vastgesteld op 30% en bedraagt € 93,4 miljoen (30% van het begrotingstotaal van de kosten).

Op basis van de huidige leningenportefeuille bedragen in 2024 de aflossing en het leningenbedrag voor renteherziening in totaal € 39,8 miljoen. Daarmee blijft Delfland ruimschoots binnen de vastgestelde renterisiconorm.

Derivaten

Het geldende Treasurystatuut Delfland 2020 staat het afsluiten van derivatencontracten niet toe.

Kredietrisico op uitgezette gelden

Delfland loopt geen risico; het waterschap moet verplicht schatkistbankieren. Dus eventuele overtollige liquide middelen worden bij het Rijk uitgezet. Het risico is nihil.

Koersrisico

Delfland loopt geen risico. De in bezit zijnde aandelen zijn niet verhandelbaar op de beurs.

Valutarisico

Delfland loopt geen risico, omdat er niet wordt gehandeld en betaald in vreemde valuta.

Kasbeheer

Rekening-courant

Vanwege de lage rekening-courantrente maakt Delfland bij de huisbankier Nederlandse Waterschapsbank (NWB) in 2024 zo nodig maximaal gebruik van de toegestane kredietlimiet van € 71,6 miljoen.

Waterschap financiering

Totaal financiering

Delfland gaat voor het aantrekken van financiering uit van de totale vermogensbehoefte. We zorgen er daarbij voor dat we te allen tijde aan onze betaalverplichtingen kunnen voldoen.

Leningenportefeuille

Bank	Bedrag	Soort	Jaar	Jaar	Rente	2024 Rente	2025 Rente	2026 Rente	2027 Rente	2028 Rente
NWB	20,0	Fixe	2005	2024	3,87%	0,8	-	-	-	-
NWB	30,0	Fixe	2005	2025	3,62%	1,1	0,5	-	-	-
NWB	20,0	Fixe	2005	2026	3,87%	0,8	0,8	0,8	-	-
NWB	30,0	Fixe	2006	2031	4,05%	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
NWB	10,0	Fixe	2007	2032	4,59%	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
NWB	20,0	Fixe	2007	2032	4,75%	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
NWB	10,0	Fixe	2007	2032	4,82%	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
NWB	10,0	Fixe	2008	2033	4,78%	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
NWB	10,0	Fixe	2008	2033	4,74%	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
NWB	30,0	Fixe	2008	2033	4,88%	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
NWB	200,6	Fixe	2009	2036	4,80%	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6
NWB	10,0	Fixe	2007	2037	4,81%	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
NWB	50,0	Fixe	2008	2039	2,66%	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Subtotaal:	450,6				4,34%	19,6	18,2	17,7	17,0	17,0
NWB-PPS	154,4	lineair	2016	2031	4,96%	7,2	6,2	5,3	4,3	4,3
Totaal:	605,0				4,49%	26,8	24,4	23,0	21,3	21,3

In totaal bedraagt de langlopende geldleningenportefeuille ultimo 2023 € 605,0 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage van deze geldleningen is 4,49%.

De portefeuille bestaat uit leningen voor de herfinanciering van de PPS uit 2016 en leningen voor de eigen activa. De PPS-lening is per 1 januari 2024 € 154,4 miljoen groot en loopt nog acht jaar; hierop wordt elk jaar circa € 20 miljoen afgelost.

De overige leningen hebben per 1 januari 2024 een omvang van € 450,6 miljoen. De individuele leningen worden elk voor zich aan het eind van de looptijd ineens afgelost. Hierop is één uitzondering: de lening van € 200,6 miljoen die in 2036 afloopt, wordt in zeven termijnen afgelost (zes keer € 28,5 miljoen en een slottermijn van € 29,6 miljoen) met een ritme van 2028-2031 en 2034-2036.

In de periode 2024-2028 bedragen de aflossingen in totaal € 98,5 miljoen. De overige € 352 miljoen wordt afgelost in de periode 2029-2039.

Tot en met de begroting 2023 was vanwege de lage rente vervroegd aflossen van de huidige leningen zonder kosten niet mogelijk. Vervroegde aflossing betekent dat het verschil met nieuwe leningen als oversluitkosten moet worden betaald. Daardoor vervalt het voordeel van vroegtijdige herfinanciering. Aangezien in 2023 de marktrenten zijn gestegen, zullen we in 2024 de leningenportefeuille en de optie van vervroegd aflossen opnieuw tegen het licht houden. Dit zal worden gecombineerd met de financieringsbehoefte die gaat ontstaan door enerzijds de aflossing van bestaande leningen en anderzijds de op handen zijnde grote investeringsopgaven.

In 2024 gaan wij het Treasurystatuut herzien.

Liquiditeitsprognose en ontwikkeling schuldpositie

Op grond van de berekende cashflow, waarbij rekening is gehouden met het verwachte investeringsvolume, de afschrijvingen en het verwachte exploitatieresultaat, is er in 2024 en 2025 geen aanvullende financiering nodig. De schuldpositie van Delfland bestaat uit kortlopende gelden (rekening-courant en schatkist) en langlopende geldleningen, inclusief herfinanciering PPS. De totale schuldpositie per 1 januari 2024 bedraagt inclusief het voordelige saldo in de rekening-courant € 574,5 miljoen.

Netto schuldquote

Het verloop van de NSQ geven we hierna weer in zowel tabelvorm als grafiekvorm (van 2021 tot en met 2028). Het niveau in 2023 ligt onder de waarde van 250% die is opgenomen in het coalitieakkoord. Door de verhoogde belastingopbrengst door de energieopslag van € 19,5 miljoen (was € 22,6 miljoen in 2023) en door extra reservering voor grote investeringsopgaven daalt de NSQ verder tot 165% in 2026. Vanaf 2027 beginnen de uitgaven voor de vervanging van De Grote Lucht door te werken in de schuldpositie. Hierdoor wordt de neerwaartse trend onderbroken en gaat de NSQ oplopen.

Schuldpositie per 31 december	Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Leningen PPS	193,7	174,7	154,4	134,6	114,8	95,4	74,7	52,7
Overige leningen	470,6	470,6	450,6	430,6	400,6	380,6	380,6	352,1
Rekening-courant	-67,1	-90,1	-60,6	-32,6	15,2	42,9	146,4	264,0
Vlottende activa/passiva	13,8	28,9	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Totaal schuldpositie	611,0	582,1	574,5	562,6	560,7	548,8	631,7	698,8

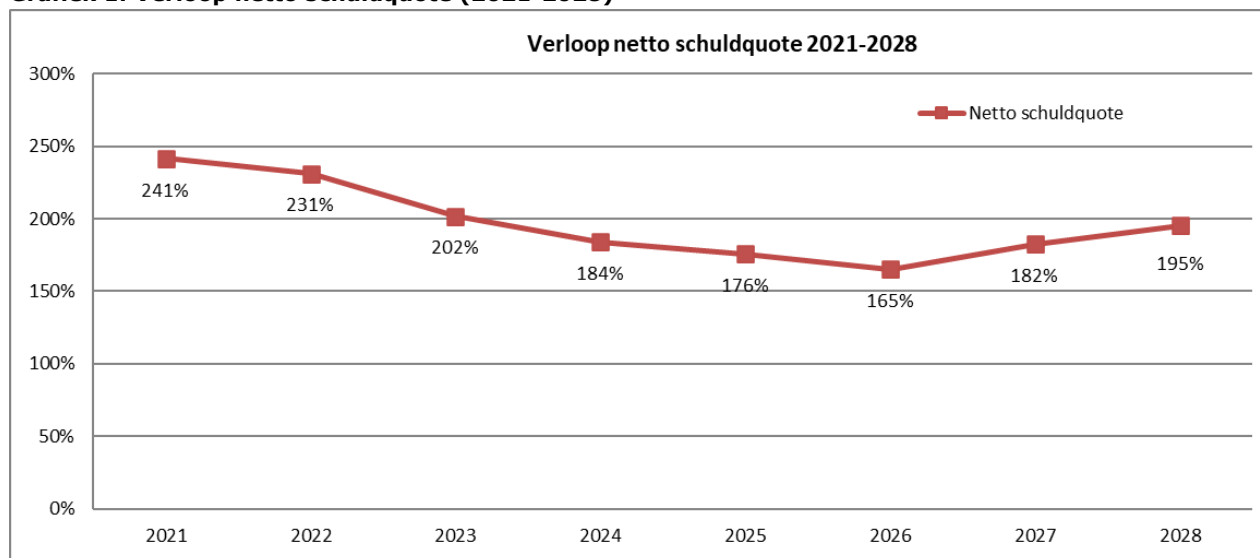
Opbrengsten	Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Netto-opbrengsten waterschapsbelastingen + GOAW	253,1	251,9	284,8	306,0	318,9	332,3	346,3	357,9
Opbrengsten	253,1	251,9	284,8	306,0	318,9	332,3	346,3	357,9

Netto schuldquote	241%	231%	202%	184%	176%	165%	182%	195%

Nieuwe leningen vanaf 2025-2026

Uit het overzicht hiervoor kunnen we afleiden dat een deel van de schuldpositie vanaf 2025 bestaat uit een negatief rekening-courantpositie. De rekening-courantpositie is bedoeld voor kortlopende schulden. In de tabel is goed zichtbaar dat vanaf 2025-2026 nieuwe langlopende leningen moeten worden aangetrokken. De rente waartegen deze leningen kunnen worden aangetrokken, is op dit moment niet bekend. In de meerjarenraming 2025-2028 is uitgegaan van 3,5%.

Grafiek 1: Verloop netto schuldquote (2021-2028)

4.3 Reserves en voorzieningen

Algemene reserves

De algemene reserves dienen vooral om eventueel toekomstige tegenvallers van algemene aard te kunnen opvangen. Delfland onderscheidt de algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem en de algemene reserve weerstandsvermogen zuiveringsbeheer. Daarnaast kent Delfland de algemene reserve vrij besteedbaar. Deze reserve is met ingang van 1 januari 2022 ingesteld en wordt gevuld met efficiencyvoordelen uit een positief jaarresultaat.

Voor 2024 wordt een onttrekking begroot van € 1,3 miljoen om de kosten van het project Digitale transformatie te dekken.

Reserves (bedragen * € 1.000)	Saldo 31-12-22	Rekening 2022	Saldo 1-01-23	Mutaties 2023	Burap 2023	Saldo 31-12-23	Mutaties 2024	Saldo 31-12-24
Algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem	27.600	-	27.600	-	-	27.600	-	27.600
Algemene reserve weerstandsvermogen zuivering	7.400	-	7.400	-	-	7.400	-	7.400
Algemene reserve vrij inzetbaar	5.548	4.374	9.922	-1.395	-6.512	2.015	-1.250	765
Totaal algemene reserves	40.548	4.374	44.922	-1.395	-6.512	37.015	-1.250	35.765

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Om de tarieven te egaliseren heeft Delfland per taak drie reserves tot zijn beschikking: de kostenegaliseringsreserve, tariefdempingreserve en tariefegalisatie-reserve.

Reserves (bedragen * € 1.000)	Saldo 31-12-22	Rekening 2022*	Saldo 1-01-23	Mutaties 2023	Burap 2023	Saldo 31-12-23	Mutaties 2024	Saldo 31-12-24
Kostenegaliseringsreserve watersysteem	350	903	1.253	-	-1.253	-	-	-
Kostenegaliseringsreserve zuiveringssysteem	700	-700	-	-	-	-	-	-
Tariefdempingreserve watersysteem	5.077	4.188	9.265	-3.725	-	5.540	-1.200	4.340
Tariefdempingreserve zuiveringssysteem	6.660	200	6.860	-3.100	3.070	6.830	-2.800	4.030
Tariefegalisatie-reserve watersysteem	-	-	-	-	-	-	400	400
Totaal egaliseringsreserves	12.787	4.591	17.378	-6.825	1.817	12.371	-3.600	8.771

* De bestemming van het resultaat 2022 is inclusief de verschuiving van de restantsaldi uit de kostenegaliseringsreserves naar de tariefdempingsreserves (conform de jaarrekening 2022).

Kostenegaliseringsreserves

De kostenegaliseringsreserves watersysteem en zuiveringsbeheer zijn ingesteld om de begrote kosten voor uitgestelde of vertraagde werkzaamheden te reserveren. Als de werkzaamheden in het volgende begrotingsjaar alsnog worden uitgevoerd, zijn die kosten uit deze reserves te dekken.

Tariefdempingreserves

De tariefdempingreserves worden ingezet om na de berekening van de belastingtarieven volgens de bestaande systematiek een of meer tarieven te compenseren (lees: te verlagen). Voor 2024 zetten we beide reserves in: € 1,2 miljoen binnen het watersysteem voor de categorie ongebouwd en € 2,8 miljoen voor zuiveringsbeheer.

Tariefegalisatie-reserves

Het coalitieakkoord 2023-2027 legt meer nadruk op waterkwaliteit. Hiervoor wordt € 3 miljoen per jaar extra beschikbaar gesteld. Vanuit het programmamanagement is een programmering van activiteiten ontwikkeld voor 2024 en verder. Omdat het tijd kost om bepaalde activiteiten op te starten en vacatures in te vullen, is het benodigd budget € 2,6 miljoen voor 2024. Het

restant van € 0,4 miljoen wordt gestort in de tariefegaliseringsreserve watersysteem zodat het beschikbaar blijft voor het programma gedurende deze bestuursperiode.

Overige bestemmingsreserves

In relatie tot investeringsprojecten kunnen bestemmingsreserves worden opgebouwd om de kapitaallasten van toekomstige investeringsuitgaven te dekken. Het gaat hierbij om nieuwe investeringen en uitbreidingsinvesteringen.

Reserves (bedragen * € 1.000)	Saldo 31-12-22	Rekening 2022	Saldo 1-01-23	Mutaties 2023	Burap 2023	Saldo 31-12-23	Mutaties 2024	Saldo 31-12-24
Reserve Zoetwaterfabriek	1.197	-	1.197	-	-	1.197	-	1.197
Egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder	29.159	-	29.159	5.214	-	34.373	8.533	42.905
Reserve kapitaallasten investeringen watersysteem	22.248	-	22.248	-	-	22.248	500	22.748
Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringssysteem	44.063	-	44.063	7.000	-	51.063	4.851	55.914
Totaal bestemmingsreserves	96.667	-	96.667	12.214	-	108.881	13.884	122.764

Egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder

Door de in 2016 tot stand gekomen herfinanciering van de PPS is vanaf 2016 tot en met 2030 een jaarlijks voordeel ontstaan en over de jaren 2031, 2032 en 2033 een nadeel. In verband daarmee is in 2016 een egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder ingesteld. Als gevolg hiervan is afgesproken om tot en met 2030 jaarlijks € 5,2 miljoen te storten in de egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder. Vervolgens zal in 2031 tot en met 2033 kapitaal aan de reserve worden onttrokken om de hogere lasten te compenseren.

Volgens de huidige verwachtingen komen de kosten in 2031 tot en met 2033 hoger uit dan waarmee in 2016 rekening is gehouden. Dat betekent dat de jaarlijkse reservering van € 5,2 miljoen onvoldoende zal zijn. Om straks de hogere kosten te kunnen dekken, wordt met ingang van 2024 de jaarlijkse storting verhoogd naar € 8,5 miljoen.

Reserve Zoetwaterfabriek

Deze reserve is bedoeld voor de dekking van de kapitaallasten van investeringen in de Zoetwaterfabriek. De ontwikkeling van de Zoetwaterfabriek op het huidige terrein van De Groote Lucht is stopgezet. Besloten is om de uitwerking onderdeel te laten zijn van het project 'De Groote Lucht'. Tot die tijd blijft de reserve intact.

Reserves ter dekking van toekomstige investeringen

De reserves ter dekking van de toekomstige investeringen watersysteem en zuiveringsbeheer zijn bedoeld om de afschrijvingskosten te dekken van de toekomstige investeringen voor de twee taken. In de begroting 2024 is voor beide taken een storting opgenomen: € 0,5 miljoen voor het watersysteem en € 4,9 miljoen voor het zuiveringsbeheer voor de nieuwe De Groote Lucht en Europese Richtlijnen Stedelijk Afvalwater.

In de tabel hierna vatten we de drie soorten reserves samen. In hoofdstuk 7 Balans laten we de meerjarige ontwikkeling van de reserves zien.

Reserves (bedragen * € 1.000)	Saldo 31-12-22	Rekening 2022	Saldo 1-01-23	Mutaties 2023	Burap 2023	Saldo 31-12-23	Mutaties 2024	Saldo 31-12-24
Algemene reserves	40.548	4.374	44.922	-1.395	-6.512	37.015	-1.250	35.765
Egaliseringsreserves	12.787	4.591	17.378	-6.825	1.817	12.371	-3.600	8.771
Bestemmingsreserves	96.667	-	96.667	12.214	-	108.881	13.884	122.764
Totaal reserves	150.002	8.965	158.967	3.994	-4.695	158.267	9.034	167.300

Voorzieningen

Voorzieningen (bedragen * € 1.000)	Saldo 31-12-22	Saldo 31-12-23
Voorziening wachtgeld	18	18
Voorziening pensioen (oud-)bestuurders	368	368
Totaal voorzieningen	386	386

De hoogte van de voorzieningen en inherent daaraan de stortingen en onttrekkingen worden met het opstellen van de jaarrekeningen bepaald. Deze worden niet (meerjarig) begroot.

Voorziening wachtgeld

De voorziening wachtgeld dekt de toekomstige wachtgeldaanspraken van ex-medewerkers en collegeleden. Het betreft een zogenaamde arbeidsgerelateerde verplichting. Hiervoor moet in overeenstemming met artikel 4.55 van het Waterschapsbesluit een voorziening worden gevormd.

Voorziening pensioen

Voor (oud-)bestuurders is pensioen opgebouwd bij een verzekeraar. De opbouw hiervan is vanwege aangepaste wetgeving gestopt in 2022. Het opgebouwde bedrag blijft bij de verzekeraar staan en kan worden aangesproken. Bijvoorbeeld als we een verzoek krijgen voor waardeoverdracht.

Om aan onze huidige en toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen, is een voorziening getroffen. De voorziening is opgebouwd uit twee delen: de premie die in 2022 zou zijn gestort bij de verzekeraar en een bedrag om het tekort aan te vullen als gevolg van indexatie (benodigd kapitaal minus beschikbaar kapitaal).

4.4. Risico's en weerstandsvermogen

Risicomanagement

Delfland hanteert een organisatie-breed risicobeleid op grond waarvan twee keer per jaar een integrale (her)beoordeling plaatsvindt van onze top-risico's. Om deze risico's op een objectieve manier te kunnen beoordelen en met elkaar te kunnen vergelijken, hanteert Delfland een uniforme risicomatrix waarin alle risico's gescoord worden op financiële impact, veiligheid, reputatie, wet- en regelgeving, bedrijfszekerheid, droge voeten, kwaliteit leefomgeving, schoon water, ecologie en chemie. Dit proces stelt ons in staat om de benodigde weerstandscapaciteit te onderbouwen. Hiermee voldoen we aan de wettelijke verplichting voor waterschappen om de risico's in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken.

Proces van risicoanalyse en -kwantificering

Allereerst wordt de aard van het risico beschreven, evenals de mogelijke oorzaken en gevolgen, en de genomen of te nemen beheersmaatregelen. Vervolgens wordt het risico geanalyseerd en beoordeeld, wat resulteert in een inschatting van het risiconiveau. Dit is gedaan door te kijken naar de kans dat het risico zich manifesteert (de frequentie) en de geschatte impact (de ernst) ervan op onze organisatie. Hierbij onderscheiden we zes risiconiveaus: verwaarloosbaar, laag, medium, hoog, zeer hoog en ontoelaatbaar. Bij de beoordeling van het risico houden we rekening met de bestaande beheersmaatregelen. Ook beoordelen we of de bestaande beheersmaatregelen volstaan om het risico te accepteren of dat we deze moeten aanscherpen. Dit proces doorlopen we tenminste tweemaal per jaar. De tabel verderop geeft de actueel onderkende top-risico's weer. Dat wil zeggen: risico's met het niveau hoog en zeer hoog of die vanwege hun strategische relevantie centraal gemonitord worden.

Actualisering van de risico's

Het actuele overzicht van top-risico's voor Delfland staat in bijlage 4. Ten opzichte van de begroting 2023 voerden we de volgende risico's af, omdat ze niet meer actueel zijn of omdat ze niet meer als top-risico worden beschouwd:

- Niet bijhouden klimaatverandering: het niet bijhouden van het tempo van de klimaatverandering brengt risico's met zich mee voor de waterveiligheid en het watersysteem. Omdat dit eerder een versterkend effect heeft op andere risico's dan dat het een risico an sich is, is het als oorzaak meegewogen in de bestaande risico's voor de waterveiligheid en het watersysteem en als separaat risico afgevoerd. Klimaatverandering blijft een strategisch relevante ontwikkeling en kan in de toekomst tot nieuwe top-risico's leiden.
- Aanscherping van de normering van de primaire keringen: in 2017 zijn nieuwe normen voor primaire keringen opgesteld. De analyse wat deze nieuwe norm betekent voor onze opgave is in 2022 afgerond. Voor de toekomst is het beeld dat nieuwe inzichten (in de wijze waarop we de analyse uitvoeren) de opgave eerder zullen verminderen dan vermeerderen. Dit merken we dan ook niet langer aan als top-risico, maar blijft in beeld bij de reguliere bedrijfsvoering.
- Vervallen van de koepelvrijstelling voor de btw: de eerder voorgenomen inperking van de koepelvrijstelling is opgeschort in afwachting van Europese regelgeving. Het risico is voor nu niet meer actueel.

Ook identificeren we één nieuw top-risico:

- Lange-termijn systeemeisen waterketen: de waterketen van Delfland heeft zich historisch ontwikkeld. Daarbij zijn diverse keuzes gemaakt, passend in de tijd. Het huidige systeem is behoorlijk belast, waarbij de mogelijkheden om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen beperkt is. Hierdoor bestaat een aanzienlijk risico dat de huidige systemen niet passend zijn bij de toekomstige behoeftes.

Daarnaast heeft het (bestaande) PFAS-risico nog toelichting. Dit risico was al enige tijd in beeld, maar was nog in analyse. Op basis van een eerste inschatting is het in risicocategorie 'hoog' geplaatst. Het risico zoals dit was gedefinieerd, betrof echter niet zozeer de aanwezigheid van PFAS in het oppervlaktewater, maar de aanwezigheid van deze stoffen in de grond of bagger. Hierdoor lopen werkzaamheden vertraging op of is sprake van extra kosten bij het onderhoud aan de kering of het baggeren van de watergangen. In het licht van recente ontwikkelingen naar aanleiding van het verschenen artikel van Pointer over ernstig verhoogde PFOS-waarden in een sloot op het bedrijventerrein Forepark in Den Haag, zal dit risico grondig herbeoordeeld worden. Dit betreft zowel de scope en het risiconiveau als de te nemen beheersmaatregelen.

Benodigde weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen is de financiële buffer die Delfland minimaal nodig heeft om onvoorziene kosten als gevolg van optredende incidenten gedurende het boekjaar 2024 te kunnen opvangen. Delfland gaat uit van een benodigd weerstandsvermogen van afgerond € 25 miljoen.

In de volgende tabel is aangegeven in welke mate de geïdentificeerde risico's een aandeel hebben in de omvang van het benodigde weerstandsvermogen. Om de omvang van de algemene reserve weerstandsvermogen per taak te kunnen beoordelen, worden de risico's, toegerekend aan de twee wettelijke taken: zuiveringsbeheer (ZB) en watersysteembeheer (WS). Enkele risico's hebben betrekking op beide taken.

Nr	Omschrijving	Risico	Taak	Bedrag
1	Niet halen KRW-doelen	Zeer Hoog	WS	-
2	Dijkdoorbraak primaire waterkering	Hoog	WS	-
3	Dijkdoorbraak regionale waterkeringen	Hoog	WS	10,15
4	Lokale verontreiniging watergang	Hoog	WS	3,38
5	Dienstverlening vergoeding PPS	Hoog	ZB	4,18
6	Ongeval tijdens werkzaamheden	Hoog	Beide	-
7	Explosieve groei blauwalg en kroos	Hoog	WS	-
8	Wateroverlast	Hoog	WS	1,29
9	Verleggen persleidingen op aangeven derden	Hoog	ZB	0,86
10	Functionele mismatch van installaties	Hoog	ZB	1,29
11	Lange-termijn systeemeisen waterketen	Hoog	ZB	-
12	PFAS bij grondwerken	Hoog	WS	1,29
13	ICT beschikbaarheid	Hoog	Beide	1,29
14	Veroudering zuiveringsinstallaties	Hoog	ZB	-
15	ICT betrouwbaarheid en integriteit	Hoog	Beide	-
16	Lekkage persleiding	Medium	ZB	-
17	Pandemie	Medium	Beide	-
18	Onvoldoende zoet water beschikbaar door droogte	Medium	WS	1,02
19	Verplichte amovering persleidingen Den Haag	Medium	ZB	0,26
	Totaal			25,01

Beschikbare weerstandsvermogen

Het beschikbare weerstandsvermogen bestaat uit het geheel aan beschikbare middelen om de risico's financieel af te dekken. Naast de (wettelijk verplichte) post voor onvoorzien gaat het om de algemene reserve voor zowel het watersysteem als de zuivering. De omvang van deze middelen per 1 januari 2024 bedraagt € 37 miljoen, zoals weergegeven in de volgende tabel.

Onderdeel weerstandsvermogen	01-01-2024
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	27,6
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	7,4
Algemene reserve vrij besteedbaar	2,0
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	37,0

Beoordeling weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen van Delfland per 1 januari 2024 is als volgt:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigd weerstandsvermogen}} = \frac{\text{€ 37 mln.}}{\text{€ 25 mln.}} = 1,48$$

We streven naar een ratio weerstandsvermogen (x) van tussen de 1,0 en 1,4. Op grond van de waarderingstabel is ons weerstandsvermogen dan ook ruim voldoende.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	2,0 < x	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	x < 0,6	Ruim onvoldoende

4.5 EMU-saldo

Op basis van de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028 geven we in de volgende wettelijk voorgeschreven tabel de ontwikkeling van het EMU-saldo weer. In deze tabel nemen we ook de individuele referentiewaarde op van het EMU-saldo voor Delfland over de periode 2024-2028.

Uit de tabel blijkt dat het geraamde EMU-saldo voor Delfland over alle jaren (ruimschoots) binnen de toegestane individuele referentiewaarde blijft. Delfland voldoet daarmee aan de eisen van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof).

Meerjarig EMU-saldo	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Exploitatiesaldo (voor bestemming resultaat)	4,9	-0,7	9,0	10,5	20,5	24,6	26,7
Investeringsuitgaven (bruto)	-18,5	-31,6	-36,8	-48,0	-49,1	-150,5	-140,6
Afschrijvingen	42,4	40,2	39,6	39,6	40,3	43,1	46,9
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	0,1	0					
Onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van de exploitatie	0	0					
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-0,1	0					
Totaal EMU-saldo	28,7	7,9	11,8	2,1	11,7	-82,8	-67,1
Referentiewaarde voor Delfland			-50,3	-50,9	-51,4	-52,0	-52,6

Vanaf 2027 wordt het EMU-saldo negatief en komt het saldo onder de referentiewaarde. Dit wordt veroorzaakt door investeringen in de nieuwe De Groote Lucht. Het onder de referentiewaarde komen, heeft geen gevolgen voor Delfland en de waterschapsector.

4.6 Waterschapsbelastingen

Zie paragraaf 3.5.4 voor de waterschapsbelastingen.

4.7 Wet open overheid

Met de inwerkingtreding van de Wet open overheid (Woo) per 1 mei 2022 is Delfland verplicht om in zowel de begroting (wat gaan we doen?) als in de jaarstukken (wat hebben we gedaan?) hierover te rapporteren in een aparte paragraaf. In deze openbaarheidsparagraaf gaan we in op de volgende verplichte onderdelen:

1. De actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo).
2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf categorieën (artikel 3.1 Woo).
3. De passieve openbaarmaking (hoofdstuk 4 Woo).
4. De informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo).
5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo).
6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren.

1. De actieve openbaarmaking van de verplichte categorieën documenten

In 2023 is een externe architect aangewezen die een Project Start Architectuur (PSA) heeft opgesteld. Deze voorziet in de actieve openbaarmaking van verplichte categorieën documenten. We verwachten dat deze nieuwe infrastructuur in 2024 wordt gebouwd.

2. Inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf categorieën

Binnen Microsoft 365 is een Teams/Sharepoint omgeving ingericht waar alle Woo-verzoeken worden geadmistreerd. Op de publieke website van Delfland zullen alle Woo-verzoeken (geanonimiseerd) gepubliceerd worden. Hiertoe maken we afspraken met de leverancier van de website in het kader van doorzoekbaarheid van en ruimte voor de informatie.

3. De passieve openbaarmaking

Het volledig passief openbaar kunnen maken van de Woo-stukken verwachten we in 2024. Vanaf november 2023 gaan we de Woo verzoeken die sinds de ingang van de Woo zijn geregistreerd deels publiceren. We publiceren het betreffende besluit en melden daarbij dat meer inhoudelijk informatie opvraagbaar is via de Woo-coördinator.

Eind 2023 maken we een start met de registratie van de verschillende URL's van document verzamelingen in de landelijke Woo-index. In 2024 gaan we daarmee verder.

Om dit te realiseren, investeerden we in 2023 veel tijd in het op orde krijgen van de juiste processen en het trainen van medewerkers op dit onderwerp.

4. De informatiehuishouding

Het op orde brengen van de informatiehuishouding is een integraal onderwerp, dat we in samenwerking met informatiemanagement en het project 'Wet en regelgeving project' oppakken. In 2023 maakten we hiermee een start en dit loopt door in 2024. Binnen Delfland treffen we maatregelen voor het duurzaam toegankelijk maken van digitale documenten. Dat zal in 2024 zijn. In 2023 troffen we hiervoor de voorbereidingen, zoals het afstemmen van de architectuur.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Delfland heeft in 2023 formeel een Woo-contactpersoon (1 fte) aangewezen en een waarnemend Woo-contactpersoon. Deze rollen zijn meerjarig van opzet en zijn dus ook in 2024 en volgende jaren beschikbaar.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

De Woo-contactpersoon zal als spin in het web alle Woo-verzoeken ontvangen, informatie verzamelen en antwoorden formuleren. Daarnaast zal er een projectleider actief zijn die binnen Delfland stuurt op de verschillende thema's van de Woo. Voor het anonimiseren (lakken) van privacygevoelige gegevens in de verschillende documenten is in 2023 een laktool aangeschaft. De implementatie en training van de medewerkers voor die tool vond in 2023 plaats en vindt waar nodig ook in 2024 plaats. De beschikbaar gestelde subsidie wordt ook hiervoor aangewend.

Sinds 2022 (en dus ook in 2023) worden alle Woo-verzoeken ingediend en behandeld via de mail. In 2022 is binnen Delfland een start gemaakt met het opstellen van een gewenste nieuwe architectuur, waarmee volledig elektronisch en veilig Woo-verzoeken zijn in te dienen en af te handelen. In 2023 en 2024 wordt met behulp van leveranciers een nieuwe infrastructuur gebouwd. Hiermee gaat Delfland per december 2024 voldoen aan de eis dat Woo-verzoeken elektronisch zijn in te dienen en af te handelen.

4.8 Verbonden partijen

Bij het uitvoeren van de wettelijke en reglementaire taken, de bedrijfsvoering en het behalen van doelstellingen kan Delfland niet alle vraagstukken en uitdagingen alleen aanpakken en oplossen. Het kan wenselijk zijn om voor de uitvoering van bepaalde werkzaamheden een langdurige samenwerking te zoeken met andere waterschappen of met maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners. Delfland werkt daarom samen met andere partijen om doelen op gebieden als klimaatadaptatie, energietransitie en biodiversiteit effectiever en efficiënter te kunnen realiseren of om de organisatie goed uit te rusten en te optimaliseren op het vlak van ICT, belastingen en laboratoriumwerkzaamheden.

Een verbonden partij is volgens het Waterschapsbesluit (artikel 4.1) een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie, waarin Delfland een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder een bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap om met de verbonden partij de doelen van Delfland te behalen, via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht.
- Onder een financieel belang wordt verstaan: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat; het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Op basis van de in 2022 door de VV vastgestelde Nota verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden doen we in de jaarrekening 2024 verslag over wat in de begroting 2024 is opgenomen.

Direct verbonden partijen

De direct verbonden partijen zijn partijen waarin Delfland, conform de definitie van verbonden partijen, zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft.

Andere samenwerkingsverbanden

Naast de partijen die volgens de hiervoor genoemde definitie zijn aan te merken als verbonden partij, zijn er ook partijen waarmee Delfland een samenwerking heeft. Bij deze partijen is wel sprake van een financieel belang, maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang. Bijvoorbeeld omdat de partij waarmee we samenwerken een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een derde partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van een achterliggende en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel er in voorkomende gevallen volgens de definitie dus geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze samenwerkingsverbanden aandacht te besteden.

In bijlage 3 Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden staat een overzicht van de voor Delfland relevante verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.

5. Investeringsramingen

De assetmanagers toetsten de investeringsramingen voor 2024 op realisme en haalbaarheid in de planvorming en uitvoering. Uitgangspunt voor de ramingen is de stand van zaken voor de voortgang van de projecten uit de bestuursrapportage 2023. Vanuit dat vertrekpunt stelden we de ramingen voor 2024 en volgende jaren op.

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Waterkeringen en waterbewustzijn	5,9	9,0	8,7	14,0	13,5	12,0	12,0
Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	1,4	1,6	2,3	3,0	3,0	3,0	2,0
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	3,8	6,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Waterketen en circulariteit	6,7	8,0	14,0	15,2	15,0	15,0	15,0
Organisatie en bedrijfsvoering	0,2	0,0	2,9	2,7	2,7	1,0	1,0
Subtotaal exclusief De Nieuwe Grote Lucht	18,0	24,6	32,9	39,9	39,2	36,0	35,0
Waterketen Nieuwe Grote Lucht	0,0	0,8	3,9	8,1	9,9	114,5	105,6
Totaal	18,0	25,4	36,8	48,0	49,1	150,5	140,6

6. Exploitatierkening

6.1 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstensoorten

Kosten

EMU-omschrijving (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Externe rentelasten	29.453	28.507	24.356	23.821	24.346	24.757	25.766
Afschrijvingen van activa	42.400	40.224	39.577	39.586	40.287	43.110	46.851
Salarissen huidig personeel en bestuurders	36.745	47.744	52.731	54.771	56.171	57.671	59.271
Sociale premies	10.842	12.038	15.021	15.021	15.021	15.021	15.021
Overige personeelslasten	2.200	2.601	3.351	3.301	3.201	3.201	3.201
Personeel van derden	13.913	7.705	8.760	8.504	8.204	8.204	8.204
Duurzame gebruiksgoederen	6.379	5.607	5.164	5.079	5.149	5.064	5.064
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	132	89	118	118	118	118	118
Energie	3.419	3.056	5.309	5.004	4.689	4.689	4.689
Huren en rechten	83	83	83	83	83	83	83
Leasebetalingen	52.325	61.930	64.481	65.982	67.524	69.112	70.724
Pachten en erfpachten	3	4	4	4	4	4	4
Verzekeringen	417	450	501	501	501	501	501
Belastingen	3.014	2.552	2.194	2.194	2.194	2.194	2.194
Onderhoud door derden	8.548	27.176	19.341	20.510	20.848	21.036	21.061
Overige diensten door derden	40.864	38.776	48.014	50.985	52.455	52.892	53.860
Bijdragen aan bedrijven	782	1.131	506	506	606	806	506
Bijdragen aan Rijk	11.873	11.592	12.100	11.200	11.100	13.000	13.500
Bijdragen aan overheden	9.299	10.211	10.892	13.980	11.625	11.908	12.280
Bijdragen aan overige	2.652	-588	560	645	545	530	530
Toevoegingen aan voorzieningen	87	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	100	-1.630	-420	-420	-420	-420
Totaal kosten (a)	275.431	300.989	311.434	321.377	324.252	333.481	343.009

Externe rentelasten en afschrijvingen van activa

De kapitaallasten bestaan uit rentekosten en afschrijvingen. De afschrijvingen in de begroting baseren wij op (1) de projecten die tot en met 31 december 2023 zijn geactiveerd en (2) de actualisatie van de nog te activeren projecten tot en met 2028.

Voor de toe te rekenen rente aan de diverse programmalijnen hanteren wij een omslagpercentage van 3,5%. Dit percentage is gebaseerd op de gemiddelde rentevoet van onze langlopende leningenportefeuille. In dit omslagpercentage is op begrotingsbasis geen rekening gehouden met de verwachte renteopbrengsten van € 2,5 miljoen van ons tijdelijk liquiditeitsoverschot. In de begroting 2024 is dit bedrag als renteresultaat in het programma Financiering verantwoord.

De afwijking van de kapitaallasten tussen de begroting 2023 en de begroting 2024 in de diverse programmalijnen betreffen met name verschuivingen tussen de diverse programmalijnen als gevolg van de actualisatie van de reeds geactiveerde en nog te activeren projecten.

In totaal is in de begroting 2024 sprake van een daling van de kapitaallasten met afgerond € 4,8 miljoen ten opzichte van de begroting 2023. Deze daling betreft € 0,7 miljoen lagere

afschrijvingen en € 4,1 lagere rentekosten. Dit komt enerzijds door aflossingen op langlopende geldleningen en anderzijds door rentebaten op ons tijdelijk liquiditeitsoverschot.

Personeelskosten (salarissen, sociale lasten) en personeel van derden

De personeelskosten stijgen door nominale ontwikkeling (cao). Deze toename bedraagt 4% ten opzichte van 2023. Daarnaast neemt de formatie toe. Enerzijds komt dit door de intensivering van beleid (bijvoorbeeld waterkwaliteit) en inrichting van de projectorganisatie voor de nieuwe De Grote Lucht (waarvan een deel van de loonkosten wordt geactiveerd). Anderzijds komt dit door de omzetting van personeel van derden naar personeel in loondienst. De kosten van personeel van derden stijgt in 2024 onder andere door de inflatie.

Energiekosten

Deze post betreft het energiegebruik in eigen installaties. Door het aflopen van een aantal energiecontracten stijgen de energielasten.

Leasebetalingen

Dit betreft de dienstverleningsovereenkomst met Delfluent voor het beheer en onderhoud van Harnaschpolder en Houtrust. De fee voor de dienstverlening stijgt nominaal met 2,4% per jaar. Daarnaast wordt de fee beïnvloed door prijzen van energie en grondstoffen (chemicaliën). De energiekosten zijn met ongeveer € 3,1 miljoen gedaald. De energieopslag is om die reden met € 2 per vervuilingseenheid verlaagd. Daarentegen zorgt de inflatie, bijvoorbeeld ten aanzien van de kosten van chemicaliën voor opwaartse druk.

Onderhoud door derden en overige diensten door derden

Tussen deze twee posten vond een verschuiving plaats, waardoor het lijkt dat de ene post fors toeneemt en de ander afneemt. Per saldo is de stijging van 2023 naar 2024 beperkt. In de post Overige diensten door derden zijn tevens de hogere kosten voor loonontwikkeling en inflatie meerjarig opgenomen.

Onvoorzien

In 2024 is een stelpost van € 1 miljoen opgenomen als taakstelling voor de waterketen. Dit is één van de dekkingskeuzen om de oplopende kosten waar mogelijk te beperken. Gedurende het jaar wordt bekeken waar een besparing mogelijk is binnen de waterketen.

Opbrengsten

EMU-omschrijving (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Externe rentebaten	543	0	0	0	0	0	0
Dividend	689	827	827	827	827	827	827
Baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	350	500	500	500	500	500	500
Uitlening van personeel	505	293	411	411	411	411	411
Verkoop van grond	741	500	300	250	200	200	200
Verkoop van duurzame goederen	15	0	0	0	0	0	0
Verkoop van overige goederen	15.872	6.010	7.408	6.128	5.708	5.708	5.708
Opbrengst uit grond en water	217	315	323	323	323	323	278
Huuropbrengst uit overige eigendommen	250	180	180	180	180	180	180
Diensten voor derden	16.842	17.055	18.993	18.986	18.979	18.974	18.974
Bijdragen van overheden	857	3.272	1.993	1.778	1.723	1.171	1.171
Bijdragen van overige	178	50	50	50	50	50	50
Waterschapsbelastingen totaal	250.968	277.739	298.195	311.470	325.333	339.743	351.643
Oninbaar/kwijtschelding	-7.736	-9.949	-11.223	-11.542	-11.980	-12.455	-12.732
Financiering en geactiveerde lasten	0	3.497	2.510	2.498	2.466	2.466	2.466
Totaalopbrengsten (b)	280.291	300.289	320.467	331.858	344.719	358.098	369.675

Verkoop van overige

In de bestuursrapportage 2023 zijn de opbrengsten door verkoop van groengas en duurzaamheidscertificaten naar beneden bijgesteld tot een bedrag van € 6,0 miljoen. Voor 2024 wordt verwacht dat de opbrengsten hoger uitvallen.

Financiering en geactiveerde lasten

Voor de nieuw te bouwen De Grootte Lucht worden de uren geactiveerd (van zowel eigen personeel als personeel van derden), die de interne organisatie voor dit project maakt. Vanaf 2024 worden de kosten verantwoord onder de personeelskosten; de dekking (geactiveerde lasten) wordt op deze post verwerkt.

De financiering betreft de doorbelasting van de rentekosten (en baten) aan de diverse activa. Normaliter is dit budgetneutraal. In 2023 was in de initiële begroting geen rekening gehouden met rentebaten op het schatkistbankieren. Deze baten zijn in de Burap 2023 opgenomen, maar konden niet meer worden toegerekend aan de diverse activa. Hierdoor staat in 2023 een rentebate van € 3,5 miljoen verantwoord.

Bestemming exploitatieresultaat voor en na mutaties reserves

Het totaal aan kosten en opbrengsten levert een exploitatieresultaat op voor bestemming. Vervolgens worden de reserves gemuteerd (onttrekkingen zoals tariefdemping en stortingen zoals reservering toekomstige kapitaallasten) en krijgen we een exploitatieresultaat na bestemming. In de begroting en meerjarenraming dient het exploitatieresultaat na bestemming nul (0) te zijn.

EMU-omschrijving (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal kosten (a)	275.431	300.989	311.434	321.377	324.252	333.481	343.009
Totaalopbrengsten (b)	280.291	300.289	320.467	331.858	344.719	358.098	369.675
Exploitatieresultaat voor bestemming (a-b) *	-4.860	700	-9.034	-10.481	-20.467	-24.617	-26.666
Toevoegingen aan reserves	7.958	12.214	14.284	16.156	21.727	25.917	30.416
Onttrekkingen aan reserves	-12.063	-12.914	-5.250	-5.675	-1.260	-1.300	-3.750
Resultaat na bestemming	-8.965	0	0	0	0	0	0

* Een minteken voor het exploitatieresultaat betekent dat er meer opbrengsten zijn dan kosten.

6.2 Exploitatierkening per programma per taak

De volgende tabel geeft de verdeling weer van de exploitatiesaldi van de programma's naar de hoofdtaken watersysteembeheer (WS) en zuiveringsbeheer (ZB). Deze verdeling is gebaseerd op de toerekening van de kosten volgens de voorgeschreven begrotingsstructuur van beleids- en beheersproducten (BBP-structuur). De kostenverdeling wordt conform de nota systematiek kostenverdeling toegepast.

Het exploitatieresultaat voor bestemming is het saldo van de netto kosten en de belastingopbrengsten. Dit resulteert in een nadelig resultaat of een voordelig resultaat (bedragen met een minteken zijn een voordelig resultaat). Vervolgens vinden reservemutaties plaats. Mutaties bestaan uit onttrekkingen, zoals voor de tariefdemping, en stortingen, zoals voor toekomstige kapitaallasten.

Programma	Begroting 2024			Raming 2025			Raming 2026		
	WS	ZB	Totaal	WS	ZB	Totaal	WS	ZB	Totaal
Waterkeringen	34,6	0,0	34,6	34,9	0,0	34,9	35,6	0,0	35,6
Waterkwaliteit	19,6	0,0	19,6	20,9	0,0	20,9	21,5	0,0	21,5
Waterkwantiteit	53,1	0,2	53,2	58,1	0,2	58,3	55,4	0,2	55,6
Waterketen	0,1	144,6	144,7	0,1	148,1	148,2	0,2	151,6	151,7
Financiën	-124,0	-156,9	-280,9	-127,8	-165,6	-293,4	-131,1	-174,8	-305,9
Organisatie en bedrijfsvoering	17,5	2,2	19,7	18,2	2,4	20,6	18,6	2,5	21,1
Resultaat voor bestemming	1,0	-10,0	-9,0	4,4	-14,9	-10,5	0,1	-20,6	-20,5
Toevoegingen aan reserves	0,9	13,4	14,3	1,1	15,2	16,3	1,2	20,7	21,9
Onttrekkingen aan reserves	-1,8	-3,4	-5,3	-5,5	-0,3	-5,8	-1,3	-0,1	-1,4
Resultaat na bestemming	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programma	Raming 2027			Raming 2028		
	WS	ZB	Totaal	WS	ZB	Totaal
Waterkeringen	41,2	0,0	41,2	41,9	0,0	41,9
Waterkwaliteit	22,4	0,0	22,4	22,5	0,0	22,5
Waterkwantiteit	55,5	0,2	55,7	54,2	0,2	54,3
Waterketen	0,2	156,6	156,8	0,2	162,9	163,1
Financiën	-136,7	-183,8	-320,5	-136,7	-191,4	-328,1
Organisatie en bedrijfsvoering	17,2	2,6	19,9	17,2	2,4	19,6
Resultaat voor bestemming	-0,2	-24,4	-24,5	-0,7	-25,9	-26,7
Toevoegingen aan reserves	1,2	24,9	26,1	1,0	29,4	30,4
Onttrekkingen aan reserves	-1,0	-0,5	-1,5	-0,3	-3,5	-3,8
Resultaat na bestemming	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

7. Balans en reserves

7.1 Balans

Hieronder geven we vereenvoudigd de meerjarige balans weer.

Balans (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Vaste activa	741.349	732.725	729.948	738.328	747.097	854.534	948.316
Rekening-courant	92.143	60.552	32.573	0	0	0	0
Kortlopende vorderingen	20.743	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Totaal activa	854.235	813.277	782.521	758.328	767.097	874.534	968.316
Reserves	158.967	158.267	167.300	177.781	198.248	222.865	249.532
Voorzieningen	385	0	0	0	0	0	0
Rekening-courant	0	0	0	15.164	42.899	146.413	263.985
Opgenomen geldleningen	470.588	450.588	430.588	400.588	380.588	380.588	352.088
PPS-lening	174.650	154.423	134.633	114.795	95.362	74.668	52.711
Netto vlottende schulden	49.645	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal passiva	854.235	813.277	782.521	758.328	767.097	874.534	968.316

Toelichting

- De vaste activa is de som van de boekwaarde (waarde investering minus de afschrijvingen) van in gebruik zijnde activa en onderhanden werken.
- De verwachting is dat het saldo op de rekening-courant na 2024 negatief wordt. In 2027 komt het saldo onder de kasgeldlimiet van € 76.622 (het saldo dat we negatief mogen staan).
De oorzaak voor het negatieve saldo zijn tweeledig: in 2024 tot en met 2027 wordt van de bestaande leningenportefeuille € 150 miljoen afgelost (zie aan de passivazijde de afname van de regels Opgenomen geldleningen en PPS-lening). Als we 2023 (€ 40 miljoen) en 2028 (€ 50 miljoen) erbij optellen, komen we zelfs uit op € 240 miljoen. Daarnaast is de verwachting dat vanaf 2027 de realisatie van de nieuwe De Groote Lucht start. Eerst met de grondaankoop en het bouwrijp maken om vervolgens de installatie te gaan bouwen. Dat brengt grote investeringen met zich mee die doorlopen tot na deze meerjarenraming. Wij zullen nieuwe leningen afsluiten.
- De kortlopende vorderingen en de netto vlottende schulden zijn constant gehouden in het overzicht.
- Het voordelig resultaat van enig jaar wordt toegevoegd aan de reserves.
- De voorzieningen worden niet begroot. De dotaties en onttrekkingen worden met het opstellen van de jaarrekening bepaald.

7.2 Reserves

Reserves per 31 december (bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
<i>Algemene reserves</i>							
Algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem	27.600	27.600	27.600	27.600	27.600	27.600	27.600
Algemene reserve weerstandsvermogen zuivering	7.400	7.400	7.400	7.400	7.400	7.400	7.400
Algemene reserve vrij inzetbaar	5.548	2.015	765	265	5	5	5
Totaal algemene reserves	40.548	37.015	35.765	35.265	35.005	35.005	35.005
<i>Egalisatiereserves</i>							
Kostenegalisatiereserve watersysteem	350	-	-	-	-	-	-
Kostenegalisatiereserve zuiveringssysteem	700	-	-	-	-	-	-
Tariefdempingreserve watersysteem	5.077	5.540	4.340	2.090	1.090	290	40
Tariefdempingreserve zuiveringssysteem	6.660	6.830	4.030	4.030	4.030	3.530	30
Tariefegalisatiereserve watersysteem	-	-	400	-100	-150	-150	-
Tariefegalisatiereserve zuiveringssysteem	-	-	-	-	-	-	-
Totaal egalisatiereserves	12.787	12.371	8.771	6.421	5.271	3.821	71
<i>Overige bestemmingsreserves</i>							
Reserve Zoetwaterfabriek	1.197	1.197	1.197	1.197	1.197	1.197	1.197
Egalisatiereserve AWZI Harnaspolder	29.159	34.373	42.905	51.438	59.970	68.503	77.035
Reserve kapitaallasten investeringen watersysteem	22.248	22.248	22.748	20.923	22.073	23.223	24.223
Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringssysteem	44.063	51.063	55.914	62.537	74.732	91.117	112.000
Totaal bestemmingsreserves	96.667	108.881	122.764	136.095	157.972	184.039	214.456
Totaal reserves	150.002	158.267	167.300	177.781	198.248	222.865	249.532

Algemene reserves

Het weerstandsvermogen blijft ongewijzigd, zolang de bestaande en nieuwe risico's geen aanleiding vormen tot het aanpassen van dat vermogen (zie paragraaf 4.4 voor Risico's en weerstandvermogen).

Uit de algemene reserve wordt sinds 2023 onttrokken om de kosten van het project Digitale transformatie te dekken. Dit loopt tot en met 2026. Dan is de reserve bijna uitgeput.

Egalisatiereserves

De twee reserves voor tariefdemping zetten we de komende jaren in om de stijging van de tarieven van beide taken enerzijds te dempen en anderzijds gelijkmatig te laten ontwikkelen. De huidige middelen zetten we tot en met 2028 volledig in.

Vanuit het coalitieakkoord 2023-2027 wordt per jaar € 3 miljoen extra beschikbaar gesteld voor waterkwaliteit. Voor 2024 hebben we een programmering gemaakt ter waarde van

€ 2,6 miljoen. Het restant van € 0,4 miljoen wordt gestort in de tariefegaliseringsreserve watersysteem zodat het beschikbaar blijft voor het programma en kan worden ingezet gedurende deze bestuursperiode.

Overige bestemmingsreserves

Egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder

Door de in 2016 tot stand gekomen herfinanciering van de PPS is vanaf 2016 tot en met 2030 een jaarlijks voordeel ontstaan en over de jaren 2031, 2032 en 2033 een nadeel. In verband daarmee is in 2016 een egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder ingesteld. Als gevolg hiervan is afgesproken om tot en met 2030 jaarlijks € 5,2 miljoen te storten in de egaliseringsreserve AWZI Harnaschpolder. Vervolgens zal in 2031 tot en met 2033 kapitaal aan de reserve worden onttrokken om de hogere lasten te compenseren.

Volgens de huidige verwachtingen komen de kosten in 2031 tot en met 2033 hoger uit dan waarmee in 2016 rekening is gehouden. Dat betekent dat de jaarlijkse reservering van € 5,2 miljoen onvoldoende zal zijn. Om straks de hogere kosten te kunnen dekken, wordt met ingang van 2024 de jaarlijkse storting verhoogd naar € 8,5 miljoen.

Reserve kapitaallasten investeringen watersysteem

Om de kapitaallasten van toekomstige investeringen in het watersysteem te kunnen dekken, wordt de reserve de komende jaren aangevuld.

Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringssysteem

Voor het zuiveringssysteem staan grote investeringen op stapel: de nieuwe De Groote Lucht en de Europese Richtlijnen voor Stedelijk Afvalwater. De exacte omvang is voor beide onderwerpen nog niet bekend, maar de verwachting is dat de investeringsopgaven honderden miljoenen aan investeringen met zich meebrengen. De Europese richtlijnen moeten nog worden vastgesteld. Daarna moet worden bepaald welke investeringen de richtlijnen vergen. Voor de nieuwe De Groote Lucht worden de komende twee jaar de investeringsplannen verder uitgewerkt.

Ongeacht de hoogte weten we dat de heffingen hierdoor gaan stijgen. Met name die van zuivering. Met ingang van 2024 wordt jaarlijks een extra opslag op het zuiveringstarief gedaan om (a) een buffer op te bouwen, (b) bestaande leningen af te kunnen lossen en (c) de tariefstijging gelijkmatig te laten ontwikkelen (zie paragraaf 3.5.4 Waterschapsbelastingen).

8. Bijlagen

1. Lijst van begrippen en afkortingen

Activa	Overzicht van bezittingen en vorderingen op de balans.
Afschrijving	Jaarlijkse afboeking van een deel van de boekwaarde van een geactiveerd goed. De jaarlijkse afschrijving brengt de waardevermindering van het actief tot uitdrukking. De afschrijving wordt ten laste gebracht van de rekening, samen met de toegerekende rente (samen ook wel kapitaallasten genoemd).
Aquon	Het gezamenlijke onderzoeksinstituut voor waterkwaliteit van negen waterschappen, waaronder Delfland.
Areaal	(Ook belastingareaal). Het aantal huishoudens en bedrijven in het beheergebied die belastingplichtig is.
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
Balans	Overzicht van bezittingen en vorderingen (activa) en vermogen en schulden (passiva).
BBVW	Het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen bevat de comptabiliteitsvoorschriften voor waterschappen. Hierin staat aan welke voorwaarden begrotingen en verantwoordingen moeten voldoen. Doel is het voorleggen van eenduidige financiële stukken.
Begrotingswijziging	Een aanpassing van ramingen in de begroting gedurende het jaar waarin de begroting in uitvoering is. De verenigde vergadering stelt de begrotingswijzigingen vast.
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid.
Burap	Bestuursrapportage.
Digitale transformatie	Het bieden van maatschappelijke meerwaarde door de verandering van producten, diensten, werkprocessen, cultuur en mensen, gedreven en ondersteund door informatievoorziening en techniek.
DGL	De Groote Lucht.
Dotatie	Toevoeging aan een reserve of voorziening.
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet.
E.V.	Eigen vermogen. Dat deel van het vermogen dat in eigen bezit is. Op de balans zijn dat aan de passiefzijde de algemene reserve, de bestemmingsreserves en een eventueel voordelig exploitatieresultaat.
Egalisatiereserve	Een aangehouden reserve voor het opvangen van schommelingen in de bedrijfsvoering of tarieven.
ESF	Ecologische sleutelfactoren.
Financiering	De wijze waarop Delfland in de behoefte aan geld en kapitaal voorziet het geldbeheer. Uitgaven en inkomsten gaan niet altijd gelijk op en voor investeringen wordt in principe geld geleend. Daardoor kunnen overschotten of tekorten ontstaan.
GR	Gemeenschappelijke regeling. Een publiekrechtelijke samenwerkingsvorm, op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen, tussen verschillende overheden. Het is een vorm van een zogeheten verbonden partij.
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater.
Handback	Op dit moment beheert Delfluent de assets van de zuiveringsinstallaties Houtrust en Harnaschpolder. Het bedrijf is

	verantwoordelijk voor de prestaties van het zuiveren conform het DBFO-contract. Vanaf 2033 komen deze assets (contractueel gezien), inclusief personeel en de bijbehorende kwaliteitssystemen, weer terug naar Delfland.
HVC	Huisvuilcentrale Noord-Holland.
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma.
Investeringsplanning	Het overzicht van alle investeringen die in de begroting zijn opgenomen en die door middel van een krediet worden gefinancierd.
IV	Informatievoorziening
Kapitaallasten	Lasten voor afschrijving en rente op activa.
Kredieten	Het beschikbaar stellen van financiële middelen door de verenigde vergadering om een investering te doen. Aan de lening wordt rente toegekend. Samen met de afschrijvingslasten vormen deze de kapitaallasten.
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water.
KVGR	Kosten voor gemene rekening.
NAD	Netwerk Afvalwaterketen Delfland.
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied.
NSQ	Netto schuldquote. Indicator voor de omvang van de schulden ten opzichte van de opbrengsten (schuldpositie/opbrengst als percentage).
NWB	Nederlandse Waterschapsbank.
Onttrekking	Verlaging van een reserve of voorziening.
Passiva	Overzicht op de balans met eigen en vreemd vermogen.
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen, de verzamelnaam voor meer dan 6000 slecht afbreekbare stoffen.
P&C-cyclus	Planning & control-cyclus. Het proces waarbij aansturing van de organisatie plaatsvindt door doelen te formuleren, termijnen aan te geven, middelen beschikbaar te stellen, verantwoordelijken aan te wijzen, de uitvoering te volgen, de gewenste effecten te normeren, resultaten te meten en alle betrokkenen te informeren. De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken en verifiëren van budgetten in het kader van de begrotingscyclus.
PPS	Publiek-private samenwerking. Hierbij werkt de overheid samen met marktpartijen om iets te realiseren, waarvoor bepaalde samenwerkingsvormen worden bedacht. Een voorbeeld binnen Delfland is de zuiveringsinstallatie in de Harnaschpolder.
Programmabegroting	Het overzicht van geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens de begrotingsvoorschriften (BBVW). De VV stelt jaarlijks de begroting in november vast. Dit wordt de primitieve begroting genoemd. In de loop van het begrotingsjaar stelt de VV hierin wijzigingen vast. Daarom wijkt de uiteindelijke begroting per 31 december af van de primitieve begroting. De begroting wordt ingedeeld in een aantal programma's waarbinnen de doelstellingen zijn geformuleerd die veelal voortvloeien uit het coalitieakkoord.
RBG	De Regionale Belasting Groep. Deze gemeenschappelijke regeling is belast met de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen.
SGBP-3	Derde Stroomgebiedsbeheerplan (2022-2027).
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer, het kenniscentrum van

	de Nederlandse waterschappen en provincies.
Subsidie	Een bijdrage van een derde om een bepaalde activiteit te ondersteunen. De verstrekker ervan stelt meestal voorwaarden aan de besteding en verantwoording van de subsidiegelden.
Treasury	Het beheer van geldstromen, zoals het aantrekken of (tijdelijk) wegzetten van gelden.
TRCF	Total Recordable Case Frequency. Het aantal meldingsplichtige ongelukken per 1 miljoen gewerkte uren.
V.V.	Vreemd vermogen. Dat deel van de passiefzijde van de balans dat geen eigen vermogen is. Dat zijn voorzieningen, leningen en openstaande crediteuren.
VV	Verenigde vergadering, het Algemeen Bestuur van een waterschap.
Weerstandvermogen	Het vermogen om ook in ongunstige tijden activiteiten te kunnen voortzetten.
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden.
Wet hof	Wet houdbare overheidsfinanciën.
WOO	Wet open overheid
ZH-PLG	Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied

2. Delfland in kengetallen

Karakteristiek	Aantal	Eenheid
Oppervlakte van het gebied van Delfland	408	km ²
Aantal inwoners	1,25	miljoen
Aantal gemeenten (gedeeltelijk) binnen Delfland	14	
Aantal huishoudens	544.000	
Hectare wegen	4.650	ha
Exploitatiekosten	311	miljoen €
Exploitatie opbrengsten	320	miljoen €
Exploitatieresultaat	9,0	miljoen €
Investeringsvolume	36,8	miljoen €
Langlopende leningen	451	miljoen €
PPS-langlopende leningen	154	miljoen €
Watergangen in beheer	4.325	km
Primaire watergangen	1.190	km
Secundaire watergangen	3.103	km
Polderwater	3.676	km
Boezemwater	617	km
Oppervlakte boezem	779	ha
Aantal glastuinbouwbedrijven	1.432	
Areaal glastuinbouwbedrijven	3.345	ha
Aantal vispassages	26	
Aantal zwemwaterlocaties	13	
Areaal natte ecologische zones	49	ha
Aantal boezemgemalen	8	
Aantal inlaatgemalen	2	
Aantal circulatiegemalen	2	
Aantal poldergemalen	170	
Aantal mobiele pompen permanent geplaatst	6	
Aantal sluizen in beheer	9	
Aantal automatische stuwen	151	
Aantal stuwen	1.834	
Aantal windmolens	5	
Aantal polders	81	
Aantal peilschalen	700	
Lengte primaire waterkering	55	km
Lengte regionale waterkering	435	km
Lengte overige keringen	203	km
Aantal afvalwaterzuiveringsinstallaties	4	
Aantal rioolpersgemalen	35	
Aantal riooloverstorten	719	
Productie biogas *	13,2	miljoen m ³
Aantal slibvergistingsinstallaties	4	
Lengte (riool)persleidingen	175	km

* Dit betreft de realisatie in 2022

3. Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden

Verbonden partijen

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie
Nederlandse Waterschapsbank N.V. te Den Haag	1954	Bezit 755 aandelen A en 60 aandelen B. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt totaal € 114.425. E.V. eind 2022 € 2,0 miljard V.V. eind 2022: € 80,0 miljard.	Het verzorgen van het betalingsverkeer, de financiering en het uitkeren van dividend dragen bij aan de beleidsdoelstelling 'een duurzaam financieel evenwicht'.	Deelname aan de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.	In 2023 is een bedrag van € 827.000 wegens dividend 2022 beschikbaar gesteld.
Slibverwerking (GR) te Rotterdam	1 januari 2010	13,9% participatie in de GR. GR houdt 16,9% van de aandelen in het kapitaal van NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De GR ontvangt jaarlijks een garant-stellingsprovisie van HVC en betaalt deze door aan de acht deelnemende waterschappen. E.V. eind 2022: € 196,2 miljoen V.V. eind 2022: € 784,9 miljoen	Delfland optimaliseert de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transporteren, zuiveren en slib verwerken.	Namens Delfland heeft één hoogheemraad zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur van de GR.	De garantstelling voor de GR (Delfland 13,9%) stijgt van € 63,6 miljoen in 2024 naar € 96,6 miljoen in 2025 door de investering in de slibdroog-installatie.
Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V. te Naaldwijk	16 mei 2002	Sinds 2002 is het belang gemaximeerd op € 903.023, sinds 2014 volgestort en op basis van in 2015 gemaakte afspraken (Allonge) is dit 2% van het eigen vermogen. De waardering bedroeg per 31-12-2020 € 401.000 op de balans van Delfland. Ten opzichte van de inbreng is in voorgaande jaren verlies genomen. E.V. eind 2022: € 9,2 miljoen V.V. eind 2022: € 29,1 miljoen	Het in de planvormingsfase vanuit samenwerking zeker stellen van het waterbelang in nieuwe (woningbouw)-projecten.	Delfland is een stille vennoot. Eén hoogheemraad is lid van de raad van vennoten van de cv. Na opheffen van de bv/cv-constructie (verwacht in 2027) wordt na verrekening van winst/verlies het ingelegd vermogen aan Delfland uitgekeerd.	Het geconsolideerde negatieve resultaat van de grondexploitatie van ONW verslechtert ten opzichte van de vastgestelde grondexploitatie (norm).
Regionale Belasting Groep (GR) te Schiedam	1 januari 2010	Betaling voor de door de RBG verrichte diensten, volledig financieel aansprakelijk. De bijdrage voor 2023 bedroeg € 7,2 miljoen. E.V. eind 2022: € 5,2 miljoen	Door het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	Namens Delfland hebben twee hoogheemraden zitting in het algemeen bestuur van de RBG. De dijkgraaf is plaatsvervangend lid.	De RBG verwacht in de toekomst gecontroleerd verder te groeien door aansluiting van meer gemeenten. In 2022 is

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie
		V.V. eind 2022: € 5,4 miljoen			gestart met de implementatie van de nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR).
Aquon (GR) te Den Bosch	1 juli 2011	Delfland is mede-eigenaar, met een aandeel van 7,7% (begroting 2023). De bijdrage van Delfland voor 2022 bedroeg in totaal € 2,2 miljoen. E.V. eind 2022: € 1,7 miljoen V.V. eind 2022: € 20,0 miljoen	Verbeteren van de waterkwaliteit door gezamenlijk onderzoek.	Een hoogheemraad heeft zitting in het algemeen bestuur. De dijkgraaf is technisch voorzitter van het bestuur.	In 2022 is grond aangekocht voor de nieuwbouw in Houten. Daarnaast is de aanbesteding van de bouw in gang gezet.
Het Waterschapshuis (GR) te Amersfoort	Vanaf 2010	De bijdrage van Delfland in 2023 bedroeg € 1.443.002 (ex. btw) De bijdrage van Delfland in 2024 bedraagt €1.697.918. Deze zal nog geactualiseerd worden; in hoofdstuk 4 (deel vier) van de begroting hWh 2024 staat dat er mogelijk later aanpassingen zullen volgen in verband met de verwachte verlenging van projecten en nieuwe initiatieven. Verwacht wordt dat ook de projectenbijdrage voor Delfland zal toenemen.	Het Waterschapshuis bevordert en faciliteert de samenwerking tussen de waterschappen en binnen de sector op het gebied van informatievoorziening en draagt daarmee indirect bij aan alle strategische doelen van Delfland.	De dijkgraaf is voorzitter van het dagelijks bestuur van de GR en heeft zitting in het algemeen bestuur. Verder is Delfland vertegenwoordigd in de Oprachtgeverstafel (OGT), Uitvoerend Overleg Tafel (UOT).	De portefeuille van Het Waterschapshuis groeit door de veranderende maatschappij en daarbij behorende eisen. Eind 2023 wordt een nieuwe strategische visie voor hWh vastgesteld.
Unie van Waterschappen (vereniging) te Den Haag	1927	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. Voor 2023 bedroeg de contributie afgerond € 753.000. Dit is exclusief de bijdrage muskusratten die ook aan de Unie wordt betaald.	De Unie van Waterschappen brengt de belangen van alle waterschappen in Nederland samen en vertegenwoordigt deze op nationaal niveau.	In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting.	

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie
Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen te Delft	27 juli 2007	Jaarlijkse contributie € 1.500.	De overleggen van portefeuillehouder dragen bij aan het bevorderen van de goede samenwerking tussen de waterschappen onderling. Ook dragen ze bij aan het met eenduidig naar buiten treden in de contacten naar derden, waaronder de provincie.	De dijkgraaf is lid van het bestuur van de vereniging en tevens penningmeester.	
Aquaminerals B.V.	1 juli 2022	Delfland is aandeelhouder van 653 aandelen met een aanschafprijs van in totaal € 71.823. De jaarlijkse bijdrage aan Aquaminerals ter dekking van de organisatiekosten van € 5 per ton materiaal met een vaste ondergrens van 2.000 ton.	Aquaminerals onderzoekt en faciliteert bij het streven van Delfland om grondstoffen terug te winnen en duurzaam hergebruik toe te passen. Hiermee wordt bijgedragen aan beleidsdoelstellingen van de programmalijn Circulaire Economie.	De directeur Ontwikkeling neemt deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders van Aquaminerals B.V.	

Andere samenwerkingsverbanden

Partij	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang
Delfluent, BV	2003	Dit is een publiek-private samenwerking. Wij betalen jaarlijks een fee aan Delfluent. De fee voor 2024 is begroot op € 64,4 miljoen.	Delfluent beheert en onderhoudt voor ons de afvalwaterzuiveringsinstallaties Harnaschpolder en Houtrust. Het zuiveren van afvalwater is één van de twee hoofdtaken die wij hebben. Deze samenwerking vorm draagt daaraan bij.	
Financiële eenheid (Overeenkomst kosten voor Gemene Rekening) te Rotterdam	1 januari 2019	Gemeenschappelijke administratie samen met Hoogheemraadschappen Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland. Bijdrage Delfland: 40% van de totale kosten. Voor 2023 bedroeg het aandeel voor Delfland afgerond € 969.000.	Door het volledig, tijdig en efficiënt voeren van de financiële administratie wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	Bestuurlijk overleg met de partners.
HVC NV, te Alkmaar	1 januari 2010	De GR Slibverwerking is aandeelhouder B in HVC. De aandeelhouders B staan 100% garant en ontvangen daarvoor een provisie. In totaal stond de GR op 31 december 2021 garant voor € 22,7 miljoen. Op basis van een vastgelegde verdeelsleutel is het aandeel van Delfland hierin 24%.		Geen: de GR Slibverwerking houdt, namens de deelnemende waterschappen, 16,9% van de aandelen in HVC. De voorzitter van de GR neemt namens de GR deel aan de aandeelhoudersvergadering van HVC.
Muskusrattenbeheer (Overeenkomst Kosten voor Gemene Rekening), te Houten	1 januari 2012	Bijdrage van 5,3% van de totale kosten. Voor 2024 bedragen de kosten € 0,8 miljoen. Landelijke kosten voor de coördinatie van muskusratten en bestrijding van beverratten lopen via de Unie van Waterschappen.	Muskusratten-beheer is een taak van de waterschappen waarvoor Delfland de samenwerking is aangegaan met een vijftal andere waterschappen.	Bestuurlijk overleg met per waterschap één hoogheemraad.
NAD (Netwerk waterketen Delfland)	22 november 2013	Bijdrage van 14% van de totale kosten. Voor 2023 bedroegen de kosten € 63.000. Voor 2024 wordt een vergelijkbaar bedrag verwacht.	Doelmatig en toekomstbestendig transport en zuivering van stedelijk afvalwater. Transitie van een lineaire naar een circulaire waterketen.	Delfland is partner van het NAD en neemt zitting in de regiegroep van de bestuurlijke watertafel vanuit NAD.
Stowa (Stichting), te Den Haag	1 januari 1992	De reguliere jaarlijkse bijdrage bedroeg in 2023 € 552.934.		Geen; er zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers in het bestuur van Stowa.
Alliantie Waterkracht	20 december 2021	Bijdrage van 8,5% van de kosten. Voor 2024 bedraagt dat ca. € 61.000.	Kennis delen en ophalen, gezamenlijk onderzoek doen en dergelijke inzake waterveiligheid, watersysteem, klimaatadaptatie, zuivering van	Gemiddeld twee keer per jaar is er een bestuurlijk overleg met één hoogheemraad.

Partij	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang
			stedelijk afvalwater, etc.	
Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD)*				

* Wij zijn bezig om alle samenwerkingsvormen in kaart te brengen. De samenwerkingsvormen waar een * bij staat, zijn vlak voor oplevering van deze begroting toegevoegd aan de lijst. De ontbrekende gegevens worden in de volgende beleidsproducten waar deze lijst wordt opgenomen toegevoegd.

4. Top-risico's Waterveiligheid, Waterkwaliteit en Waterkwantiteit

Nr	Risico	Programma	Risico-niveau	Beheersmaatregelen
1	Niet halen KRW doelen	Waterkwaliteit	Zeer Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Met het derde stroomgebiedsbeheerplan van de KRW (SGBP3 2022-2027) zetten we in op meer passende doelen, voortzetting van de maatregelen uit SGBP2 en de uitvoering van nieuwe maatregelen. Delfland heeft een ambitieus maatregelenpakket, waarvan we erop vertrouwen dat we het tijdig kunnen uitvoeren. De huidige voortgang en kostenontwikkeling eisen echter dat wij meer doen en daarvoor additionele financiële middelen en menskracht inzetten. Met de begroting 2024 maken we hiervoor ruimte. Daarnaast zorgen we voor goede monitoring van de maatregelen en documentatie van de inspanningen die Delfland in de uitvoering levert. Vanwege de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle overheden zetten we blijvend in op samenwerking met onze gebiedspartners, met name de gemeenten en omgevingsdiensten. Daarnaast werken we samen met en doen we aan beleidsbeïnvloeding bij het Rijk en de Provincie Zuid-Holland. <u>Gepland:</u> Wij zijn voornemens om de bestaande praktijk van de Delflandse vergunningverlening te toetsen. Van belang is dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water expliciet geborgd zijn. Als dit niet zo is, dan moet Delfland dit rechtzetten door: - bestaande lozingsvergunningen te checken op juistheid, volledigheid en indien nodig aan te vullen en/of te reviseren; - ook meldingen te checken op de noodzaak tot het opstellen van een maatwerkvoorschrift; - borging van KRW in de toekomstige vergunningverlening door in de vergunning expliciet aandacht te besteden aan de KRW. NB: momenteel zijn er twee lozingsvergunningen bekend op grond waarvan op dit moment geloosd mag worden in Delflands oppervlaktewater. Vanuit de Unie van Waterschappen wordt een werkgroep opgericht om juridische beheersmaatregelen voor de KRW uit te werken. Delfland zal deelnemen aan deze werkgroep. Deze werkgroep gaat inventariseren wat de effecten kunnen zijn van het verplicht moeten aanscherpen van maatwerkvoorschriften en wat het handelingsperspectief is om dit risico te beheersen. Voor de verantwoording richting 2027 werken het Rijk en de regio gezamenlijk op stroomgebiedsniveau aan een uniforme methodiek voor dossieropbouw. Daarmee kan dit proces transparant en binnen vooraf afgestemde kaders worden uitgewerkt.
2	Dijkdoorbraak primaire waterkering	Waterveiligheid	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Preventief: 1. Aangepast Schutprotocol Buitensluis Schiedam. 2. Monitoring traject 14-3 en 14-4 op indicatoren optreden zettingsvloeiing Repressief: 3. Protocol aanvaring Grote Parksluis en aanwezigheid materieel voor uitvoeren noodmaatregelen. 4. Protocol maatregelen bij niet sluiten Keersluis Maassluis

Nr	Risico	Programma	Risico-niveau	Beheersmaatregelen
				5. Herstelprotocol Zettingsvloeïng Delflandsedijk <u>Gepland:</u> Versterking primaire waterkering vanuit het HWBP dan wel groot onderhoud vaarweg (Rijkswaterstaat)
3	Dijkdoorbraak regionale waterkeringen	Waterveiligheid	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Preventief: 1. Regulier onderhoud en inspecties. 2. Bij een groot neerslagtekort extra droogte inspectie. 3. Regulering, toezicht en handhaving. Repressief: 4. Inzet compartimenteringskeringen. 5. Protocol extreme neerslag (voormalen). 6. Noodreparaties. <u>Gepland:</u> Dijkversterkingen en groot onderhoud (preventief).
4	Lokale verontreiniging watergang	Waterkwaliteit	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> We hebben een professionele calamiteitenorganisatie waarbij we snel en adequaat handelen. De werkwijze wordt continu geëvalueerd en zo nodig aangepast. Als noodmaatregel zal de lokale verontreiniging worden geïsoleerd en verwijderd. Ook wordt ingezet op bewustwording van de risico's voor ingelanden. <u>Gepland:</u> Voor monitoring is een goede registratie van ook kleinere verontreinigingen nodig, plus inzicht in potentiële grote lozers. Deze incidenten worden in de applicatie Relieve gemeld.
5	Dienstverlening vergoeding PPS	Waterketen	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Het weerstandsvermogen wordt aangehouden om onvoorziene kosten als gevolg van optredende risico's te kunnen opvangen. In 2022 is dit risico deels gecompenseerd door een energieopslag door te belasten aan de ingezetenen. <u>Gepland:</u> De begrote dienstverleningsvergoeding 2024 is gebaseerd op een stijging van de indices van gemiddeld 2,4% over de contractperiode van 30 jaar. Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent. Ambitie is het handhaven van dit niveau.
6	Ongeval tijdens werkzaamheden	Organisatie en bedrijfsvoering	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Preventief: - V&G melding via app. - Vakvolwassenheid. - Persoonlijke beschermingsmiddelen.

Nr	Risico	Programma	Risico-niveau	Beheersmaatregelen
				Repressief: - Persoonlijke beschermingsmiddelen. - Bedrijfshulpverlening. Gepland: - Management of Change procedure. - Delfland werkvergunningen. - Veiligheidsrondes. - Leiderschap en voorbeeldgedrag (trainingen). - Volwassen veiligheidscultuur. - Levende RI&E. - Veilig en gezond werken beleid. - Veiligheidsinstructies. - Werkinstructies. - Kennis en deskundigheid (training en opleiding).
7	Explosieve groei blauwalg en kroos	Waterkwaliteit	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Kroos: Delfland heeft een kroosprotocol. Hierin staat dat we bij een bepaald zuurstofgehalte het kroos weghalen. Bij klachten meten we. Blauwalgen: Blauwalgproblemen volledig verhelpen, is niet realistisch en geen wettelijke verplichting. In het waterbeheerprogramma 2022-2027 staat over blauwalgen dat Delfland zich met partners inspant om blauwalg te bestrijden op de zwemlocaties in het gebied en als ambitie dat er slechts bij uitzondering een negatief zwemadvies is. Het is nog de vraag of die ambitie realistisch is. Vooral omdat in het Afwegingskader zwemwater, vastgesteld door de verenigde vergadering, staat dat Delfland alleen maatregelen tegen blauwalgen treft als andere partijen dat ook doen. Voor blauwalgen zijn op de korte termijn geen maatregelen gepland. Een negatief zwemadvies is de beheersmaatregel om gezondheidsklachten door blauwalgen te voorkomen. Stankoverlast: Voor het verhelpen van stankoverlast zijn momenteel geen beheersmaatregelen. Mocht er bestuurlijk discussie ontstaan, worden deze door het college heroverwogen. <u>Gepland:</u> N.v.t.
8	Wateroverlast	Waterkwantiteit	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Alle watergangen worden 2x per jaar gemaaid en gekroosd en eens in de 8 jaar gebaggerd. Voor gemalen zijn er onderhoudsplannen, worden noodpompen geplaatst en reparaties bij storing uitgevoerd. We lossen bekende knelpunten op door mee te liften met ruimtelijke ontwikkelingen en spelen in op meer extreme buien. Incidenten handelen we af via de calamiteitenorganisatie.

Nr	Risico	Programma	Risico-niveau	Beheersmaatregelen
				<u>Gepland:</u> Delfland wil in 2027 het hele beheergebied aan de provinciale normen voor wateroverlast laten voldoen. Hiertoe is een uitvoeringsprogramma opgezet in 2023. Daarnaast zet Delfland in op een waterrobuust en klimaatbestendig systeem in 2050. Hierbij wordt onder andere ingezet op het vasthouden van neerslag, voordat die in het watersysteem terecht komt. De VV stelde in februari 2023 een lange termijn strategie voor wateroverlast vast. Deze wordt vanaf 2024 in samenwerking met andere gebiedspartners geïmplementeerd. Tot slot zorgen we voor een adequate crisisbeheersing om schade bij extreme neerslag zoveel mogelijk te voorkomen.
9	Verleggen persleidingen op aangeven derden	Waterketen	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Vroegtijdig in gesprek met gebiedsontwikkelaars, onder meer via de netwerken én via onderzoeken vanuit de inventariserende KLIC-meldingen. Duidelijk borging van ligging in tekeningen en plannen. <u>Gepland:</u> Meer juridische mogelijkheden om ongewenste ontwikkelingen te beperken, zijn gewenst en voorbereid. Daarbij is het doel met partners te komen tot een integrale afweging van maatschappelijke kosten en baten, vanuit een sterke juridische positie. De ambitie om te komen tot borging in de waterschapsverordening voor de afvalwatertransportleidingen is door het directieteam echter 'on hold' gezet. Dit betekent dat er geen beheersmaatregelen meer zijn gepland.
10	Functionele mismatch van installaties	Waterketen	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> Veel voorkomende ontwerpfouten en onvoorzien elementen worden intern teruggekoppeld. <u>Gepland:</u> Volledig documenteren van investeringsbeslissingen inclusief onzekerheden en afweging van de gevolgen ervan. Daarnaast het vastleggen van eenduidige en traceerbare eisen op een integrale en organisatiebrede systematiek. Daarnaast kunnen tools, zoals MBSE en Digital Twins helpen om complexe eisen in onderlinge relatie vooraf te bundelen. Het plan is om veelvoorkomende elementen te normeren en standaardiseren.
11	Lange-termijn systeemeisen waterketen	Waterketen	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> - Capaciteit en samenhang van huidige systemen in beeld (onder meer via het model van prestatie-eisen) - Ontwikkeling programma's Duurzaam Circulair en Transitie Waterketen 2050. - Ontwikkeling Governance Waterketen. - Voorsortering op gebruik huidig systeem, via beleid afvalwatertransport en visie in NAD. <u>Gepland:</u> - Analyse van huidige systemen via Levensduuranalyses. - Analyse impact van Europese Richtlijnen Stedelijk Waterbeheer.
12	PFAS bij grondwerken	Waterveiligheid, waterkwantiteit	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> - Vooronderzoek naar aanwezigheid PFAS in grond en watergang. - Indien nodig baggerspecie afvoeren als verontreinigde grond.

Nr	Risico	Programma	Risico-niveau	Beheersmaatregelen
				<u>Gepland:</u> - Ambitie is om het risiconiveau te handhaven.
13	ICT beschikbaarheid	Organisatie en bedrijfsvoering	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> - Back-up & restore. - Redundantie van kritieke infrastructuurcomponenten. - Recoveryplannen (per kroonjuweel). - PRTG beschikbaarheidsmonitoring van ICT-componenten. <u>Gepland:</u> - Netwerksegmentatie. - Business Continuity Management. - Inregelen ITIL-processen. Het algemene volwassenheidsniveau van de huidige maatregelen op het vlak van beschikbaarheid is gemiddeld. Door het uitvoeren van de activiteiten uit het ICT Jaarplan 2023 wensen we de volwassenheid op diverse vlakken te verbeteren. Het verbeteren van belangrijke ICT-processen die hiervoor nodig zijn (ITIL), heeft aandacht vanuit het programma Basis IV op orde.
14	Veroudering zuiveringsinstallaties	Waterketen	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> De zuiveringen DGL en NWA zijn via een levensduuranalyse getoetst op vier vormen van veroudering en de mogelijkheden om toekomstbestendig te blijven voldoen aan de eisen en ambities. Daaruit zijn diverse aanpassingen gevolgd. Deze aanpassingen zijn doorgevoerd of worden nog doorgevoerd, passend bij het gebruik in de bijbehorende gebruiksperiode. <u>Gepland:</u> De zuiveringen HNP en HRT zullen ook worden beoordeeld via een levensduuranalyse. Daaruit volgen de mogelijkheden om toekomstbestendig te worden. Vervolgens zullen ook NWA en DGL opnieuw geanalyseerd moeten worden, tegen de huidige en toekomstige eisen die passen binnen de gebruiksduur.
15	ICT Vertrouwelijkheid en integriteit	Organisatie en bedrijfsvoering	Hoog	<u>Geïmplementeerd:</u> - SOC/SIEM (Security Monitoring) inclusief OT Monitoring. - IPS (Intrusion Prevention System). - Access Management via Active Directory (AD) en SSO (Single Sign On). - RBAC (Role Based Access Control) voor beheerders. - Vulnerability management op basis van Tenable. <u>Gepland:</u> - Netwerksegmentatie. - IAM (Identity & Access Management). - RBAC (Role Based Access Control) voor gebruikers. - DLP (Data Loss Prevention).
16	Lekkage persleiding	Waterketen	Medium	<u>Geïmplementeerd:</u> Aanpak bekende knelpunten plus bestrijding gevolgen persleidingbreuk via calamiteitenorganisatie.

Nr	Risico	Programma	Risico-niveau	Beheersmaatregelen
				1) Op systeemniveau wordt de mogelijkheid van redundantie meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen. 2) Er is een contract gesloten met een calamiteitenaannemer en er is reparatiemateriaal op voorraad. 3) De meest kritieke persleidingen zijn geïnspecteerd met een intelligente methodiek. Voor alle persleidingen in eigen beheer is een inspectieplan opgesteld, waarmee risico gestuurd kan worden geïnspecteerd (2021-2026). <u>Gepland:</u> Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van persleidingbreuk liggen klaar. Een opgetreden persleidingbreuk zal worden behandeld als een calamiteit. Eén mitigerende maatregel is nog in ontwikkeling (en is ON HOLD GEZET): Verbetering juridische bescherming door borging van de afvalwatertransportleidingen in de waterschapsverordening. Deze maatregel wordt voorlopig niet doorgevoerd.
17	Pandemie	Organisatie en bedrijfsvoering	Medium	<u>Geïmplementeerd:</u> Hybride werken is geïmplementeerd. <u>Gepland:</u> Nieuw ambtelijk beheersplan uitval personeel in concept opgesteld.
18	Onvoldoende zoet water beschikbaar door droogte	Watersysteem	Medium	<u>Geïmplementeerd:</u> Zoetwateraanvoer vanuit het Brielse Meer, aangevuld met Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA). Doorspoelen om verzilting tegen te gaan. <u>Gepland:</u> Blijvend inzetten op vergroten robuustheid van de wateraanvoer. Daarnaast wordt gekeken hoe de behoefte/het gebruik aan zoet water verder omlaag kan. Verder zetten we in op maatregelen gericht op circulariteit, vasthouden van hemelwater en vergroting van het interne zoetwateraanbod. Door actief peilbeheer wordt het risico op een te laag waterpeil verlaagd. Met het inzetten van de verdringingsreeks en bijvoorbeeld het instellen van schutbeperkingen wordt de behoefte aan zoet water tijdelijk verlaagd. Ambitie is om het risiconiveau ondanks klimaatverandering niet te laten stijgen.
19	Verplichte amovering persleidingen Den Haag	Waterketen	Medium	<u>Geïmplementeerd:</u> De jaarplanning van de gemeente Den Haag wordt afgestemd om verrassing in begroting/jaarrekening te voorkomen, maar dit is nog niet geregeld. Onzekerheid over de precieze looptijd en/of omvang. <u>Gepland:</u> - Afspraken met Den Haag moeten frequenter worden ingepland. - Een actiever beheer moet worden opgezet. - Ambitie is het risiconiveau te handhaven.

Toelichting op het benodigd weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen is het bedrag dat Delfland minimaal nodig heeft om onvoorziene kosten als gevolg van incidenten gedurende het komende boekjaar te kunnen opvangen. De huidige omvang van het benodigde weerstandsvermogen is € 25 miljoen.

Jaarlijks wordt berekend of, op grond van de actuele risicopositie van Delfland, dit bedrag met ten minste 95% zekerheid voldoende is om financiële schade door optredende risico's te kunnen opvangen. Dit gebeurt door middel van een Monte-Carlosimulatie. Hiervoor wordt allereerst per risico beoordeeld wat de kans is dat deze optreedt en wat de schade is bij optreden. Vervolgens wordt een selectie gemaakt van de relevante risico's voor het weerstandsvermogen. Dat wil zeggen: onverwachte gebeurtenissen met een potentiële financiële impact van € 1-100 miljoen in het komende boekjaar. Incidenten kleiner dan € 1 miljoen vangen we op binnen de exploitatiebegroting. Incidenten groter dan € 100 miljoen overstijgen de draagkracht van Delfland en maken een beroep op landelijke regelingen noodzakelijk. Ook niet meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen voor 2024 zijn (1) structurele of anderszins voorspelbare kosten die verband houden met de top-risico's en (2) kosten die pas na afloop van het komende boekjaar worden verwacht, omdat het risico een effect op de lange termijn heeft.

Op basis van de geselecteerde risico's en de geschatte kans en impact wordt een statistische simulatie uitgevoerd. Hierbij wordt de financiële schade berekend voor tienduizend verschillende scenario's, waarin combinaties van risico's optreden. Dit levert een kansverdeling op, op basis waarvan uitspraken te doen zijn over de mate van zekerheid dat het benodigde weerstandsvermogen van € 25 miljoen inderdaad voldoende zal zijn om financiële schade als gevolg van optredende risico's te kunnen opvangen. Voor 2024 bedraagt het zekerheidspercentage bij een weerstandsvermogen van € 25 miljoen 99,1%. Daarmee ligt dit percentage ruim boven het minimale betrouwbaarheidsinterval van 95%.

Tot slot vindt nog een beoordeling plaats op grond van de ratio tussen enerzijds het beschikbare weerstandsvermogen en anderzijds het benodigde weerstandsvermogen. Dit noemen we de ratio weerstandsvermogen. Wij streven naar een ratio van tussen de 1,0 en 1,4.

5. Overzicht Prestatie indicatoren 2022-2028

In onderstaand overzicht zijn alle prestatie-indicatoren weergegeven.

Het jaar 2022 betreft de gerealiseerde waarden in 2022. Het jaar 2023 betreft de bijgestelde prognose uit de Burap 2023. De jaren 2024 tot en met 2028 betreffen ramingen van de streefwaarden.

Prestatie-indicatoren	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Programmalijn waterkeringen							
Primaire waterkeringen (55 kilometer)	87%	87%	87%¹	87%	87%	87%	87%
Regionale waterkeringen (437 kilometer)	87%	87%	73%²	75%	77%	78%	80%
Programmalijn waterkwaliteit							
1) Zomergemiddelde stikstofgehalte Boezem Westland/Midden Delfland & Boezem Haaglanden/Schie	2,3 & 2,0 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l
2) ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen	14	6	6 ³	6	6	7	Pm
3) Toxiciteit: percentage metingen pesticiden dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	92	94	96	98	99	100	100
Programmalijn recreatief medegebruik							
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken	6	6	5	4	3	3	3
Programmalijn waterkwantiteit							
Voldoet aan normering voor inundatie in hectare	40.022 (98,7%)	40.050 (98,7%)	40.200 (99,0%)	40.325 (99,3%)	40.450 (99,7%)	40.600 (100%)	40.600 (100%)
Programmalijn waterketen							
Verwijderingsrendement stikstof	80%	80%	80%	80%	80%	80%	80%
Verwijderingsrendement fosfaat	80%	80%	80%	80%	80%	80%	80%
Programmalijn energie- en klimaatneutraal							
Energieneutraal ⁴	96,8%	97,6%	98,2%	98,4%	98,6%	100%	100%
Hoeveelheid CO2-uitstoot (in tonnen, inclusief methaan en lachgas) ⁴	58.838	58.550	58.350	57.750	57.550	53.500	50.000
Programmalijn circulaire economie							
Aandeel toegepaste secundaire en biobased materialen in GWW-projecten ⁵	3%	5%	7%	10%	12%	15%	205
Programmalijn financiën							
Netto-schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet)	231%	202%	184%	176%	165%	182%	195%
Kapitaallasten als % van de totale lasten	25%	23%	21%	20%	20%	20%	21%
Vrije kasstroom in € 1 miljoen	23,1	-31,2	-28	-47,7	-27,7	-103,5	-117,6
Programmalijn informatievoorziening							
Mate van cyberweerbaarheid ⁶	-	13-16	16-18	16-18	18-20	18-20	18-20
Programmalijn regulering en dienstverlening							
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van meestal 8 weken verstrekt	95%	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Prestatie-indicatoren	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Programmalijn communicatie							
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	-7	7,5	7,6	7,7	7,8	7,9	8,0
Programmalijn personeel							
Werkgeverschap ⁸	n.v.t.	7,3	n.v.t.	7,5	n.v.t.	7,6	n.v.t.
TRCF ⁹	2,5	2,5	2,3	2,1	1,9	1,7	1,5

1. Op dit moment is nog niet bekend binnen welke termijn de Delflandsedijk wordt versterkt. De landelijke ambitie is dat alle primaire waterkeringen in 2050 aan de norm voldoen.
2. Als gevolg van de verwachte nieuwe opgave uit de toetsing van regionale waterkeringen is de streefwaarde 2024 lager dan 2023.
3. De prestatie-indicator ESF's (ecologische sleutelfactoren) voor de ecologie is gebaseerd op het aantal benodigde verbeterstappen om de ecologie op orde te krijgen. Op basis van de prognose uit het KRW-programma werd uitgegaan van 84 benodigde verbeterstappen. Deze prognose is in 2023 bijgesteld, omdat het effect van de doelaanpassing voor Stroomgebiedbeheerplan3 (SGBP3) is verwerkt. Op basis hiervan zijn vanaf 2022 38 verbeterstappen nodig tot en met 2027. Dat betekent voor 2024 tot en met 2027 iets meer dan 6 verbeterstappen per jaar in plaats van 14.
4. De gerealiseerde waarden 2022 zijn gebaseerd op de methodiek van de Klimaatmonitor.
5. Dit is een nieuwe PI. Het percentage 2022 is berekend en is niet eerder in andere beleidsdocumenten gerapporteerd.
6. Dit betreft een nieuwe PI, die voor het eerst in de begroting 2024 is opgenomen. Deze PI is al sinds medio 2022 intern in gebruik.
7. In 2022 is het klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd.
8. Voor werkgeverschap houden wij 1 x per 2 jaar een waterschapsbreed sectoraal medewerkersonderzoek.
9. TRCF (Total Recordable Case Frequency) = de mate van veiligheid in de organisatie uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren.

6. Portefeuilles Dijkgraaf en Hoogheemraden Delfland 2023-2027

Waterketen	Waterveiligheid & Financiën	Waterkwantiteit	Waterkwaliteit	Dijkgraaf
Bestuursleden				
Robert Tieman 1^e loco-dijkgraaf rtieman@hhdelfland.nl 06 - 50 09 31 00	Peter Ouwendijk 2^e loco-dijkgraaf pouwendijk@hhdelfland.nl 06 - 20 60 28 82	Manita Koop 3^e loco-dijkgraaf mkoop@hhdelfland.nl 06 - 20 97 25 00	Stijn van Boxmeer 4^e loco-dijkgraaf svanboxmeer@hhdelfland.nl 06 - 50 09 98 48	Piet-Hein Daverveldt dijkgraaf pdaverveldt@hhdelfland.nl 06 - 15 07 83 37
Inhoudelijke taken & Projecten				
• Rioolwaterzuivering en slibverwerking • Grondstoffen • Realisatie Nieuwe Grootte Lucht • Transitie waterketen en Richtlijn stedelijk afvalwater	• Planning-en-controlcyclus • Financieel beleid • Vastgoed • Waterkeringen inclusief kust • Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	• Peilbeheer inclusief bijbehorende kunstwerken • Grondwater en bodemdaling • Cultureel erfgoed	• Ecologische en chemische waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water en overig water) • Zwemwater	• Algehele coördinatie, voorzitter VV en D&H • Bestuurlijke samenwerking & vernieuwing inclusief Bestuurlijk Ambtelijk Samenspel • Crisisbeheersing • Organisatie • Governance waterketen (toekomst PPS)
Coördinatie				
• Duurzaamheid en circulariteit	• Waterbewustzijn en gedragsbeïnvloeding • Nationaal en Provinciaal Programma Landelijk Gebied (NPLG/ZH-PLG)	• Klimaatadaptatie en hemelwater • Droogte en zoetwatervoorziening • Woningbouwopgave ZH 2030 • Drinkwaterbedrijven	• Biodiversiteit (flora en fauna, kroos, exoten) • Recreatief medegebruik inclusief vaarwegbeheer • Ruimtelijke puzzel ZH • Watervisie en ruimtelijke plannen • Internationaal • Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) Delflands Groen	• Digitale transformatie en cybersecurity • Innovatie • Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) • Waterschapsverordening • Waterbeheerprogramma • Subsidies • Communicatie en educatie
Bestuurlijke Netwerken				
• Commissie Waterketens en Emissies (CWE) • Netwerk Waterketen Delfland/ Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen (NAD/ROSA) • Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking/ HVC • Regionale Energiestrategie (RES)	• Commissie Bestuurszaken, Communicatie & Financiën (CBCF) • Commissie Waterkeringen (CWK) • Regionale Belasting Groep (RBG) • Nederlandse Waterschapsbank • Aquon • Deltaprogramma Veiligheid	• Commissie Watersystemen (CWS) • Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie • Deltaprogramma Zoetwater • Benniscommissie (zoetwatervoorziening) • Klimaatbestendige Wateraanvoorziening (KWA)	• Commissie Internationaal (CINTER) • Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-West • Zuid-Hollands Landschap/ Natuurmonumenten/ Staatsbosbeheer • Glastuinbouw Nederland • Nationaal Park Hollandse Duinen • Regiegroep Bestuurlijke Watertafel	• Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW) • Bestuurlijke Watertafel • Greenport • Waterschapshuis • Green Village • Valorisatieprogramma (VP) Delta
1^e Aanspreekpunt Andere Overheden				
• Schiedam • Vlaardingen • Maassluis • Rotterdam	• Westland • Midden-Delfland	• Den Haag • Leidschendam-Voorburg • Rijswijk	• Delft • Pijnacker-Nootdorp • Lansingerland	• Provincie Zuid-Holland • Metropoolregio Rotterdam Den Haag